

*Nacionalni program za mlade
od 2009. do 2013. godine*

lipanj, 2009.

SADRŽAJ

1. UVOD	3
Mladi u suvremenom hrvatskom društvu.....	3
Nacionalni program djelovanja za mlade - dosadašnja iskustva	4
2. OBRAZOVANJE I INFORMATIZACIJA	6
2.1. Formalno obrazovanje	7
2.1.1. Srednje školstvo	8
2.1.2. Visoko obrazovanje.....	10
2.1.3. Obrazovanje odraslih.....	12
2.1.4. Obrazovanje posebnih grupa mladih.....	13
2.2. Neformalno obrazovanje.....	14
2.3. Informatizacija obrazovanja.....	15
2.4. Ciljevi.....	16
2.5. Mjere i aktivnosti	17
3. ZAPOSŁJAVANJE I PODUZETNIŠTVO	25
3.1. Mladi na tržištu rada	25
3.2. Ekonomske determinante nezaposlenosti mladih	26
3.3. Aktivne mjere zapošljavanja.....	27
3.4. Ciljevi.....	29
3.5. Mjere i aktivnosti	30
4. SOCIJALNA POLITIKA	33
4.1. Analiza stanja socijalne politike za mlade	33
4.2. Mladi koji ne završavaju srednju školu.....	35
4.3. Mlade osobe s invaliditetom	36
4.4. Mladi sa poremećajima u ponašanju.....	38
4.5. Mladi bez odgovarajuće podrške obitelji.....	41
4.6. Ciljevi.....	41
4.7. Mjere i aktivnosti	42
5. ZDRAVSTVENA ZAŠTITA I REPRODUKTIVNO ZDRAVLJE	47
5.1. Analiza zdravstvenog stanja mladih	47
5.2. Prehrambene navike i ovisnička ponašanja mladih	48
5.3. Spolni život mladih	50
5.4. Ciljevi.....	50
5.5. Mjere i aktivnosti	51
6. AKTIVNO SUDJELOVANJE MLADIH U DRUŠTVU	57
6.1. Analiza stanja.....	57
6.2. Vijeća mladih	60
6.3. Parlamenti mladih	60
6.4. Savjeti mladih	60
6.5. Udruge mladih i za mlade i nacionalne udruge mladih.....	60
6.6. Ciljevi.....	61
6.7. Mjere i aktivnosti	62
7. KULTURA MLADIH I SLOBODNO VRIJEME	67
7.1. Analiza stanja.....	67
7.2. Ciljevi.....	70
7.3. Mjere i aktivnosti	71
8. MOBILNOST, INFORMIRANJE I SAVJETOVANJE	76
8.1. Mobilnost mladih	76
8.2. Informiranje mladih	77
8.3. Savjetovanje mladih.....	78
8.4. Ciljevi.....	79
8.5. Mjere i aktivnosti	80
9. PREPORUKE JEDINICAMA LOKALNE I PODRUČNE (REGIONALNE) SAMOUPRAVE ...	85
10. ZAVRŠNE ODREDNICE.....	86

UVOD

Mladi u suvremenom hrvatskom društvu

Društvene i političke okolnosti u kojima sazrijeva današnja mlada generacija u Hrvatskoj bitno se ne razlikuju od onih početkom ovog desetljeća, kada su po prvi puta koncipirane i usvojene osnovne smjernice nacionalne politike prema mladima. Hrvatska je i nadalje zemlja suočena s nizom teškoća koje proizlaze iz tranzicije političkog i gospodarskog sustava i koje sa sobom nose različite i brojne rizike, osobito za mladu populaciju. Istodobno, Hrvatska je tranzicijska zemlja u kojoj je na djelu proces demokratske konsolidacije te intenzivnih priprema za ulazak zemlje u Europsku uniju, što načelno povećava životne šanse i mogućnosti mladih.

Kada je riječ o mladima, treba imati u vidu da su oni kao zasebna društvena grupa socijalno heterogeni sukladno raslojenosti društva čiji su integralni dio. S druge strane, mladi međusobno dijele neke zajedničke karakteristike, među kojima je temeljna pripadnost određenoj dobnoj skupini. Ovdje je riječ o populaciji do 15. do 30. godine života, što znači da unutar skupine mladih egzistira nekoliko dobnih kohorti koje se međusobno razlikuju po stupnju zrelosti, pa i formalnim pravima koja im društvo priznaje. Pritom je važno znati da navedeno dobno određenje nije općeprihvaćeno, posebice u službenim statistikama, u kojima se kao skupina mladih najčešće prati populacija do 25. godine života. Međutim, nalazi brojnih istraživanja i u svijetu i u Hrvatskoj pokazali su da je znatno plodonosnije kao mlade promatrati populaciju do 30. (a u nekim slučajevima i do 35.) godine života, osobito kada se razmatraju razni oblici društvene intervencije u cilju poboljšanja ukupnog društvenog položaja mladih.

Zajedničko mladima kao društvenoj skupini jesu stvarne i pripisane socijalne značajke koje određuju njihovu društvenu ulogu, a posljedica čega je nedovoljna integracija mladih u ukupan društveni život i njihov nepovoljniji društveni status u usporedbi sa starijima. Mladi se nalaze u specifičnom prijelaznom razdoblju za koje je karakterističan nesklad između psihofizičke i tzv. socijalne zrelosti: više nisu zaštićeni kao djeca, a još ne uživaju sve mogućnosti i pogodnosti dostupne odraslima. Takva ih situacija čini jednim od najranjivijih segmenata populacije, što zahtijeva poseban odnos društva prema njihovim interesima, problemima, potrebama i životnim perspektivama.

Dosadašnji istraživački uvidi u svijetu i u Hrvatskoj pokazuju kako je prelazak mladih u tzv. svijet odraslih sve složeniji i dugotrajniji. Institucionalizirano obrazovanje traje sve dulje, suvremene tehnološke promjene traže sve kvalificiraniju i fleksibilniju radnu snagu, a gospodarska kretanja ciklički uzrokuju porast nezaposlenosti, koja najviše pogađa mlade. Naznačeni procesi rezultiraju i usporenim ulaskom u tzv. svijet rada, odnosno sporijim socioekonomskim osamostaljivanjem, što mlade prisilno zadržava u ovisnom položaju. Otežano uključivanje u profesionalni rad pridonosi prolongiranju zasnivanja vlastite obitelji, pa tako i u Hrvatskoj kao i u većini europskih zemalja mladi prvi brak sklapaju u sve kasnijoj mladenačkoj dobi, a posljedično i sve kasnije dobivaju vlastito potomstvo. Iako su im nakon stjecanja punoljetnosti priznata sva građanska prava, paralelno se zbiva i politička (samo)pasivizacija i potiskivanje mladih od mjesta odlučivanja, tako da njihove probleme i interese u političkoj areni s više ili manje uspjeha posreduju stariji. Sve kasnije preuzimanje trajnih društvenih uloga te isključenost ili nedovoljna uključenost mladih u gospodarske, političke i društvene procese za posljedicu ima nedovoljnu društvenu integraciju mlade generacije. To znači da potencijali mladih kao najvitalnijeg, najfleksibilnijeg i potencijalno najinovativnijeg i najkreativnijeg segmenta suvremenog društva ostaju nedovoljno iskorišteni. Pritom treba imati na umu da se tijekom proteklih pola stoljeća, obilježenog procesima

modernizacije, u Hrvatskoj udio mladih u dobi od 15. do 30. godine smanjio s 27,7% (1953. godine) na 20,6% (2001. godine). Slične su se demografske promjene zbivale i u većini drugih europskih društava, a trend starenja stanovništva mlade dodatno čini sve dragocjenijim društvenim resursom.

Na društvenu marginaliziranost mladi reagiraju na različite načine – od neproblematičnog i povremeno rezigniranog prilagođavanja danome društvu, preko distanciranja od društva kojim „vladaju“ stariji i svojevrsnog zatvaranja u zasebne supkulturne obrasce življenja, do otvorenog bunta ili razvijanja delinkventnih obrazaca ponašanja. Ranije naznačene teškoće odrastanja i društvene integracije s kojima se susreću mladi u suvremenim društvima još su izraženije u tzv. tranzicijskim zemljama. U njima mladi prolaze kroz dvostruku tranziciju: s jedne strane, riječ je o univerzalnom iskustvu sazrijevanja i prelaska iz djetinjstva i adolescencije u svijet odgovornosti odraslih, a s druge strane, o promjenama epohalne naravi potaknutima prelaskom iz jednoga u drugi društveni poredak. Potonje okolnosti zahtijevaju preispitivanje mehanizama socijalizacije i društvene integracije koje su poznavale generacije roditelja i djedova današnje mladeži u Hrvatskoj, kao i usvajanje nekih, novom dobu i europskom okruženju, primjerenijih modela. Naime, današnja mlada generacija u tranzicijskim društvima ne može i ne želi (na)slijediti društvenu ostavštinu svojih roditelja. Drugim riječima, institucije, procesi i društvene norme koje su ranijim generacijama olakšavale prelazak u svijet odraslih danas su oslabljene, napuštene ili u procesu temeljite preobrazbe. Utoliko su mladi u tranzicijskim društvima izvrgnuti rizicima koji su bili nepoznati njihovim roditeljima, kao što su uglavnom slabo poznati i njihovim vršnjacima u razvijenim europskim društvima.

No, ono što je zajedničko mladima i u razvijenim i u tranzicijskim europskim društvima jest da ih društva čiji su integralni dio tretiraju dvojako: i kao društveni resurs i kao društveni problem (odnosno, skupinu s problemima). Na osnovi takvog pristupa koncipiraju se nacionalne politike prema mladima kao osmišljeni skup društvenih instrumenata i mehanizama s ciljem poboljšanja ukupnog društvenog statusa mladih i osiguranja njihove optimalne društvene integracije. Takva nastojanja zasnivaju se na istodobnom uvažavanju interesa i potreba kako mladih, tako i svakog pojedinog društva u cjelini.

Adekvatno utemeljenje i provođenje nacionalne politike prema mladima u suvremenom je društvu osobito važno zbog poznate tendencije sve veće individualizacije životnih usmjerenja mlade generacije. Ta individualizacija manifestira se dominantnim oslanjanjem mladih na obiteljske resurse pri realizaciji životnih planova i ambicija, uz distanciranost od društva, odnosno njegovih reprezentanata. Takva je tendencija u tranzicijskim društvima, u kojima je na djelu proces izrazitog socijalnog raslojavanja čime startne pozicije mladih postaju značajno nejednake, osobito nepoželjna i u prvi plan dovodi upravo potporu društva u realizaciji životnih planova mladih. Dominantnom orijentacijom na vlastite i obiteljske resurse mladi se kao prepoznatljiva društvena skupina - koja dijeli slične interese, probleme i potrebe - fragmentira i atomizira. Odsustvo relevantne generacijske povezanosti dodatno slabi ionako neveliku društvenu moć mladih pa se oni na koncu pokazuju kao dvostruko dezintegrirani: i unutar vlastite generacije i unutar šire društvene zajednice.

Pri koncipiranju bilo koje nacionalne politike svakako je nužno uvažavati činjenicu da mladi nisu homogena društvena skupina. Hrvatska se mladež unutar sebe znatno razlikuje po socijalnom porijeklu, uvjetima obiteljske i šire društvene socijalizacije, obrazovnim postignućima, socioprofesionalnom statusu, stilovima života, životnim aspiracijama, političkim opredjeljenjima, obrascima ponašanja i slično. Postojeća diferenciranja stoga zahtijevaju takvu nacionalnu politiku koja će obuhvatiti interese i potrebe različitih (pod)skupina mladih i koja će svima podjednako osigurati dobre životne perspektive.

Nacionalni program djelovanja za mlade - dosadašnja iskustva

Vlada Republike Hrvatske 16. siječnja 2003. godine donijela je **Nacionalni program djelovanja za mlade** (dalje: Nacionalni program) s ciljem jasnog i dugoročnog opredjeljenje u stvaranju socijalnih, obrazovnih, odgojnih, kulturnih, materijalnih i ostalih uvjeta za trajnu dobrobit mladih te njihovo aktivno, potpuno i odgovorno sudjelovanje u društvenoj zajednici.

Svrha Nacionalnog programa bila je cjelovito promicanje razvoja i dobrobiti mladih, što je u skladu s čl. 62. Ustava Republike Hrvatske, u kojemu se država obvezuje na zaštitu mladih te na stvaranje gore navedenih uvjeta za njihov dostojan život. Ovim Nacionalnim programom bili su zadani strategijski ciljevi, plan za njegovu provedbu, financiranje predloženih mjera, a upućene su i preporuke jedinicama lokalne samouprave i organizacijama civilnog društva. Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, organizacije civilnog društva i ostali činitelji društvene zajednice, poput vjerskih zajednica i političkih stranaka, te sveučilišnih i znanstvenih institucija, pozvane su da međusobnim poticanjem i zajedničkim djelovanjem pridonese postizanju zajedničkih ciljeva za dobrobit mladih.

Strategijski ciljevi Nacionalnog programa bili su:

- unapređenje zakonodavstva koje se odnosi na potrebe i probleme mladih;
- definiranje zadataka pojedinih resora, nadležnih tijela državne uprave i javnih ustanova u ispunjenju međunarodnih, ustavnih i zakonskih obveza Republike Hrvatske u vezi s mladima;
- poboljšanje kvalitete života svih građana, a posebice mladih, uvažavajući njihove interese, a prema europskim standardima i modelima dobre prakse;
- uključivanje što većeg broja mladih u procese odlučivanja, posebice o potrebama i problemima mladih;
- pomlađivanje upravljačke strukture društva;
- mobiliziranje svih potencijala u društvu, posebice mladih i najkreativnijih članova zajednice za stvaranje novih materijalnih i duhovnih vrijednosti, za otvoreni i samoodrživi razvoj, aktivnu ulogu u procesu europskih integracija i razvitka demokratskoga društva i pravne države;
- stvaranje uvjeta za afirmaciju mladih u Hrvatskoj, smanjenje njihovog iseljavanja i poticanje povratka i integracija iseljenika u hrvatsko društvo;
- izgradnja konstruktivnog i partnerskog odnosa s udrugama mladih i za mlade te jedinicama lokalne samouprave u postizanju ciljeva za dobrobit mladih.

Nacionalni program obuhvaćao je sljedeća **područja djelovanja**:

1. *Obrazovanje i informatizacija,*
2. *Zapošljavanje i poduzetništvo,*
3. *Socijalna politika,*
4. *Zdravstvena zaštita i reprodukcijsko zdravlje,*
5. *Aktivno sudjelovanje mladih u društvu,*
6. *Mladi i civilno društvo,*
7. *Kultura mladih i slobodno vrijeme, te*
8. *Mobilnost, informiranje i savjetovanje.*

Kako bi se pridonijelo većoj učinkovitosti provedbe Nacionalnog programa, izrađen je **Operativni plan Nacionalnog programa djelovanja za mlade 2006. - 2007.**, kojim su utvrđene prioritetne mjere i zadane aktivnosti za navedene mjere. Tijekom 2006. godine, također je izrađen jedinstveni **Obrazac za samovrednovanje provođenja Operativnog plana Nacionalnog programa djelovanja za mlade**, kojim je standardiziran način izvještavanja.

Sukladno Radnom planu Nacionalnog programa Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti kao koordinator provedbe Nacionalnog programa zatražilo je izvješća od nositelja mjera Nacionalne strategije te je temeljem dobivenih izvješća izradilo

Objedinjeno izvješće o provedbi Nacionalnog programa djelovanja za mlade za 2006., 2007. i 2008. godinu (dalje: Objedinjeno izvješće).

Zaključkom Vlade Republike Hrvatske od 16. travnja 2009. godine prihvaćeno je Objedinjeno izvješće o provedbi Nacionalnog programa djelovanja za mlade za razdoblje od 2006. do 2008. godine te se zadužuju nadležna tijela da, prigodom predlaganja mjera i aktivnosti u svrhu donošenja Nacionalnog programa djelovanja za mlade, za razdoblje od 2009. do 2013. godine, uvažava sva pozitivna iskustva stečena u tijeku provedbe Nacionalnog programa djelovanja za mlade, za razdoblje od 2003. do 2008. godine, te da opseg i sadržaj predloženih mjera i aktivnosti usklade sa stvarnim financijskim i kadrovskim sposobnostima u okviru propisanog djelokruga.

Iz *Objedinjenog izvješća* vidljivo je da je u svim područjima djelovanja provedeno ili se kontinuirano provode aktivnosti koje pridonose poboljšanju kvalitete života mladih kao i njihovom punopravnom sudjelovanju u društvu.

Od ukupno 110 mjera 27 mjera je provedeno, 74 mjere su u stalnoj provedbi, 8 mjera je djelomično provedeno, a jednu mjeru nije bilo moguće provesti. Sveukupno od 110 mjera **101 mjera (92%) je provedena ili se provodi kontinuirano** što je **dvostruko više od 45 prioriternih mjera** koliko ih je bilo zadano Operativnim planom Nacionalnog programa djelovanja za mlade 2006. – 2007. Daljnjom analizom zaprimljenih podataka utvrđeno je da jednu mjeru nije moguće provesti budući da je za njenu provedbu potrebna promjena Ustava Republike Hrvatske (Mjera 72.). Uvidom u 8 mjera koje su djelomično provedene utvrđeno je da je provedena većina aktivnosti unutar navedenih mjera, no pojedine aktivnosti nije moguće provesti budući da je njihova provedba povreda ustavnih sloboda (sloboda udruživanja), pozitivnih propisa (Zakon o ustanovama). Njihova provedba također nije moguća zbog upitnosti legitimiteta zastupanja pojedine organizacije/korisnika od strane druge organizacije/korisnika.

Prema zaprimljenim podacima tijekom 2006., 2007. i 2008. godine u svrhu provedbe mjera iz Nacionalnog plana djelovanja za mlade utrošeno je **3.032.220.560,14** kuna.

Temeljem analize provedbe mjera iz Nacionalnog programa za mlade 2003. do 2008. godine proizlazi da je nužno nastaviti s provedbom ciljanih programskih aktivnosti usmjerenih mladima, uvažavajući usvojene strategijske ciljeve i područja djelovanja. Na temelju široko provedene rasprave tijekom 2008. i početkom 2009. godine, o Nacrtu prijedloga Nacionalnog programa djelovanja za mlade za razdoblje od 2009. do 2013. godine sačinjen je novi Prijedlog, koji je po svom sadržaju i opsegu prilagođen vremenu i potrebama većine mladih. Nesporno je da će njegova provedba zahtijevati svakodnevno praćenje ukupnih kretanja u društvu i tome prilagođavati dinamiku njegove neposredne primjene. Za očekivati je da će jedinice lokalne i regionalne (područne) samouprave jednako tako prepoznati lokalne potrebe mladih i sačiniti svoje programe djelovanja čime se postiže odgovarajuća harmonizacija aktivnosti usmjerenih mladima i za mlade uz njihovu punu uključenost.

Opći cilj novog Nacionalnog programa za mlade je unapređenje ukupnih aktivnosti tijela državne uprave i javnih ustanova koje svojim djelokrugom i nadležnostima pridonose rješavanju potreba mladih te pridonose podizanju kvalitete njihova života. Posebni ciljevi zacrtani su u svakom pojedinom području koji se žele ostvariti kroz predložene mjere i aktivnosti.

1. OBRAZOVANJE I INFORMATIZACIJA

Nakon nekoliko neuspjelih pokušaja reformiranja obrazovnog sustava, posljednjih se godina u Hrvatskoj u tom području zbivaju značajne promjene. Obrazovanje se sve više shvaća kao važan čimbenik razvoja pojedinca i društva. Koncept školovanja postupno se zamjenjuje konceptom cjeloživotnog učenja i podučavanja, u skladu s idejom društva i gospodarstva znanja. Umjesto periodičnih reformi škole, sve više se govori o permanentnim promjenama obrazovanja, ali i o potrebi integriranja formalnih, neformalnih i samoobrazovnih mogućnosti učenja i podučavanja. Sve veći naglasak stavlja se na profesionalnu i institucionalnu autonomiju te na odgovornost za osiguranje kvalitete, zbog čega se veća pozornost počinje usmjeravati na ishode ili rezultate obrazovanja. Iako na svim razinama još prevladava predavačka nastava, sve više se traži razvoj aplikativnih, proceduralnih i transverzalnih znanja i vještina, a kvaliteta obrazovanja se postupno dovodi u vezu sa životno potrebnim i tržišno konkurentnim kompetencijama.

U *55 preporuka za povećanje konkurentnosti Hrvatske*,¹ dokumentu Nacionalnog vijeća za konkurentnost, ističe se da razvoj suvremenih društava ovisi o konkurentnosti, a konkurentnost o kvaliteti ljudskih resursa i njihovom primjerenom korištenju. Visoka konkurentnost se povezuje s novim idejama, znanjima i tehnologijama, odnosno s visokokvalitetnim ljudskim resursima do kojih se dolazi odgovarajućim i trajnim ulaganjima u obrazovanje.

Da bi mladi naraštaji stekli konkurentna znanja, potrebno je povećati broj i kvalitetu obrazovnih ponuda, kao i broj korisnika. Ostvarenju tih ciljeva, tvrdi se u Preporukama, stoji na putu nekoliko prepreka, kao što su: niska stopa javnog izdvajanje za obrazovanje, niska kvalifikacijska struktura zaposlenih i odsustvo procjene gospodarskih potreba. Mogućnost uklanjanja tih prepreka nalazi se, između ostaloga, u poboljšanju obrazovne strukturu radno sposobnog stanovništva; stalnom osuvremenjivanju sadržaja i metoda obrazovanja u pravcu razvoja kompetencija, a ovisno o procjenama budućih potreba; unaprjeđenju visokog obrazovanja i povećanju vertikalne i horizontalne prohodnosti obrazovnog sustava; osuvremenjivanju pripreme nastavnika; povećanju broja studenata u području prirodnih i tehničkih znanosti; uvođenju sustava vanjskog vrednovanja i samovrednovanja obrazovnih postignuća te u povećanju ulaganja države i privatnog sektora u obrazovanje.

Uvođenjem odgovarajućih promjena u obrazovni sustav, Hrvatska ne samo da dugoročno osigurava razvoj svojih ljudskih potencijala, nego postaje i aktivni sudionik europskih promjena, koje se od 2000. godine provode u skladu s Lisabonskim procesom – središnjom karikom ambicioznog plana Europske unije, po kojemu bi Europa do 2010. trebala postati „najkompetitivnije i najdinamičnije gospodarstvo na svijetu”, utemeljeno na znanju i novim tehnologijama.²

Načela Lisabonskog procesa i iskustva razvijenih zemalja Hrvatska posljednjih nekoliko godina sve izravnije ugrađuje u svoje strategijsko–razvojne dokumente. Oko nekih ključnih pitanja razvoja obrazovanja postoji relativno stabilan politički konsenzus, kao i politička volja da se hrvatski obrazovni sustav uskladi s potrebama visokorazvijenih društava znanja. No promjene se nerijetko uvode i odvijaju bez odgovarajuće pripreme i analize. Osobito nedostaju empirijski podaci o strukturalnim i institucionalnim kapacitetima za promjenu. Problem je i slaba koordinacija među glavnim čimbenicima promjena te nedostatak ili neučinkovitost implementacijskih mehanizama, osobito sustava potpore, praćenja i vrednovanja te odgovornosti za poželjne procese i postignuća.

¹ *55 preporuka za povećanje konkurentnosti Hrvatske*. Zagreb: Nacionalno vijeće za konkurentnost, siječanj, 2004.

² Lisbon [European Council](http://www.europarl.europa.eu/summits/lis1_en.htm). Presidency Conclusions, 23–24 March 2000 (dostupno na adresi: http://www.europarl.europa.eu/summits/lis1_en.htm, 3.6.2008.).

Nadalje, strategijsko–razvojni dokumenti često se izrađuju bez širih rasprava unutar struke, o kojoj ovisi njihova provedba, bez konzultacija s mladima, koji su njihovi krajnji korisnici, i bez dijaloga s civilnim sektorom, koji je danas važan čimbenik neformalnog obrazovanja u nizu područja bitnih za funkcioniranje demokratskog društva utemeljenog na načelu odgovorne participacije. Nedostaju kritičke analize polazišta i ciljeva koje su važne za postizanje ravnoteže između tržišnih, društvenih i individualnih potreba i interesa. Osiguranje te ravnoteže prijeko je potrebno kako bi se obrazovanje kao javno dobro i opće ljudsko pravo zaštitilo od njegove marketizacije, s obzirom da podređivanje obrazovanja tržišnim zahtjevima prijeti načelu jednakih šansi u obrazovanju i sužava prostor vlasti u upravljanju nacionalnim sustavom obrazovanja.³ No u zadnjih par godina na tom su polju vidljivi značajni i pozitivni pomaci. Iako je uspostavljanje ravnoteže između pritiska tržišta, s jedne strane, i potreba društvene zajednice i pojedinca, s druge strane, postao gordijski čvor obrazovnih reformi u svim zemljama svijeta, Hrvatska se, kao tranzicijska i poslijeratna zemlja, u tom pogledu nalazi u posebno osjetljivom položaju.

U skladu s tim, naša analiza bi trebala pokazati što se i kako mijenja u hrvatskom obrazovnom sustavu te što još treba učiniti kako bi taj sustav primjereno odgovorio potrebama i interesima mladih i hrvatskom društvu u cjelini. Pri tome valja naglasiti da te potrebe i interesi nisu usmjereni samo na stjecanje tržišno konkurentnih znanja i vještina, nego i na ovladavanje nizom osobnih i socijalnih kompetencija preko kojih pojedinac ostvaruje kvalitetan odnos s drugima u krajnje dinamičnom, kulturno pluralnom i demokratskom hrvatskom društvu.

Također, posebnu pažnju treba posvetiti odnosu pojedinca i njegove obitelji koja igra vrlo važnu ulogu u njegovu odgoju i obrazovanju. Roditelji, kao prvi i najvažniji odgojitelji „imaju dužnost i pravo odgajati dijete kao slobodnu, humanu, domoljubnu, moralnu, marljivu, osjećajnu i odgovornu osobu, poštujući načela ravnopravnosti spolova, kako bi bila pripremljena za skladan obiteljski i društveni život s pozitivnim odnosom prema prirodi“ (Obiteljski zakon, čl. 93.). Odgoj, odnosno izgradnja takvih mladih osoba usko je povezano s postizanjem obrazovnih rezultata. Stoga, treba još više nego do sada povezati obitelj i školu u njihovoj odgojno-obrazovnoj zadaći. Roditelje treba što više uključiti (pogotovo kada govorimo o mladima ispod 18 godina) i uspostaviti kontinuiranu suradnju roditelja i odgojno-obrazovnih institucija kako bi se postigli što bolji rezultati kod mladih.

S obzirom da prijelaz u društvo znanja ovisi o stvaranju uvjeta za učenje svih bez obzira na dob, spol, podrijetlo, socio–ekonomski status i mjesto stanovanja, analizom ćemo obuhvatiti sva tri područja obrazovanja – formalno, neformalno i informalno. Iako hrvatski obrazovni prostor još nije normativno, sadržajno i funkcionalno objedinjen, ta tri područja valja promatrati kao dijelove jedinstvene cjeline, zbog čega u tekstu koristimo izraz „obrazovni sustav“ u njegovu najširem značenju. Time želimo skrenuti pozornost na presudnu ulogu koju povezivanje formalnih, neformalnih i informalnih obrazovnih resursa ima za razvoj Hrvatske kao društva znanja.

1.1. Formalno obrazovanje⁴

Formalno obrazovanje čini središnji dio nacionalnog sustava obrazovanja kojim se društveno korisna znanja, vještine i vrijednosti sustavno i planski prenose na djecu i mlade od predškole, preko osnovne i srednje škole, do sveučilišta, uključujući (dopunsko) obrazovanje odraslih. Budući da predstavlja instrument kojim država osigurava ostvarenje općeg prava na

³ O tom problemu iscrpno je pisala K. Tomaševski kao posebna UN–ova izvjestiteljica o pravu na obrazovanje u izvješćima od 1999.–2004. godine. V. još: Tomaševski, K. (2005) «Has the right to education a future within the United Nations? A Behind–the–Scenes Account by the Special Rapporteur on the Right to Education 1998–2004.» *Human Rights Law Review*, 5, 2, 205–237.

⁴ Analiza stanja u formalnom obrazovanju oslanja se na podatke iz *Nacionalnog programa mjera za uvođenje obveznoga srednjoškolskog obrazovanja*, kojega je Hrvatski sabor donio na sjednici od 21. lipnja 2007. (dostupno na adresi: <http://www.nn.hr/clanci/sluzbeno/2007/2184.htm>, 1.6.2008.).

obrazovanje svojim građanima, temeljna načela djelovanja sustava formalnog obrazovanja uređuju se ustavom i posebnim zakonima, što je slučaj i s Hrvatskom. U Republici Hrvatskoj postoji Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (Narodne novine, 87/08) koji je stupio na snagu 2. kolovoza 2008. godine. No za razliku od niza razvijenih zemalja, Hrvatska još uvijek nema opći zakon o obrazovanju kojim se uređuju odnosi među podsustavima formalnog obrazovanja te odnosi između sustava formalnog i neformalnog te informalnog obrazovanja.

1.1.1. Srednje školstvo

Nedostatak objedinjujuće pravne regulative osobito pogađa srednju školu koja ima ključnu ulogu u obrazovanju, budući da mlade priprema ili za ulazak na tržište rada ili za nastavak školovanja. Zbog toga se to razdoblje školovanja u sve većem broju zemalja u cijelosti ili dijelom uređuje kao dio obveznog obrazovanja. Te promjene predstoje i Hrvatskoj, u kojoj je obvezno obrazovanje još uvijek reducirano na osmogodišnje školovanje. Jedan od uzroka tome je i čl. 65. *Ustava Republike Hrvatske*, kojim se ne jamči obveznost srednjoškolskog obrazovanja, nego njegova dostupnost svima pod jednakim uvjetima i u skladu sa sposobnostima, što vrijedi i za visoko obrazovanje.

Prema *Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi* (Narodne novine, 87/08), taj dio obrazovnog sustava čine gimnazije (općeobrazovne škole u trajanju od četiri godine), umjetničke škole (glazbene, likovne umjetnosti i dizajna u trajanju od četiri godine) i strukovne škole (tehničke četverogodišnje škole, trogodišnje škole za obrtnička, industrijska i srodna zanimanja, programi za stjecanje niže stručne spreme i tzv. prilagođeni programi). Programi se provode u javnim školama, privatnim školama s pravom javnosti, pučkim otvorenim učilištima i drugim odgovarajućim ustanovama. Godine 2006. u Hrvatskoj je djelovalo 413 javnih i 25 privatnih srednjih škola.⁵ Izbor škole u najvećoj mjeri ovisi o uspjehu učenika i raspoloživosti odgovarajućih kapaciteta, ali se posljednjih godina tržište rada javlja kao sve značajniji čimbenik izbora. Važnu ulogu u tome ima i Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, koji određuje broj učenika za upis u pojedine srednje škole po javnim potrebama.⁶

Iz službenih podataka proizlazi da se u Hrvatskoj oko dvije trećine završenih osnovnoškolaca opredjeljuje se za strukovno obrazovanje⁷, koje posljednjih godina prolazi kroz značajne promjene. *Agencija za strukovno obrazovanje* je nakon analize tržišta rada smanjila broj strukovnih sektora (od 32 na 14) i broj strukovnih zanimanja (od 330 na 199, s tendencijom daljnjeg smanjenja do razine od 150 zanimanja). Sredinom 2006. godine osnovala je 13 strukovnih vijeća, koji su izradili prijedloge strukovnih zanimanja, nakon čega se počelo s izmjenom programa strukovnog obrazovanja. Konačni cilj je uskladiti opće, stručno–teorijske i praktične dimenzije strukovnog obrazovanja te osigurati vertikalnu i horizontalnu prohodnost u obrazovnom sustavu. U strategijsko–razvojnim dokumentima naglasak se stavlja na stjecanje stručnih kompetencija te na samoorganizirano i cjeloživotno učenje prema utvrđenim potrebama tržišta rada.

Druga značajna promjena jest nov pristup vrednovanju školskih postignuća. S tim u svezi, a kao trajni sustav vanjskoga vrjednovanja rada i postignuća te unaprjeđivanja i osiguravanja

⁵ Prema nekim izvorima, oko 20 posto završenih osnovnoškolaca ne nastavlja školovanje, a od ukupnog broja onih koji upišu srednju školu oko 70 posto stječe završnu svjedodžbu u predviđenom roku. Usporedbe radi, u 25 «starih» članica Europske unije oko 15 posto učenika ispada iz sustava nakon osnovne škole, a oko 77 posto upisanih završava srednju školu.

⁶ *Odlukom o upisu učenika u srednje škole po javnim potrebama za godinu 2007./2008.*, MZOŠ je 59.000 mjesta rasporedio na sljedeći način: gimnazijski programi (22 posto); četverogodišnji strukovni programi za tehnička i srodna gospodarska zanimanja (41 posto); trogodišnji strukovni programi za zanimanja u industriji i gospodarstvu (9 posto); trogodišnji strukovni programi za vezane obrte (22 posto); umjetnički programi (3 posto) te trogodišnji strukovni programi za zanimanja u obrtništvu, jednogodišnji i dvogodišnji strukovni programi za stjecanje niže stručne spreme te prilagođeni i posebni programi za učenike s teškoćama u razvoju i ponašanju (svaki približno 1 posto).

⁷ Sličnu situaciju nalazimo i u zemljama tzv. germanske kulture, za razliku od skandinavskih zemalja u kojima se za strukovno obrazovanje opredjeljuje oko 50 posto mladih.

kvalitete, uvedeni su nacionalni ispiti koji se od 2006. godine provode u srednjim školama, a od 2007. godine i u osnovnim školama. Uvodi se i državna matura kojoj je cilj provjera i vrjednovanje postignutih znanja i sposobnosti učenika na kraju njihova četverogodišnjega srednjoškolskog obrazovanja. Ispite državne mature od 2010. godine polažu učenici gimnazija koji polaganjem državne mature završavaju srednje obrazovanje te učenici strukovnih i umjetničkih programa obrazovanja, koji traju najmanje četiri godine, i koji svoje srednje obrazovanje završavaju izradom i obranom završnoga rada u organizaciji i provedbi škole, ali žele nastaviti obrazovanje na visokoškolskoj razini. Državna se matura sastoji od obveznoga i izbornoga dijela – obvezni se dio sastoji od polaganja ispita iz hrvatskoga jezika, matematike i stranoga jezika te materinskoga jezika za učenike koji pripadaju nacionalnim manjinama, dok se izborni dio sastoji od polaganja ispita izbornih predmeta koje učenik sam odabere. Nacionalne ispite i državnu maturu provodi Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja u suradnji sa školama.

Nadalje, Hrvatska se 2006. godine uključila u OECD–ov PISA program (*Programme for International Student Assessment*), kojim se provjeravalo poznavanje čitanja, matematike i prirodnih znanosti na uzorku od 400.000 učenika iz 57 zemalja. Rezultati hrvatskih učenika statistički su značajno ispod OECD–prosjeaka u sva tri ispitivana područja, što ukazuje na potrebu provođenja temeljite analize stanja u tom podsustavu i primjene načela izvrsnosti u njegovu razvoju.

U strategijsko–razvojnim dokumentima stavljen je naglasak na usklađivanje nastavnih sadržaja s potrebama tržišta, lokalne zajednice i interesima učenika, traži se povećanje broja izbornih, fakultativnih i izvannastavnih programa te smanjenje predavačke nastave u korist istraživačkih projekata i suradničkog učenja, uvodi se praksa samovrednovanja i vanjskog vrednovanja postignuća, poziva na učinkovitije korištenje novih tehnologija i medija te ističe potreba poboljšanja uvjeta rada srednjih škola. Istovremeno se znatno manje pozornosti posvećuje pitanjima pripreme mladih za ulogu građanina u demokratskom društvu, uključivanja organizacija civilnog društva, osobito organizacija mladih u rad škole te poticanja domaće i međunarodne razmjene učenika i nastavnika.

Prostor koji se otvara smanjenjem činjenicama opterećenih sadržaja trebalo bi više ispuniti programima koji mlade pripremaju za aktivno sudjelovanje u demokratskim procesima, potiču razvoj kritičke svijesti, uče načelima ljudskih prava, nediskriminaciji, solidarnosti i društvenoj odgovornosti, razvijaju interkulturnu osjetljivost i pripremaju za upravljanje sukobima, promiču potrebu za zaštitom okoliša i osnažuju pred izazovima potrošačkog društva. U cilju promicanja društveno odgovornog građanstva, veću pozornosti treba posvetiti upoznavanju učenika s njihovim pravima i dužnostima u školi i društvu te njihovoj pripremi za donošenje i provođenje odluka, uključujući pripreme za vođenje učeničkih vijeća i sudjelovanje u njihovom radu. S obzirom da se obrazovanje potvrđuje kao jedan od najvažnijih čimbenika društvenog angažiranja mladih, u istom je cilju u nastavu srednjih škola potrebno uvesti programe društveno korisnog učenja. Spoj volonterskog rada i učenja čini učenje svrsishodnijim i smislenijim, potiče razvoj odgovornosti za zajedničko dobro te jača veze između škole i lokalne zajednice u društvenim promjenama.

Imajući na umu problem socijalnog raslojavanja hrvatskog društva i nisku obrazovnu strukturu stanovništva te relativno visoku stopu ranijeg napuštanja škole, u promjenama srednjeg školstva veliku pozornost treba posvetiti i socijalno ili na drugi način ugroženim učenicima. To znači povećati broj i iznose učeničkih stipendija, proširiti i osuvremeniti kapacitete đačkih domova, značajnije subvencionirati javni prijevoz učenika putnika, te uvesti nove oblike potpore, osobito u suradnji s organizacijama mladih i drugim organizacijama civilnog društva.

Rješavanje mnogih od navedenih problema povezano je s produljenjem razdoblja obveznog obrazovanja. Hrvatski sabor je taj važan cilj prihvatio 2007. godine donošenjem *Nacionalnog programa mjera za uvođenje obveznoga srednjoškolskoga obrazovanja*. Promjenama se želi

povećati broj mladih koji završavaju srednju školu, unaprijediti kvaliteta srednjoškolskog obrazovanja te uskladiti srednjoškolske programe s potrebama tržišta rada i europskim standardima, kako bi se mladi zadržali u sustavu do osposobljavanja za prvo zanimanje. Uspjeh u tome ovisi i o punom normativnom, sadržajnom i funkcionalnom povezivanju cjelokupnog obrazovnog sustava.⁸

1.1.2. Visoko obrazovanje

Visoko obrazovanje temelji se na slobodi i autonomiji sudionika, na etičnosti i javnosti u radu, na poštivanju i afirmaciji ljudskih prava te na zabrani bilo kakve diskriminacije.

Iako se hrvatski obrazovni sustav u cjelini ubrzano mijenja, najopsežnije promjene zbivaju se u području visokog školstva. Razlog tome ubrzano je usklađivanje sa zemljama EU-a, kao i otklanjanje prepreka koje su uočene u tom procesu. Kako bi se izbjegla koncentracija visokih učilišta u većim gradovima, Vlada Republike Hrvatske i Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa provode politiku policentričnog razvoja visokog obrazovanja, te razvoj stručnih studija u manjim urbanim sredinama. Sukladno tome od 2005. godine do danas osnovano je jedno javno sveučilište (Sveučilište Jurja Dobrile u Puli), šest javnih veleučilišta (Veleučilište Marko Marulić u Kninu, Veleučilište Lavoslav Ružička u Vukovaru, Veleučilište Nikola Tesla u Gospiću, Veleučilište u Šibeniku, Veleučilište u Slavanskom Brodu i Međimursko veleučilište) i jedna javna visoka škola (Visoka škola za menadžment u turizmu i informatici u Virovitici). Ovakva politika razvoja omogućuje profiliranje sveučilišta, veleučilišta i visokih škola u skladu s regionalnim potrebama i posebitostima. Osnivanje novih veleučilišta u županijskim centrima pridonijet će gospodarskom razvoju područja te zadržavanju mladih ljudi. Također je, u suradnji Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa s Fondom za razvoj i zapošljavanje pokrenut projekt Razvoj stručnih studija radi poticanja zapošljavanja u manjim urbanim sredinama u Republici Hrvatskoj.

Započelo se i s novim sustavom financiranja visokih učilišta prema modelu Lump sum, kojim se uvodi jedinstveno vođenje financijske politike sveučilišta, u siječnju 2006. godine

Iako su napravljena određena poboljšanja i dalje treba usmjeriti snage na osuvremenjivanje programa, nastavnih metoda i izvora za učenje; povećanje broja izbornih predmeta i proširivanje interdisciplinarnih pristupa; te staviti naglasak na stjecanja primijenjenih znanja i vještina u odnosu na teorijsko obrazovanje kao i poboljšanje materijalne opremljenost velikog broja visokih učilišta.

Donošenjem *Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju* (Narodne novine, 123/03, 198/03 i 105/04) stvorene su pravne pretpostavke za unaprjeđenje visokog školstva, budući da je Zakonom utvrđeno da je to područje od posebnog interesa za Republiku Hrvatsku, da je sastavni dio međunarodnoga i europskoga obrazovnog prostora te da se, između ostaloga, utemeljuje na načelu akademskih sloboda, povezanosti nastave, istraživanja i stvaralaštva te usklađivanja s europskim sustavom visokog obrazovanja.

Pristupanjem 2001. godine *Bolonjskoj deklaraciji*, Hrvatska se obvezala na usklađivanja svog sustava visokog obrazovanja s europskim u pet dimenzija: a) uvođenje lako prepoznatljivih i usporedivih akademskih i stručnih stupnjeva te dodatka diplomi; b) prihvaćanje binarnog sustava (sveučilišnih i stručnih studija); c) uvođenje zajedničkog Europskog sustava prijenosa bodova (ECTS – *European Credit Transfer System*); d) poticanje međunarodne mobilnosti nastavnika i studenata i e) uspostava nacionalnog sustava praćenja i osiguranja kvalitete.

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa je od 2005. godine do danas, na temelju prethodnog mišljenja Nacionalnog vijeća za visoko obrazovanje izdalo oko 1 200 dopusnica

⁸ Doprinis objedinjavanju obrazovnog sustava predstavlja MZOŠ-ova *Strategija za izradbu i razvoj nacionalnoga kurikulumu za predškolski odgoj, opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje*, objavljena 2007. godine, koja uvodi nekoliko važnih općih načela obrazovanja.

za izvođenje studijskih programa preddiplomskih i diplomskih sveučilišnih te poslijediplomskih specijalističkih i poslijediplomskih sveučilišnih studija, stručnih te specijalističkih diplomskih stručnih studija. Potrebno je napomenuti da pri sveučilištima u Republici Hrvatskoj djeluju Uredi za upravljanje kvalitetom, čija je zadaća promicanje visokih standarda obrazovanja na sveučilištu i pružanje aktivne podrške sastavnicama u unapređenju kvalitete znanstvenog i nastavnog rada.

Promjene u visokom školstvu usmjerene su i na poboljšanje obrazovne strukture stanovništva⁹, što se nastoji riješiti otvaranjem novih učilišta i povećanjem broja upisanih studenata. Prema podacima Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa u Republici Hrvatskoj trenutno djeluje 130 visokih učilišta na kojima je u akademskoj godini 2007/2008. studiralo ukupno 178.300 studenata. U razdoblju od 1997. do 2005. godine broj studenata je porastao za 48 posto, a u istom je razdoblju za 59 posto porastao broj studenata koji su završili studij. Nadalje, opredjeljenje za policentrični razvoj visokoškolskoga podsustava radi zadovoljavanja regionalnih potreba, smanjenja odljeva mladih i poticanje rasta i razvoja lokalnog gospodarstva, dovelo je do otvaranja niza novih visokih učilišta.

Sustav je zbog zabrane zapošljavanja u javnim službama bio jedno vrijeme u krizi koja se u nekim disciplinama očitovala u malom broju stečenih doktorata znanosti u predviđenom roku i visokoj stopi napuštanja novačkih mjesta. Uvođenjem bolonjskih promjena radne obveze znanstvenih novaka su proširene na sudjelovanje u nastavi, otvorena su radna mjesta za one koji su stekli stupanj doktora znanosti, a njihov ostanak se dodatno stimulira sufinanciranjem stambenih kredita, proširivanjem međunarodnih i europskih programa znanstvenog usavršavanja i drugim pogodnostima. Do kraja 2007. godine zaposleno je 2.670 osoba prema kriteriju izvrsnosti.

Stipendije su najčešći oblik potpore, a osiguravaju ih različiti subjekti. Državne stipendije uglavnom se dodjeljuju redovitim studentima sveučilišnih i stručnih studija prema prijedlozima sveučilišta, veleučilišta i visokih škola.¹⁰ Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa poduzima broje aktivnosti na području studentskog standarda i izdvaja na godišnjoj razini vrlo značajna sredstva za podizanje razine standarda za sve studente u Republici Hrvatskoj, pa ipak usprkos relativno velikom broju stipendija i drugih oblika potpore (subvencioniranje smještaja u domovima i podstanarskog smještaja, prehrane, prijevoza i rada studentskih organizacija), studentski standard zahtjeva daljnje napore i ulaganja u njegovo poboljšanje. To se osobito odnosi na siromašnije studente koji studiraju izvan mjesta stalnog boravka. Smještajni kapaciteti studentskih domova i dalje su nedostani u svim sveučilišnim središtima.

Akutan problem predstavlja nizak postotak studenata koji su zainteresirani i koji aktivno sudjeluju u odlučivanju. Istraživanja pokazuju da su studenti općenito slabo informirani o svojim pravima tijekom studija, kao i o mogućnostima organiziranja radi učinkovitog zastupanja svojih interesa.¹¹ Studentske udruge i dalje ne uspijevaju okupiti veći broj studenata, često djeluju elitistički i rijetko surađuju s udrugama mladih izvan sveučilišta i drugim organizacijama civilnog društva. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa izdvaja znatna sredstva za studentske zborove sveučilišta, veleučilišta i visokih škola kojima se

⁹ Hrvatska znatno zaostaje za razvijenim zemljama po udjelu visokoobrazovanih, a razlikuje se i po omjeru onih koji su završili više škole u odnosu na one sa sveučilišnom diplomom. Prema službenim podacima, u Republici Hrvatskoj je 16,7% visokoobrazovanog radno aktivnog stanovništva od 25 do 64 godine.

¹⁰ U *Pravilima i kriterijima za dodjeljivanje 2.538 državnih stipendija redovitim studentima sveučilišnih i stručnih studija i naknada dijela troškova školarine studentima poslijediplomskih studija s invaliditetom za 2008. godinu*, Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa stipendije su podijeljene u devet kategorija: A – osobito uspješni studenti; B – studenti deficitarnih studija i struka; C – studenti koji se obvežu da će po završetku studija raditi na područjima od posebne državne skrbi ili otocima; D–I studenti s posebnim statusom prema Zakonu o zaštiti vojnih i civilnih invalida rata; E – studenti slabijeg imovinskog stanja; F – studenti s prebivalištem u Vukovaru; G – studenti koji su do punoljetnosti bili smješteni kod udomitelja ili u domovima socijalne skrbi te I i P – redoviti i poslijediplomski studenti s invaliditetom.

¹¹ Istraživanje je 2006. proveo Istraživačko-obrazovni centar Filozofskog fakulteta u Zagrebu na uzorku od 1350 studenata završne godine Sveučilišta u Zagrebu i Rijeci.

financiraju projekti studentskih udruga vezani uz zapošljavanje i poduzetništvo, zdravstvenu zaštitu i reproduktivno zdravlje, aktivno sudjelovanje u društvu, kulturu i slobodno vrijeme te informiranje i savjetovanje mladih. Utjecaj predstavnika studenata na odlučivanje u visokom školstvu je zanemariv, osobito u svezi s provedbom bolonjskog procesa.

Tomu valja dodati da se promjenom studijskih programa visoko obrazovanje sve više usmjerava na razvoj kompetencija potrebnih tržištu, no funkcionalna veza između visokog obrazovanja i svijeta rada, te osobito društvene zajednice, se uspostavlja. Uvođenjem i izvođenjem studijskih programa razine visokog obrazovanja se usmjeravaju na razvoj kompetencije završenih studenata koje su potrebne za tržište rada. Na visokim učilištima, kao i u srednjim školama, potrebno je nastaviti s razvijanjem i provođenjem programa kojima se potiče razvoj aktivnog i odgovornog građanstva, socijalnih kompetencija, strategijskog planiranja, kritičkog, istraživačkog i aplikativnog mišljenja te, općenito, društveno korisnog učenja, u suradnji s organizacijama civilnog društva¹², što je, uostalom, predviđeno i u *Nacionalnom programu zaštite i promicanja ljudskih prava u Republici Hrvatskoj od 2008. do 2012. godine*. Osim toga, istaknuli bismo i da je Nacionalno vijeće za visoko obrazovanje dalo preporuku (10. rujna 2008. godine) kojom podržava uvođenje rodno osjetljivog obrazovanja na visokoobrazovnoj razini te u skladu s time preporuča izradu i uvođenje novog kolegija „ženskog studija“ na preddiplomske sveučilišne, diplomske sveučilišne i poslijediplomske studije onih visokih učilišta na kojima postoji mogućnost i uvjeti za njihovo uvođenje.

1.1.3. Obrazovanje odraslih

Mladi koji su izišli iz sustava redovnog obrazovanja, kao i oni koji žele proširiti ili steći nova znanja i vještine iz osobnih ili profesionalnih razloga, mogu koristiti usluge podsustava obrazovanja odraslih. Riječ je o organiziranim i verificiranim obrazovnim programima za odrasle koji imaju kompenzacijsku (temeljno obrazovanje) i nadopunjujuću funkciju, a čine bitan dio cjeloživotnog učenja.

O udjelu odraslih u obrazovanju u osnovnoškolskim i srednjoškolskim programima ne postoje pouzdani podaci.¹³ Od osamostaljenja Hrvatske do donošenja *Strategije obrazovanja odraslih* 2004. i osnivanja *Agencije za obrazovanje odraslih* dvije godine kasnije, tom se području nije poklanjala odgovarajuća pozornost, pa se djelatnost održavala ponajviše zahvaljujući individualnim inicijativama. Donošenjem *Zakona o obrazovanju odraslih* (Narodne novine, 17/07), stanje se bitno mijenja. Zakonom je to područje integrirano u cjelokupni sustav obrazovanja Republike Hrvatske, čime su stvoreni uvjeti za vertikalnu prohodnost (nastavak školovanja na bilo kojoj razini) i cjeloživotno učenje. Osim odredbe o integriranosti, Zakon uvodi načelo partnerstva svih relevantnih čimbenika u kreiranju mjera za unaprjeđenje obrazovanja odraslih, kao i načelo sudjelovanja svih u financiranju obrazovanja odraslih prema potrebama i mogućnostima zainteresiranih strana (država, lokalna i regionalna samouprava, poslodavci te polaznici). Uspostavlja se i *Vijeće za obrazovanje odraslih* kojega čine predstavnici ministarstava, poslodavaca, sindikata i obrazovnih institucija, a zadatak mu je praćenje stanja u tom području i predlaganje mjera za njegovo unaprjeđenje.

Temeljem Zakon o obrazovanju odraslih doneseni su i sljedeći pravilnici: Pravilnik o standardima i normativima te načinu i postupku utvrđivanja ispunjenosti uvjeta u ustanovama za obrazovanje odraslih, Pravilnik o evidencijama u obrazovanju odraslih, Pravilnik o javnim

¹² Da je društveno korisno učenje kroz volonterski rad prijeko potrebno uvesti u visoko obrazovanje zbog pozitivnog učinka na studente, potvrđuje program koji se od 2005. provodi na Odsjeku za Informacijske znanosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu te na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu, u suradnji s udrugom DIM.

¹³ Prema *Nacionalnom programu djelovanja za mlade 2003.–2008.*, godine 2000. je oko 25.000 odraslih osoba sudjelovalo u nekom od verificiranih srednjoškolskih programa osposobljavanja i dodatnog usavršavanja, od kojih je 90 posto bilo mlade od 30 godina, a oko 50 posto je uspješno završilo programe.

ispravama u obrazovanju odraslih, Pravilnik o sadržaju, obliku te načinu vođenja i čuvanja andragoške dokumentacije (Narodne novine, 128/08).

U Zakonu se obrazovanje odraslih određuje kao cjelovit proces učenja usmjeren razvoju osobnosti, osposobljavanju za zapošljivost (uključuje stjecanje kvalifikacija za prvo zanimanje i obrazovanje za prekvalifikaciju ili nadopunu postojećih stručnih znanja i vještina) i osposobljavanju za aktivno građanstvo. Odvija se kao formalno, neformalno, informalno i/ili samousmjerenom učenje i utemeljuje na načelima cjeloživotnog učenja, dostupnosti, slobode izbora, različitosti, jamstva kvalitete te poštovanja osobnosti i dostojanstva svakoga sudionika.

U sklopu formalnog obrazovanja odraslih nalazi se osnovno, srednjoškolsko i visoko obrazovanje, prekvalifikacija, usavršavanje i osposobljavanje, a izvodi se prema institucionalnim i drugim verificiranim programima obrazovanja. Pod neformalnim obrazovanjem odraslih misli se na organizirane procese osposobljavanja za rad, različite socijalne aktivnosti i osobni razvoj te se njima ne stječe javna isprava. Informalno učenje se odnosi na znanja, vještine i stavove koje pojedinac usvaja u komunikaciji sa svojom neposrednom okolinom, a samousmjerenom učenje na aktivnosti učenja koje pojedinac samostalno bira, nadzire i sam snosi odgovornost za ishode učenja.

Usluge obrazovanja odraslih mogu pružati pučka otvorena učilišta, osnovne i srednje škole, visoka učilišta, škole stranih jezika, ustanove za smještaj i skrb osoba s posebnim potrebama, penološke ustanove te druge ustanove i organizacije, pod uvjetom da ispunjavaju predviđene uvjete.

Prema podacima trgovačkih sudova, u Hrvatskoj se obrazovanjem odraslih bave 82 pučka otvorena učilišta, 2 otvorena učilišta i 18 učilišta; 7 narodnih sveučilišta te 20 centara za kulturu, 3 doma kulture i 23 pravna subjekta (društva s ograničenom odgovornošću i dionička društva)¹⁴. U njima se provode programi stjecanja prvog zanimanja, stručnog usavršavanja, dokvalifikacije i prekvalifikacije, od temeljne pismenosti do usvajanja znanja i vještina iz određenog strukovnog ili općekulturnog područja, kao što su strani jezici, informacijsko-komunikacijske tehnologije, poduzetništvo i menadžment, aktivno građanstvo i zaštita okoliša. Programi se financiraju iz državnog proračuna, proračuna jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te od polaznika i poslodavaca.

1.1.4. Obrazovanje posebnih grupa mladih

U suvremenim demokracijama koje se razvijaju u pravcu društva i gospodarstva znanja i koje su, štoviše, uzajamno obvezane na poštivanje načela općih ljudskih prava, jednakosti i pluralizma, vlade imaju obvezu osigurati uvjete kako bi obrazovanje bilo dostupno svima, bez obzira na spolnu, nacionalnu ili religijsku pripadnost, socijalno-ekonomski status ili razvojne teškoće. Dostupnost obrazovanja za sve, najvažniji je čimbenik ujednačavanja životnih šansi.

U Hrvatskoj ne postoji tzv. rodni nerazmjer u obrazovanju u korist muškaraca, koji nalazimo u nizu razvijenih zemalja svijeta. Broj žena i muškaraca ujednačen je na svim razinama obrazovanja, a zadnja dva-tri desetljeća u visokom obrazovanju se uočava stalni trend porasta broja žena u odnosu na broj muškaraca. No rodni nerazmjer nalazimo u izboru škole i zanimanja kod čega se pokazuju tradicijski obrasci podjele rodni uloga.

Djeca i mladi koji pripadaju nacionalnim manjinama uključeni su u posebne programe od predškolske do sveučilišta, koji se provode u obrazovnim ustanovama manjina ili u školama na hrvatskom jeziku, u skladu s *Ustavom Republike Hrvatske, Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina* (Narodne novine, 155/02) i *Zakonom o odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina* (Narodne novine, 51/00). Obrazovanje djece i mladih Roma

¹⁴ Usp. Strategija obrazovanja odraslih, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Zagreb, studeni 2004., str. 38.

provodi se prema *Nacionalnom programu za Rome*, koji je Vlada Republike Hrvatske donijela 2003. godine, odnosno Akcijskom planu „Desetljeće za uključivanje Roma 2005.-2015.“. Ovisno o izboru predstavnika nacionalne manjine, nastava se organizira po jednom od tri prihvaćena modela (nastava na jeziku i pismu nacionalne manjine – model A; dvojezična nastava – model B, ili njegovanje jezika i kulture – model C), ili kao poseban nastavni oblik (npr. ljetne ili zimske škole). Obrazovanje manjina integrirano je hrvatski obrazovni sustav, a financira se iz sredstava državnog proračuna i proračuna jedinica lokalne samouprave. U nastavi rade nastavnici pripadnici određene manjine, ali i nastavnici drugog podrijetla, pod uvjetom da vladaju jezikom i pismom nacionalne manjine. Osnovnoškolski programi na jeziku i pismu nacionalne manjine provode se u posebnim ustanovama ili u sklopu škola na hrvatskom jeziku za srpsku, talijansku, mađarsku, češku, austrijsku, njemačku, rusinsku, ukrajinsku i slovačku manjinu. Srednjoškolsko obrazovanje organizirano je za srpsku, talijansku, češku i mađarsku manjinu, a na razini visokog obrazovanja samo za talijansku manjinu.

Vjeronauk je u hrvatske škole uveden kao izborni predmet na dva sata tjedno od školske godine 1991./1992., a naknadno je uređen *Zakonom o pravnom položaju vjerskih zajednica* (Narodne novine, 83/02). Ovisno o broju učenika, može biti organiziran u školi ili vjerskoj ustanovi. Katolički vjeronauk se provodi u školama, a polazi ga oko 80 posto učenika osnovnih i oko 77 posto učenika srednjih škola. Ostale vjerske zajednice (pravoslavna, evangelistička, židovska, islamska, adventistička, evangelička i dr.) uglavnom organiziraju nastavu vjeronauka u svojim vjerskim ustanovama prema svojim programima, koje potvrđuje Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.

Obrazovanje mladih s teškoćama u razvoju pravno je uređeno *Zakonom o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi* (Narodne novine, 87/08), kojima se promiče načelo integracije preko redovitih, prilagođenih i posebnih programa. Provedba načela integracije povezana je s nizom poteškoća koje su najčešće posljedica velikog broja učenika u razrednim odjeljenjima, nedovoljne pripreme nastavnika za rad u integriranim uvjetima, nedostatka pomoćnih učitelja i odgovarajućih stručnjaka, nepripremljenosti vršnjaka te prometne i infrastrukturne neprilagođenosti. Dio srednjoškolskih i visokoškolskih ustanova i dalje je, zbog fizičkih prepreka, nedostupan mladima s invaliditetom. Iako se uvođenjem posebnih oblika potpore (stipendije za invalide, prilagođeni smještajni kapaciteti u studentskim domovima i sl.) postupno povećava dostupnost stručnih i sveučilišnih studija mladima s invaliditetom, to tek u manjoj mjeri zadovoljava njihove realne potrebe.

1.2. Neformalno obrazovanje

Neformalno obrazovanje obuhvaća organizirane i spontane obrazovne aktivnosti koje se uspostavljaju izvan sustava formalnog obrazovanja. Programi su prilagođeni različitim i promjenjivim potrebama i interesima korisnika. Razvijenost i raznolikost programa neformalnog obrazovanja pokazatelj je razvijenosti društva u cjelini, a u kontekstu rasprave o društvu znanja, ono je jedan od ključnih resursa cjeloživotnog učenja.

U Hrvatskoj relativno velik broj ustanova i organizacija pruža usluge neformalnog obrazovanja (pučka učilišta, centri za kulturu, centri za učenje stranih jezika, autoškole, profesionalne udruge i poduzeća, vjerske zajednice, planinarska i športska društva te druge organizacije civilnog društva). Nedostaci u tom području uglavnom proizlaze iz koncentracije odgovarajućih ustanova u većim centrima, nepostojanja jedinstvenog sustava informiranja o postojećim programima i previsoke cijene usluga, zbog čega takvi programi nisu dostupni socijalno ugroženom dijelu mladih, kojima su i najpotrebniji. Nadalje, programi neformalnog obrazovanja se ne prate i ne vrednuju prema odgovarajućim kriterijima kvalitete, a o broju korisnika ne postoje pouzdani podaci, pa se sa sigurnošću ne može zaključiti kako i u kojoj mjeri neformalno obrazovanje pridonosi uspostavi i razvoju sustava cjeloživotnog učenja u Hrvatskoj.

Poseban dio sustava neformalnog obrazovanja čine programi koje provode organizacije civilnog društva u užem smislu – nevladine udruge. Uglavnom su usmjereni na stjecanje znanja i vještina u području zaštite ljudskih prava, nediskriminacije, rodne jednakosti, nenasilnog rješavanja sukoba, međukulturnog razumijevanja, demokratskog građanstva, zaštite okoliša i zaštite potrošača. Prednost programa nevladinih udruga pred programima formalnog obrazovanja nije samo u tome što su programi nevladinih udruga usmjereni na životno važne teme i što koriste aktivne i suradničke metode učenja, nego u tome što su prvenstveno okrenuti mladima. Takvi programi stoga predstavljaju važan obrazovni resurs, koji u hrvatskom obrazovnom sustavu još nije ni primjereno priznat ni dovoljno iskorišten, po čemu se Hrvatska znatno razlikuje od razvijenih demokratskih zemalja u kojima, osobito na lokalnoj razini, postoji tijesna suradnja između nositelja formalnog i neformalnog obrazovanja u ostvarivanju obrazovnih ciljeva kojima se promiče jednakost, interkulturalna osjetljivost, društvena odgovornost i društvena kohezija. Nevladine udruge u nekim zemljama redovito surađuju s obrazovnim ustanovama od predškole do sveučilišta na ostvarivanju programa društveno korisnog učenja, putem kojih se djeca i mladi pripremaju za aktivno i odgovorno demokratsko građanstvo.

Novija istraživanja u Hrvatskoj pokazuju da su srednjoškolci i studenti nezainteresirani za politička zbivanja, da ne pokazuju civilnu zauzetost za društvene probleme, da vrlo rijetko sudjeluju u civilnim akcijama ili u radu organizacija civilnog društva, s izuzetkom športsko–rekreativnih programa, te da slabo poznaju demokratske institucije i procese, uključujući svoja prava i obveze. Istovremeno, mladi su zainteresirani za uvođenje takvih sadržaja na sve razine obrazovanja. Potreba da se mladi pripreme za aktivno i odgovorno građanstvo govori u prilog integracije neformalnih obrazovnih programa organizacija civilnog društva u sustav formalnog obrazovanja, uz pretpostavku da se prethodno odrede standardi kvalitete primjenjivi na takve programe.

Primjenom nove nastavne metodologije – *društveno korisnog učenja (service learning)* u nastavi na fakultetima i srednjim školama dobiva se povezanost svrhovitog volonterskog rada s učenjem, osobnim razvojem i razvojem osjećaja građanske odgovornosti¹⁵. Povezujući ove domene dobiva se strategija usavršavanja kvalitete i produktivnosti edukativnog sustava, a ujedno i način da mlade društveno angažiramo. Jedan od osnovnih razloga direktnog djelovanja na fakultetima i srednjim školama s ciljem poticanja mladih na aktivno sudjelovanje u društvu je činjenica da mladi upravo obrazovni sustav smatraju drugim akterom po važnosti (dakle, odmah nakon obitelji) koji ih potiče na javni angažman (Ilišin, 2006). *Društveno korisno učenje (DKU)* kroz volontiranje omogućuje učenicima i studentima da steknu dublje razumijevanje ciljeva nastavnih predmeta i studija, usvoje nova znanja, vještine, osjećaj osobne odgovornosti te građanske aktivnosti. DKU ojačava vezu društvene zajednice i sveučilišta pružajući mogućnost ujedinjavanja ciljeva djelovanja u zajednici s ciljevima učenja, a aktivnosti studenata i učenika u zajednici rezultiraju pozitivnim promjenama u zajednici.

Pozitivni učinci ove metodologije dokazani su u nastavi koja se sustavno provodi od ak. god. 2005./2006. na Odsjeku za Informacijske znanosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu¹⁶ [8] te na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu u suradnji s udrugom DIM. Besplatne radionice za nastavno osoblje *Primjene društveno korisnog učenja u nastavi* se od akademske godine 2007./08. ciklički održavaju na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. No, aktivno sudjelovanje mladih u društvu moguće je potaknuti tek sustavnom primjenom ove metodologija od strane Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

¹⁵ Mikelić, Nives; Boras, Damir. *Service learning: can our students learn how to become a successful student? // Proceedings of the 28th International Conference on Information Technology Interfaces / Budin, Leo; Lužar–Stiffler, Vesna ; Bekić, Zoran ; Hljuz Dobrić, Vesna* (eds). Zagreb: SRCE, 2006. 651–657.

¹⁶ Mikelić Preradović, Nives; Tudman, Miroslav, Matić, Sanja. *Promotion of knowledge society through service learning. Proceedings of the 4th International Congress of Quality Management in the Systems of Education and Training/Casablanca, Morocco:2007.*

1.3. Informatizacija obrazovanja

Informatizacija obrazovanja jedan je od prioriteta u razvoju obrazovnog sustava, a podrazumijeva informatičko opremanje obrazovnih ustanova te promicanje informatičke pismenosti uvođenjem i stalnim osuvremenjivanjem nastave informatike te osposobljavanjem nastavnika i drugih djelatnika u obrazovanju za korištenje informatičkih mogućnosti u svom radu. U skladu s tim, u Hrvatskoj su sve škole i visoka učilišta opremljeni računalnom opremom i primjerenom programskom podrškom. U tijeku je puno opremanje projektorima i prijenosnim računalima, što će znatno obogatiti nastavu i proširiti mogućnosti podučavanja i učenja izvan učionice i same ustanove. Sve osnovne i srednje škole, kao i visoka učilišta imaju svoju adresu za elektronsku poštu, a velika većina održava Internet stranice. Sve obrazovne institucije, uključujući škole na otocima, povezane su na Internet preko hrvatske akademske i istraživačke mreže CARNet, a Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa je nedavno srednjoškolskim učenicima stavio na raspolaganje on-line interaktivno gradivo iz matematike, fizike i biologije s planovima za proširenje na druge predmete. U visokom obrazovanju uspostavljen je informacijski sustav visokih učilišta ISVU i uvedene pametne stranice SmartX i e-INDEKS, a studentski domovi su povezani u mrežu stuDOM.

Značajan doprinos informatizaciji obrazovanja daju tri posebna projekta Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa. Projektom primjene informacije tehnologije (iProjektima) potiče se razvoj i primjena informacijske i komunikacijske tehnologije u nastavnom procesu i znanstveno-istraživačkoj djelatnosti, projektom NISKA osigurava se izgradnja jedinstvenog nacionalnog informacijskog sustava knjižnica, a projektom „Net u školi“ promiče brža internetizacija škola i informatičko obrazovanje nastavnika i učenika.

Iako su u tom smjeru već poduzeti odgovarajući koraci, u sljedećem se razdoblju pozornost treba više usmjeriti na osposobljavanje nastavnika za korištenje novih informacijsko-komunikacijskih tehnologija u planiranju, pripremi i realizaciji nastave, osobito radi razmjene iskustava s drugim nastavnicima iz zemlje i svijeta, unaprjeđenja nastavnih metoda i poticanja učenika na istraživačko ili projektno i suradničko učenje. Potrebno je nastaviti digitalizaciju nastavnih sadržaja i drugih izvora za samostalno učenje, razvojem interaktivnih programa. Nastavnicima i učenicima, odnosno studentima također treba omogućiti pristup odgovarajućim bazama podataka, a u visokom obrazovanju proširiti postojeće izbore. U svezi s tim, prijeko je potrebno uspostaviti središnju dokumentacijsku bazu s pouzdanim statističkim i analitičkim podacima, preko kojih bi se profesionalna i šira javnost detaljno informirala o procesu, poteškoćama i postignućima provedbe strategijsko-razvojnih dokumenata na svim razinama obrazovnog sustava.

1.4. Ciljevi

- Osigurati potrebne uvjete kako bi udruge mladih mogle provoditi programe neformalnog obrazovanja u suradnji s ustanovama formalnog obrazovanja i drugim organizacijama civilnog društva
- Uspostaviti sustav profesionalnog savjetovanja i vođenja mladih kao sastavnog dijela formalnog obrazovanja, s osobitim naglaskom na dokvalifikaciju i prekvalifikaciju
- Izraditi jasne standarde kvalitete obrazovanja i kriterije za akreditaciju programa neformalnog obrazovanja s ciljem njihova uključivanja u formalno obrazovanje
- Osigurati prohodnost obrazovnog sustava i mobilnost učenika i studenata kroz sustave neformalnog i formalnog obrazovanja na nacionalnoj i međunarodnoj razini
- Osigurati uvjete za uvođenje programa kojima se promiče aktivno građanstvo, ljudska prava, kulturna različitost, nenasilno rješavanje sukoba, društvena angažiranost, ekološka osviještenost i znanja o pružanju prve pomoći u sustav formalnog obrazovanja i u partnerstvu s akreditiranim organizacijama civilnog društva

- Uspostaviti mehanizme ravnopravnog sudjelovanja mladih u procesima odlučivanja u cjelovitom sustavu obrazovanja, s osobitim naglaskom na srednje i visoko obrazovanje
- Osigurati punu uključenost osjetljivih grupa mladih (invalidi, materijalno i socijalno isključeni, rodne, nacionalne i vjerske manjine) na sve razine i u sve oblike obrazovanja
- Kontinuirano ulagati u informatičke servise i usluge za mlade te osigurati njihovu dostupnost svim mladima podizanjem razine informatičke pismenosti i uvođenjem odgovarajuće infrastrukture u sustave formalnog i neformalnog obrazovanja

1.5. Mjere i aktivnosti

Mjera 1. Uspostaviti sustav vrednovanja neformalnog obrazovanja.

<i>PROVEDBENA AKTIVNOST:</i>		<i>ROK PROVEDBE:</i>
1.1. Kroz izradu Hrvatskog kvalifikacijskog okvira definirati mogućnosti priznavanja stupnja znanja i vještina (razine, obujma i profila) stečenih neformalnim oblikom obrazovanja. Izgraditi sustav vrjednovanja znanja, vještina i kompetencija stečenih neformalnih oblikom učenja kroz izradu uvođenje Hrvatskog kvalifikacijskog okvira.		2012.
1.2. Razviti sustav poticanja i nagrađivanja prosvjetnih djelatnika koji su aktivno uključeni u provedbu izvanškolskih aktivnosti koje se provode u školama na osnovi volontiranja, a koje su dio neformalnog obrazovanja, priznavanjem dodatnih školskih sati u tjednoj satnici, priznavanje bodova u postupku stjecanja zvanja mentora i/ili savjetnika ili sl.		2010.
<i>NOSITELJ:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa	
<i>SURADNICI U PROVEDBI</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Agencija za obrazovanje odraslih Agencija za odgoj i obrazovanje Organizacije civilnog društva usmjerene neformalnom obrazovanju	
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa	
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave	
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	<ul style="list-style-type: none"> - izrađen i usvojen Hrvatski kvalifikacijski okvir - donošenje odgovarajućeg pravilnika za vrednovanje rada prosvjetnih djelatnika u provedbi obrazovnih programa udruga - broj uključenih prosvjetnih djelatnika u provedbu obrazovnih programa udruga 	

Mjera 2. Uspostava jedinstvene baze podataka o mogućnostima obrazovanja na području svake županije

<i>PROVEDBENA AKTIVNOST:</i>		<i>ROK PROVEDBE:</i>
2.1. Izraditi katalog institucija koje provode programa koji se odnose na neformalno obrazovanje te distribucija istog odgojno-obrazovnim ustanovama.		2010.
2.2. Objaviti katalog na web stranicama Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa i Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske uz kontinuirano primanje prijave novih projekata i programa za uvrštavanja u katalog.		2010. i kontinuirano
<i>NOSITELJ:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa	

<i>SURADNICI U PROVEDBI</i>	Hrvatski zavod za zapošljavanje Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske Pučka i otvorena učilišta Agencija za odgoj i obrazovanje Agencija za obrazovanje odraslih Organizacije civilnog društva usmjerene radu s mladima
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i šport
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	- izrada i distribucija kataloga - objava kataloga na web stranicama

Mjera 3. Poticati mlade na nastavak obrazovanja razvijanjem sustava pravodobnog informiranja i potpore zainteresiranima za nastavak školovanja te omogućavanjem horizontalne i vertikalne prohodnosti.

<i>PROVEDBENA AKTIVNOST:</i>		<i>ROK PROVEDBE:</i>
3.1. Odrediti obvezu održavanja prezentacijsko-obrazovnog programa za učenike trećeg i četvrtog razreda srednjih škola uz poticanje učenika za posjećivanje otvorenih dana sveučilišta.		2009. i kontinuirano
3.2. Nastavak implementacije Bolonjskog procesa na visokim učilištima uz poticaj i potporu mladima za nastavak obrazovanja		2009. i kontinuirano
<i>NOSITELJ:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa	
<i>SURADNICI U PROVEDBI</i>	Državni zavod za statistiku Hrvatski zavod za zapošljavanje i podružnice Hrvatskog zavoda za zapošljavanje Uredi državne uprave u županijama (službe za društvene djelatnosti i obrazovanje), Gradski ured za obrazovanje i šport grada Zagreba Ustanove za znanstvenu djelatnost i visoko obrazovanje	
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa	
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave	
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	- realizacija obrazovno-prezentacijskih programa u školama u RH - usklađenost obrazovnog sustava s uvjetima Bolonjskog procesa	

Mjera 4. Podupirati provođenje projekata i programa u svrhu praćenja darovitih učenika.

<i>PROVEDBENA AKTIVNOST:</i>		<i>ROK PROVEDBE:</i>
4.1. Podupirati rad s darovitim učenicima u odgojno-obrazovnim ustanovama.		kontinuirano
4.2. Provoditi natječaj za financijske potpore projektima udruga u području izvaninstitucionalnog odgoja i obrazovanja djece i mladih.		2009. i kontinuirano
<i>NOSITELJ:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa	

<i>SURADNICI U PROVEDBI</i>	Agencija za odgoj i obrazovanje Visoka učilišta Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske Hrvatski zavod za zapošljavanje Organizacije civilnog društva usmjerene radu s mladima Lokalna samouprava
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	- donošenje i realizacija Odluke

Mjera 5. Poticati dostupnost školskih i prostora visokih učilišta onim udrugama koje učenicima i studentima nude neprofitne obrazovne, športske, izviđačke, kulturne, duhovne, informatičke programe, programe razvoja demokracije, civilnog društva, tolerancije, nenasilja, interkulturalnosti, programe nacionalnih manjina i sl.

<i>PROVEDBENA AKTIVNOST:</i>		<i>ROK PROVEDBE:</i>
5.1. Uputiti poziv osnivačima osnovnih i srednjih škola za besplatno ustupanje školskih prostora i prostora visokih učilišta udrugama za provođenje besplatnih aktivnosti slobodnog vremena učenika.		2009. i kontinuirano
<i>NOSITELJ:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa	
<i>SURADNICI U PROVEDBI</i>	Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske Savjet za razvoj civilnog društva Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave	
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa	
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave	
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	- upućena Preporuka - broj otvorenih školskih i fakultetskih prostora za programe udruga	

Mjera 6. Podizanje razine informatičke pismenosti mladih

<i>PROVEDBENA AKTIVNOST:</i>		<i>ROK PROVEDBE:</i>
6.1. Osigurati besplatne napredne informatičke tečajeve za mlade u smislu podizanja razine kvalitete informatičke pismenosti.		2010. i kontinuirano
6.2. Širiti informacije o mogućnostima besplatnog i brzog pristupa internetu mladima u svim odgojno-obrazovnim ustanovama i visokim učilištima pa tako i onima u najudaljenijim krajevima Republike Hrvatske koristeći sve dostupne tehnološke mogućnosti.		2009. i kontinuirano
<i>NOSITELJ:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa	

<i>SURADNICI U PROVEDBI</i>	Ustanove za informatičko obrazovanje Pučka i otvorena učilišta Srednje škole u Republici Hrvatskoj Sveučilišta i veleučilišta u Republici Hrvatskoj Studentski centri Učenički domovi
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	- broj korisnika besplatnih programa - broj odgojno-obrazovnih ustanova koje omogućuju besplatan pristup internetu

Mjera 7. Poticati suradnju obrazovnih ustanova s nevladinim sektorom

<i>PROVEDBENA AKTIVNOST:</i>		<i>ROK PROVEDBE:</i>
7.1. U potpunosti nastavne planove i programe fakultativnim predmetima koje bi izradile srednje škole u suradnji s udrugama.		2009. i kontinuirano
7.2. Donošenje programa rada i plana djelatnosti za mlade koji se u centrima nacionalnih organizacija moraju provoditi.		2009. i kontinuirano
<i>NOSITELJ:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa	
<i>SURADNICI U PROVEDBI</i>	Organizacije civilnog društva usmjerene radu s mladima	
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa	
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave	
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	- broj razmatranih i prihvaćenih fakultativnih predmeta koje su izradile srednje škole u suradnji s udrugama - broj ostvarenih programa u omladinskim hostelima, izviđačkim centrima te kulturno-umjetničkim centrima	

Mjera 8. Razvoj i primjena interdisciplinarnog postupanja i provedbe međusektornih mjera radi suzbijanja nasilja i povećanja sigurnosti u odgojno-obrazovnim ustanovama.

<i>PROVEDBENA AKTIVNOST:</i>		<i>ROK PROVEDBE:</i>
8.1. Izrada školskih kurikuluma koji će uključivati programe interdisciplinarne i međuresorne edukacije odgojno obrazovnih djelatnika, učenika i roditelja s posebnim fokusom na vršnjačko nasilje, nasilje navijačkih skupina i pojavu ksenofobije i rasizma kod mladih.		2009. i kontinuirano
<i>NOSITELJ:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa	

<i>SURADNICI U PROVEDBI</i>	Ministarstvo unutarnjih poslova Agencija za odgoj i obrazovanje Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi Organizacije civilnog društva usmjerene radu s mladima
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	- izrađen program interdisciplinarnе i međuresorne edukacije - broj provedenih edukacija/ radionica i projekata i broj korisnika

Mjera 9. Razvoj i implementacija programa obrazovanja za održivi razvoj

<i>PROVEDBENA AKTIVNOST:</i>	<i>ROK PROVEDBE:</i>
9.1. Preporuka Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa svim obrazovnim institucijama za provođenje programa obrazovanja za održivi razvoj.	2009. i kontinuirano
9.2. Poticati suradnju obrazovnih institucija i nevladinog sektora pri organizaciji edukacija, seminara, okruglih stolova vezano uz temu održivog razvoja.	2009. i kontinuirano
9.3. U sklopu natječaja za sufinanciranje projekata udruga, sufinancirati one koje se bave odgojem i obrazovanjem za održivi razvoj, posebice ukoliko imaju predviđene izrade informativnog materijala.	2009. i kontinuirano
9.4. Izraditi informativne publikacije koje bi širile informacije o održivom razvoju.	2009. i kontinuirano
<i>NOSITELJ:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Ministarstvo kulture 9.4. Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva
<i>SURADNICI U PROVEDBI</i>	Agencija za odgoj i obrazovanje Srednje škole u Republici Hrvatskoj Sveučilišta i veleučilišta u Republici Hrvatskoj Organizacije civilnog društva usmjerene radu s mladima
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Ministarstvo kulture 9.4. Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	- broj ostvarenih edukacija, seminara, okruglih stolova - broj publikacija

Mjera 10. Razvoj i implementacija programa za zaštitu potrošača

<i>PROVEDBENA AKTIVNOST:</i>	<i>ROK PROVEDBE:</i>
10.1. Preporuka Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa obrazovnim institucijama za provođenje programa zaštite potrošača.	2009. i kontinuirano

10.2. Poticati suradnju obrazovnih institucija te organizacija civilnog društva pri organizaciji edukacija, seminara, okruglih stolova vezano uz temu za potrošačko obrazovanje.	2009. i kontinuirano
10.3. U sklopu natječaja za sufinanciranje projekata udruga, sufinancirati one koje se bave odgojem i obrazovanjem za zaštitu potrošača, posebice ukoliko imaju predviđene aktivnosti izrade informativnog materijala.	2009. i kontinuirano
<i>NOSITELJ:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa
<i>SURADNICI U PROVEDBI:</i>	Agencija za odgoj i obrazovanje Srednje škole u Republici Hrvatskoj Sveučilišta i veleučilišta u Republici Hrvatskoj Organizacije civilnog društva usmjerene radu s mladima
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	- broj ostvarenih edukacija, seminara, okruglih stolova - broj publikacija

Mjera 11. Poticati razvoj programa zdravstvenog odgoja s područja zaštite reproduktivnog zdravlja, smanjenja rizičnih ponašanja, štetnih navika i prevencije ovisnosti.

<i>PROVEDBENA AKTIVNOST:</i>	<i>ROK PROVEDBE:</i>
11.1. Uključiti programe zdravstvenog odgoja u redovni srednjoškolski obrazovni program (sukladno rezultatima evaluacije eksperimentalnih programa) uz mogućnost suradnje sa zdravstvenim ustanovama i organizacijama civilnog društva.	2009. i kontinuirano
11.2. Izraditi zdravstveno-odgojne publikacije (brošure, priručnike, letke).	2010. i kontinuirano
<i>NOSITELJ:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa
<i>SURADNICI U PROVEDBI:</i>	Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi Hrvatski zavod za javno zdravstvo Organizacije civilnog društva usmjerene radu s mladima
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	- broj škola i broj mladih uključenih u program zdravstvenog odgoja - broj i kvaliteta tiskanih zdravstveno-odgojnih publikacija

Mjera 12. U planove i programe visokih učilišta i srednjih škola uvesti metodologiju društveno korisnog učenja („service learning“), kako bi se povećala angažiranost mladih u društvu, osiguralo vrednovanje volonterskog rada kroz sustav ocjenjivanja, uvelo obrazovanje za civilno društvo i ostvarila čvršća veza između obrazovanja i društvene zajednice.

<i>PROVEDBENA AKTIVNOST:</i>		<i>ROK PROVEDBE:</i>
12.1. Edukacija visokoškolskih i srednjoškolskih djelatnika putem radionica o provedbi programa društveno korisnog učenja preko studentskih i učeničkih volonterskih projekata u zajednici.		2010. i kontinuirano
12.2. Uvođenje izbornih kolegija na visokim učilištima i fakultativnih predmeta u srednjim školama koji polaze od metodologije društveno korisnog učenja za mlade.		2011. i kontinuirano
<i>NOSITELJ:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa	
<i>SURADNICI U PROVEDBI:</i>	Sveučilišta u Republici Hrvatskoj Srednje škole u Republici Hrvatskoj Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske	
<i>IZVORI SREDSTAVA</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa	
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave	
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	<ul style="list-style-type: none"> - broj izbornih kolegija na fakultetima i fakultativnih predmeta u srednjim školama koji nude projekte društveno korisnog učenja za mlade - broj studenata i učenika uključenih u fakultativne nastavne programe - broj predavača na fakultetima i odgojno-obrazovnih djelatnika u školama koji su bili uključeni u radionice primjene društveno korisnog učenja u nastavi - broj fakulteta i škola koje koriste metodologiju društveno korisnog učenja 	

Mjera 13. Uspostaviti mehanizme suradnje roditelja i škole kojima bi se povezao obiteljski odgoj s odgojnom ulogom škole.

<i>PROVEDBENA AKTIVNOST:</i>		<i>ROK PROVEDBE:</i>
13.1. Odrediti obvezu održavanja dana otvorenih vrata u svim školama kako bi roditelji imali priliku upoznati nastavnike svoje djece i razmijeniti iskustva u obrazovanju, odgoju i razvoju svoje djece.		2010. i kontinuirano
13.2. Osmisliti sustav koji bi omogućio roditeljima donošenje odluka o odgojnim programima koji ulaze u vrijednosni sustav obitelji (kao što je, primjerice, zdravstveni program).		2011. i kontinuirano
<i>NOSITELJ:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa	
<i>SURADNICI U PROVEDBI</i>	Srednje škole u Republici Hrvatskoj	
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa	

<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	<ul style="list-style-type: none"> - održavanje dana otvorenih vrata - donošenje standarda za traženje suglasnosti roditelja u provedbi određenih odgojnih programa

2. ZAPOSŁJAVANJE I PODUZETNIŠTVO

2.1. Mladi na tržištu rada

Jedan od najznačajnijih razloga nepotpune socijalne integracije mladih proizlazi, između ostaloga, iz procesa njihova prinudna zadržavanja u statusu dugoročno nezaposlenih osoba. Prema malobrojnim istraživanjima u Hrvatskoj utvrđeno je da nezaposlenost kao glavni problem ističe od 40 – 60% ispitanih mladih osoba, a u područjima pogođenim ratom čak oko 80% mladih (Ilišin, 2005 prema Ilišin, 2007.; Lugomer–Armano, Kamenov i Ljubotina, 2001.). Većina mladih drži kako su najveći problemi njihovih vršnjaka u Hrvatskoj uz nezaposlenost, nizak životni standard i nedostatak životne perspektive. (Ilišin, 2007). S tim u vezi je zabrinutost oko toga hoće li osobe uopće moći zadovoljiti svoje temeljne potrebe u budućnosti te nedostatak perspektive o mogućnostima zapošljavanja, profesionalnog razvoja te vođenja samostalnog i produktivnog života.

Visoka razina nezaposlenosti mladih može dovesti do njihovog otuđenja od demokratskih i političkih zbivanja u društvu. Jedan od preduvjeta za uspjeh u borbi protiv nezaposlenosti je dobro poznavanje ponašanja mladeži za vrijeme traženja zaposlenja, uz razumijevanje njihova stajališta prema društvu i institucijama.

Kako rastu globalizacijski pritisci na život mladih, raste i globalna potreba za njihovom participacijom u društvenim ekonomskim i političkim odnosima. Zbog toga što radna okolina osigurava mogućnosti za učenje, pokazivanje inicijative, razvoj socijalnih kontakata, te samoostvarenje, za nezaposlenost se može kazati da ima utjecaj na cjelokupno, individualno zdravlje pojedinca.

Najnoviji podatak o 32% nezaposlenih mladih (*Analitički bilten*, 2007.) vrlo je zabrinjavajući, te je potrebno posvetiti posebnu pažnju na nepovoljni položaj mladih na tržištu rada. Struktura mladih nezaposlenih osoba prilično je heterogena: oko 51% mladih osoba su žene, 89% čine neudate ili neoženjeni, 9% ih ima djecu, 59% je bez radnog iskustva, 36% je nezaposleno dulje od jedne godine, preko 90% se regrutira iz nepoljoprivrednog stanovništva, 51% živi u gradskim naseljima, a preko 80% ih ima srednje, više ili visoko obrazovanje (Kerovec, 2000.) Ono što ih čini teže zapošljivima jest nedostatak radnog iskustva, te neusklađenost njihove profesionalne strukture s potrebama koje na tržištu rada iskazuju poslodavci. Poseban problem predstavljaju mladi bez radnog iskustva koji su izašli iz redovnog školovanja. Niža obrazovna razina ove podskupine nezaposlene populacije, svakako ih dodatno čini teško zapošljivima.

Mladi su sami po sebi socijalno ranjiva skupina, no i u pogledu toga vrlo izdiferencirani. U najranjivije skupine mladih možemo ubrojiti mlade bez kvalifikacija, mlade s posebnim potrebama, mlade majke te mlade Rome kao posebno osjetljivu nacionalnu manjinu u Hrvatskoj.

Mladi bez kvalifikacija nakon prekida školovanja vrlo često ulaze u krug korištenja socijalne pomoći te pronalaženja kratkotrajnih poslova koje poslodavac ne prijavljuje (tzv. „rad na crno“). Veliki broj poslodavaca prijavljuje radnike po principu produžavanja ugovora na određeno vrijeme koje je po hrvatskom zakonodavstvu kod istog poslodavca moguće produžiti u ukupnom trajanju do 36 mjeseca. Ovakva situacija sve mlade, ne samo one bez kvalifikacija, stavlja u nepovoljan položaj kad je riječ o osiguranju sigurnih uvjeta rada, dogovorene naknade za rad, te neuplaćivanja obveznih zdravstvenih i mirovinskih osiguranja. Ovime su naročito pogođene mlade majke kod kojih nije rijetka situacija da im u slučaju trudnoće poslodavac odbije produžiti ugovor o radu.

Mlade nezaposlene osobe s invaliditetom predstavljaju vrlo heterogenu skupinu s obzirom na obrazovno-radne karakteristike te različitu dostupnost školovanja i zapošljavanja. Elementi smanjenih mogućnosti zapošljavanja mladih s invaliditetom u Hrvatskoj vezani su uz

zastarjele programe školovanja, te uz iskorištavanje poticajnim mjera od strane poslodavaca za kratkotrajno popunjavanje radnog mjesta gdje nakon isteka prvobitnog ugovora poslodavac najčešće ne nudi novi ugovor.

Romi nesumnjivo pripadaju najranjivijoj nacionalnoj manjini u Hrvatskoj zbog njihova visokog stupnja društvene isključenosti. Društvena marginalizacija dovela je do svojevrsne mimikrije čiji je primjer to da se u popisu stanovništva 2001. samo 9 463 izjasnilo kao Romi, dok primjerice, ured UNICEF-a u Hrvatskoj procjenjuje broj Roma na oko 40 000 (UNESCO, 2000.). Jedan dio Roma ne posjeduje osobnu iskaznicu što njima i njihovoj djeci onemogućuje stjecanje osnovnih građanskih prava i ulazak u programa školovanja. Dodatan čimbenik nepovoljne životne situacije jest loša ili nepostojeća komunalna infrastruktura u improviziranim naseljima u kojima Romi žive. Prema dostupnim podacima samo 10% Roma pohađa osnovno školovanje dok je postotak uključenih u srednjoškolsko obrazovanje neznatan (Hoblaj, 2002.).

Zbog visoke stope nezaposlenosti, kao i snižavanja općeg socijalnog standarda, položaj mladih u Hrvatskoj teško se može uspoređivati s društvenim položajem mladih u visokorazvijenim europskim zemljama. Njih pogađa visoka stopa nezaposlenosti i pretežito se zapošljavaju na poslovima kratkog trajanja. Otežan im je pristup opsežnim i relevantnim informacijama o različitim mogućnostima zapošljavanja, privatnim posredništvima za zapošljavanje i dodatnom usavršavanju koje se nudi na hrvatskom tržištu rada. Također, niska zapošljivost je ponekad i posljedica osobnih karakteristika nezaposlenih, odnosno nedovoljno razvijenih vještina uspješne prezentacije svojih sposobnosti potencijalnom poslodavcu.

Rezultati istraživanja Instituta za društvena istraživanja *Mladi i europski integracijski procesi* provedenog 2004. godine na uzorku 2000 mladih i 1000 starijih ispitanika pokazuju da se mladi i stariji ispitanici Hrvatske znatno razlikuju, jer stariji veću važnost pridaju „klasičnim“ kvalitetama, dok mladi prepoznaju i tzv. *soft skills*. Skoro dvije trećine starijih ispitanika smatra da je opće obrazovanje najvažnije, a slijedi stručna kvalifikacija s nešto više od polovine odgovora. Iza njih slijede komunikacijske vještine i znanje stranih jezika s dvije petine, odnosno trećinom odgovora starijih ispitanika. Zanimljivo je da se poznavanje informatičke tehnologije s oko petinom odgovora smjestilo tek na šesto mjesto i to iza ambicije. Mladi su se u najvećem broju, u oko polovini slučajeva priklonili dobrom općem obrazovanju, zatim komunikacijskim vještinama, znanju stranih jezika, stručnim kvalifikacijama, ambiciji i tek na šestom mjestu poznavanju informatičke tehnologije.

2.2. Ekonomske determinante nezaposlenosti mladih

Jedan od elemenata opće ekonomske slike u Hrvatskoj jest i raširenost sive ekonomije koja znatno koči rast zaposlenosti i gospodarski razvoj, pri čemu je nezakonito zapošljavanje tek jedan od pojava oblika „sive ekonomije“.

Osim šire ekonomske situacije, visoke stope nezaposlenosti mladih često su pokazatelj krutog tržišta rada, što je povezano s teškoćama i troškovima zapošljavanja i otpuštanja zaposlenih. Te su značajke tržišta rada uobičajene i za druga tranzicijska gospodarstva s nefleksibilnim tržištem rada. U isto vrijeme, one su u oštroj suprotnosti s obilježjima koja prevladavaju u tranzicijskim gospodarstvima s fleksibilnijim tržištima rada. Integriranje Hrvatske u europsko tržište stvorit će snažne konkurentske pritiske u poduzetničkom sektoru. Hrvatsko gospodarstvo obilježava visoka nezaposlenost i ograničene promjene u broju radnih mjesta, a dinamika otvaranja novih radnih mjesta spora je zbog većeg broja čimbenika, uključujući i nefleksibilno tržište rada. Iznimno strogi propisi o zaštiti zaposlenja koji ograničavaju fluktuaciju radnih mjesta i razmjerno visoki jedinični troškovi rada koji destimuliraju zapošljavanje i ulaganje samo su neki od ključnih primjera krutosti tržišta rada. Pad zaposlenosti i rast nezaposlenosti znači da se u Hrvatskoj manje radnih mjesta otvara nego što ih se zatvara. Izvor problema nezaposlenosti u Hrvatskoj nije zatvaranje velikog broja radnih

mjesta, već mali broj novih radnih mjesta. Stopa otvaranja novih radnih mjesta u Hrvatskoj je smo 3,5% u usporedni s gotovo 10% u Litvi ili 7% u Bugarskoj (Rutkowski, 2003: 459).

U zapadnoeuropskim zemljama je rast nezaposlenosti ponajprije bio uvjetovan tehnološko organizacijskim inovacijama, naglim rastom primjene novih tehnologija koje su izmijenile strukturu zanimanja, odnosno informatičkom revolucijom i njenim kompleksnim posljedicama po cjelokupno gospodarstvo. U Hrvatskoj zamjećujemo nekoliko faktora nezaposlenosti koji su tipični za zemlje u razvoju, pri čemu se ističe strukturalna nezaposlenost. Karakteristike strukturalne nezaposlenost su niska ekonomska aktivnost i nerazmjer ponude i potražnje radne snage (s viškom na strani ponude). U Hrvatskoj također zapažamo visoku i vidljivu urbanu nezaposlenost zbog migracijskih procesa u smjeru selo–grad te latentnu ruralnu nezaposlenost. U ruralnim se područjima važni faktori nezaposlenosti odnose na manju tehnološku i ekonomsku razvijenost uzrokovanu posljedicama rata. Stagniranje hrvatskog tržišta rada također se manifestira u ograničenom zapošljavanju.

Imajući na umu navedene podatke možemo zaključiti da su neuralgične točke hrvatskog sustava zapošljavanja na kojima bi svakako trebalo poraditi možemo podijeliti na nekoliko razina: (1) socijetalnu koja uključuje podizanje svijesti javnosti o problemima mladih u današnjem društvu i poticaj mladima da putem vlastitih inicijativa poboljšaju svoj društveni položaj, tj. prijeđu iz neaktivnog u aktivan dio društva; (2) razvoj efikasnog sustava profesionalnog informiranja i savjetovanja, odnosno razvoj cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja (*career guidance*) što uključuje i razvoj programa unapređenja vještina upravljanja profesionalnim razvojem;¹⁷ (3) olakšavanje pristupa sustavu obrazovanja – osposobljavanja, prekvalifikacije, stručnog usavršavanja kako bi osoba stekla znanja i vještine potrebne na tržištu rada – rad na približavanju hrvatske ekonomije ekonomiji utemeljenoj na znanju (*knowledge based economy*) i pomoć mladima pri pokretanju samostalne djelatnosti putem sustava inkubatora; (4) razvijanje potencijala volonterskog rada koji se nalazi u slijedećim područjima: obnovi infrastrukture u područjima stradanim u ratnim razaranjima, osiguravanje pomoći udaljenim i izoliranim regijama, pošumljavanje i zaštita okoliša, resocijalizacija liječenih ovisnika, briga za osobe koje trebaju posebnu skrb; (5) od Hrvatske kao tranzicijske zemlje očekuje se borba protiv korupcije, transparentan pravni okvir, stvaranje efikasne infrastrukture i uspostavljanje povoljne okoline za posao (*business friendly environment*), tj. treba ukloniti barijere zapošljavanju u manjim firmama i osloboditi samozapošljavanje (poduzetništvo) trenutnih barijera koje ga sputavaju (trenutni zakon, korupcija, birokracija). Neophodno je osigurati mehanizme opsežnih istraživanja tržišta rada koja bi prikupljala podatke iz različitih izvora (i vladinih i nevladinih), kao i mišljenja stručnjaka, kako bi se izgradio sustav monitoringa nezaposlenosti i zapošljavanja mladih u Hrvatskoj stoga je potrebno svim planskim dokumentima kao što je na području politike zapošljavanja Nacionalni provedbeni plan za zapošljavanje (2009.-2010.), uskladiti sve politike koje utječu na zapošljavanje mladih.

Aktivne mjere zapošljavanja

Državna i lokana uprava u Hrvatskoj raznim mjerama pokušavaju djelovati na smanjivanje nezaposlenosti; u hrvatskom sustavu poticanja zapošljavanja najčešći su pristupi koji, ili povećavaju potrebu za radnom snagom (*demand oriented approaches*), ili poboljšavaju mehanizme za zapošljavanje dugotrajno nezaposlenih osoba. U današnje vrijeme, aktivne politike tržišta rada prvenstveno su usmjerene na smanjenje nezaposlenosti i aktiviranje neaktivnih tražitelja zaposlenja. Osnovni ciljevi politika i institucija na tržištu rada najčešće su: (1) smanjivanje nezaposlenosti, (2) smanjivanje segmentacije na tržištu rada i smanjivanje

¹⁷ Council of European Union: Council Resolution on better intergrating lifelong guidance into lifelong learning strategies – 2905th education on youth and culture council meeting

nepovoljnog položaja rizičnih grupa u zemlji, (3) promoviranje regionalne, kvalifikacijske i sektorske mobilnosti te (4) porast produktivnosti rada. Za razliku od aktivnih, mjere pasivnih politika na tržištu rada odnose se na sustav naknada za nezaposlene. Novim Zakonom o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti koji je stupio na snagu 1. siječnja 2009. godine izmijenjen je institut novčane naknade za vrijeme nezaposlenosti, na način koji bi trebao potaknuti nezaposlene osobe na radnu aktivaciju i prihvaćanje različitih propisanih oblika rada.

Hrvatski zavod za zapošljavanje provodi aktivnosti profesionalnog usmjeravanja učenika završnih razreda osnovnih i srednjih škola, kao i aktivnosti profesionalnog informiranja i savjetovanja svih ciljnih skupina, a posebno mladih, nezaposlenih osoba i tražitelja zaposlenja.

U profesionalnom informiranju i savjetovanju mladih, Hrvatski zavod za zapošljavanje, uz oko 120 drugih institucionalnih korisnika u području osnovnoškolskog, srednjoškolskog, visokoškolskog obrazovanja i obrazovanja odraslih, koristi program profesionalnog usmjeravanja *MOJ IZBOR*. Ovaj program u elektronskom obliku, među ostalim, sadrži relevantne informacije o mogućnostima stjecanja zanimanja u Republici Hrvatskoj, odnosno obrazovnim programima za pojedina zanimanja. Hrvatski zavod za zapošljavanje svake godine ažurira program novim informacijama iz područja obrazovanja i zapošljavanja. U uporabi je druga verzija programa s opisima 300 zanimanja i mogućnostima obrazovanja za zanimanja, a radi se i na izradi treće verzije programa za sve korisnike.

Uz opće programe Hrvatski zavod za zapošljavanje također nudi i niz mjera usmjerenih ka posebnim skupinama nezaposlenih osoba. Tako kontinuirano provodi programe osposobljavanja mladih Roma za rad, dokvalifikaciju i prekvalifikaciju kako bi se osigurala njihova veća zaposlenost. U okviru mjera obuhvaćeno je sveukupno 216 osoba, od toga 115 osoba Romske nacionalne manjine u dobi od 15 do 29 godina. U mjeri *Javni rad* obuhvaćeno je 86 osoba, u mjeri *Osposobljavanje za nepoznatog poslodavca* obuhvaćeno je 10 osoba, a u mjeri Subvencioniranje zapošljavanja Roma u trajanju od 24 mjeseca obuhvaćeno je 19 osoba Romske nacionalne manjine.

Također, HZZ razvija model partnerstva u profesionalnom usmjeravanju učenika na lokalnoj razini. Pored standardnih aktivnosti HZZ-a u provođenju profesionalnog usmjeravanja ovaj model uključuje i sukladne aktivnosti osnovnih i srednjih škola u informiranju učenika i roditelja o obrazovnim programima srednjih škola, aktivnosti Hrvatske obrtničke komore, posebno kad su u pitanju upisi za deficitarna obrtnička zanimanja, kao i aktivnosti poslodavaca u promidžbi zanimanja koji učenicima omogućuju pobliže informacije i upoznavanje s poslovima pojedinih, posebno deficitarnih zanimanja.

Mjere za mlade iz *Godišnjeg plana za poticanje zapošljavanja za 2007. godinu* odnose se na sufinanciranje zapošljavanja mladih bez radnog iskustva do 29 godina starosti, na zapošljavanje dugotrajno nezaposlenih osoba te poticanje zapošljavanja osoba bez zanimanja (s osnovnom školom kao najvišim stupnjem obrazovanja) u javnim radovima. Općenito, mjere za mlade imaju za cilj: stjecanje prvog radnog iskustva; kraće čekanje na prvo zaposlenje; otvaranje mogućnosti pripravničkog stažiranja osobama više razine obrazovanja; stjecanje samostalnosti za rad u zvanju te omogućavanje prvog radnog iskustva osobama niže razine obrazovanja.

Rezultati provedba mjera iz *Godišnjeg plana za poticanje zapošljavanja za 2006. i 2007. godinu* ukazuju da su mjere koje su usmjerene na mlade osobe do 29 godina starosti, najbolje rezultate pokazale u *Mjeri 6 – financiranje obrazovanja za nepoznatog poslodavca* kojom je financirano obrazovanje u 2006. godini za ukupno 467 mladih osoba iz evidencije nezaposlenih, a u 2007. godini za ukupno 1700 mladih osoba iz evidencije nezaposlenih. Potporama za zapošljavanje omogućeno je zapošljavanje u 2006. godini za ukupno 1770 mladih osoba iz evidencije nezaposlenih, a u 2007. godini za ukupno 2425 mlade osobe iz

evidencije nezaposlenih. Također je sufinancirano zapošljavanje mladih osoba niže razine obrazovanja i korisnika socijalne pomoći u programu javnih radova, te je u 2006. godini sufinancirano zapošljavanje za ukupno 116 mladih osoba iz evidencije nezaposlenih, a u 2007. godini za ukupno 108 mladih osoba iz evidencije nezaposlenih.

Prilog zapošljavanju mladih, i to socijalno ranjivih skupina mladih, jest *Projekt resocijalizacije ovisnika o drogama* Ureda za suzbijanje zlouporabe opojnih droga donesen 2007. godine. Projekt se odnosi na liječene ovisnike o drogama koji su završili neki od programa odvikavanja od ovisnosti i rehabilitacije u terapijskoj zajednici ili zatvorskom sustavu, te ovisnike koji su u izvanbolničkom tretmanu i duže vrijeme stabilno održavaju apstinenciju i pridržavaju se propisanog načina liječenja. Prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, tijekom 2008. godine u postupak profesionalnog usmjeravanja (informiranje i/ili savjetovanje), te procjene radne sposobnosti bila su uključena 53 liječena ovisnika. Budući da je uočena slaba motiviranost za uključivanje u organizirane oblike obrazovanja i zapošljavanja, tijekom 2008. godine u aktivnosti obrazovanja uključeno je svega 13 korisnika, od čega je kod njih 8 korištena mjera sufinanciranja obrazovanja za nepoznatog poslodavca. Ukupno je zaposleno 16 korisnika Projekta, a sredstva iz mjere za sufinanciranje zapošljavanja posebnih skupina nezaposlenih osoba koristilo je njih 7. Napominjemo da su navedene aktivnosti i dalje u tijeku.

Mjerama sufinanciranja zapošljavanja i financiranja obrazovanja nezaposlenih osoba iz evidencije HZZ-a, a prema Godišnjem planu za poticanje zapošljavanja za 2007. i 2009. godinu ukupno je obuhvaćeno 41 liječenih ovisnika, od čega 15 mladih nezaposlenih osoba do 29 godina. Primjenom Mjere 4 - zapošljavanje posebnih skupina nezaposlenih osoba sufinancirano je zapošljavanje 9 mladih osoba – liječenih ovisnika, a Mjerom 6 – obrazovanje za nepoznatog poslodavca financirano je uključivanje u programe obrazovanja za zanimanja tražena na tržištu rada 6 mladih nezaposlenih osoba liječenih ovisnika.

Na području politike zapošljavanja, u 2008. godini je s Europskom komisijom potpisan Zajednički memorandum o prioritetima politike zapošljavanja temeljem kojeg se donosi Nacionalni provedbeni plan za zapošljavanja (2009.-2010.), a u kojem su sadržani i prioritetni ciljevi i aktivnosti posebno usmjereni mladima. U svrhu usklađivanja svih politika koje utječu na zapošljavanje mladih osoba, ciljevi i mjere u ovom dokumentu usklađeni su s prioritetnim ciljevima i provedbenim aktivnostima dokumenata na području politike zapošljavanja.

2.3. Ciljevi

- Poboljšati suradnju sustava obrazovanja i zapošljavanja
- Unaprijediti sustav praćenja zapošljavanja mladih
- Povećati broj mladih koji nastavljaju stjecanje znanja i vještina nakon završetka formalnog školovanja
- Unaprijediti sustav informiranja o mogućnostima na tržištu rada
- Uskladiti zakonske regulative s potrebama u zapošljavanju mladih
- Urediti sustav stjecanja radnog iskustva izvan sustava zapošljavanja
- Subvencionirati samozapošljavanje mladih
- Poticati partnerstva između dionika u procesu zapošljavanja te razvoju poduzetništva
- Osnažiti poduzetničku klimu mladih

2.4. Mjere i aktivnosti

Mjera 1. Osigurati mladim tražiteljima prvog zaposlenja prilagođenu podršku i mjere koje bi olakšale ulazak na tržište rada, poput usluga profesionalnog usmjeravanja (profesionalnog informiranja i savjetovanja), dodatnog usavršavanja te rane i personalizirane podrške

<i>PROVEDBENE AKTIVNOSTI:</i>		<i>ROK PROVEDBE:</i>
1.1. Informirati mlade u završnim razredima srednjih škola i završnim godinama stručnih i sveučilišnih studija o načinima prijave u evidenciji Hrvatskog zavoda za zapošljavanje.		2009. i kontinuirano
1.2. Provoditi specifične programe profesionalnog informiranja i savjetovanja mladih nezaposlenih osoba za aktivnosti traženja posla na tržištu rada i planiranje razvoja karijere (individualni planovi).		2009. – 2010.
1.3. Provoditi programe profesionalnog savjetovanja i financijskih potpora za uključivanje u stručno osposobljavanje ili zapošljavanje mladih koji su napustili sustav srednjoškolskog obrazovanja.		2009. – 2010.
1.4. Financiranje uključivanja u obrazovanje mladih nezaposlenih osoba prema potrebama tržišta rada.		2009. – 2010.
1.5. Sufinanciranje prvog zaposlenja za mlade bez radnog staža.		2009. – 2010.
1.6. Sufinanciranje stručnog osposobljavanja i usavršavanja za novozaposlene mlade osobe koje se zapošljavaju u zanimanjima traženim na tržištu rada – u mjerama za dugotrajno nezaposlene.		2009. – 2010.
<i>NOSITELJ:</i>	Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva Hrvatski zavod za zapošljavanje	
<i>SURADNICI U PROVEDBI</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa	
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	Hrvatski zavod za zapošljavanje	
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave	
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	<ul style="list-style-type: none"> - broj informiranih mladih osoba u završnim razredima srednjih škola i na završnim godinama fakulteta - broj osoba uključenih u programe profesionalnog informiranja i savjetovanja - broj osoba uključenih u programe profesionalnog savjetovanja za uključivanje u nastavak obrazovanja - broj mladih uključenih u programe obrazovanja - broj mladih koji su zaposleni uz sufinanciranje - broj novozaposlenih mladih koji su uključeni u stručno osposobljavanje i usavršavanje 	

Mjera 2. Razviti institucionalne preduvjete i kapacitete za analizu i predviđanje potreba tržišta rada za znanjima i vještinama (kompetencijama) na svim razinama

<i>PROVEDBENE AKTIVNOSTI:</i>		<i>ROK PROVEDBE:</i>
2.1. Izraditi metodologiju analize i prognoze pokazatelja o položaju mladih na lokalnom tržištu rada prema programu završenog obrazovanja.		2009. – 2010.
2.2. Osigurati institucionalne preduvjete i kapacitete za provedbu i nacionalnu koordinaciju analize i prognoze pokazatelja o položaju mladih na lokalnom tržištu rada prema završenom obrazovanju u Hrvatskom zavodu za zapošljavanje.		2009. – 2010.
2.3. Pružiti mladima informacije dobivene na temelju analize pokazatelja o položaju mladih na lokalnom tržištu rada prema sadržaju završenog obrazovanja te na temelju analize rezultat ANKETE POSLODAVAC i podataka iz drugih izvora.		2009. – 2010.
2.4. Započeti uspostavu sustava školskog/profesionalnog usmjeravanja u osnovnim, srednjim školama, visokom obrazovanju i obrazovanju odraslih.		2009. – 2010.
2.5. Započeti osnivanje pilot centara za cjeloživotno profesionalno usmjeravanje i razvoj karijere namijenjenih učenicima, studentima, poslodavcima, nezaposlenima/tražiteljima posla.		2009. – 2010.
<i>NOSITELJ:</i>	Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva Hrvatski zavod za zapošljavanje	
<i>SURADNICI U PROVEDBI</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Hrvatska gospodarska komora Hrvatska obrtnička komora Agencija za obrazovanje odraslih Sveučilišta i veleučilišta u Republici Hrvatskoj Srednje škole u Republici Hrvatskoj	
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	Hrvatski zavod za zapošljavanje	
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave	
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	<ul style="list-style-type: none"> - izrađena metodologija analize i prognoze pokazatelja o položaju mladih na lokalnom tržištu rada prema programu završenog obrazovanja - osigurani institucionalni preduvjeti i kapaciteti za provedbu analize i prognoze pokazatelja o položaju mladih na lokalnom tržištu rada prema završenom obrazovanju - broj informiranih mladih osoba - osigurane mjere za uspostavu sustava školskog/profesionalnog usmjeravanja u osnovnim, srednjim školama, visokom obrazovanju i obrazovanju odraslih - osigurani preduvjeti (prostorni, kadrovski i drugi) za osnivanje pilot centara za cjeloživotno profesionalno usmjeravanje i razvoj karijere namijenjenih učenicima, studentima, poslodavcima, nezaposlenim osobama/tražiteljima posla. 	

Mjera 3. Poticati i subvencionirati zapošljavanje i poduzetništvo mladih

<i>PROVEDBENE AKTIVNOSTI:</i>		<i>ROK PROVEDBE:</i>
3.1. Promovirati dostupne subvencije i olakšice za poslodavce koji zapošljavaju mlade kroz različite oblike informiranja i prilikom održavanja stručnih skupova, konferencija i okruglih stolova.		2009. i kontinuirano
3.2. Ispitati potrebe i mogućnosti te osmisliti program koji bi potaknuo gospodarstvo na suradnju s obrazovnim institucijama tj. osmisliti sustav volontiranja u institucijama i tvrtkama.		2010. i dalje kontinuirano
3.3. Uvesti porezne ili druge olakšice za zapošljavanje osoba do 29 godina		2009.
3.4. Ispitati potrebe i mogućnosti te osmisliti projekt makroregionalnog poduzetničkog inkubatora za mlade u Zagrebu, Rijeci, Osijeku i Splitu		2010.
3.5. Subvencionirati pokretanje novih obrta/poduzeća kroz uspostavu jamstvenog fonda za mlade koji bi putem kreditiranja, subvencija i nepovratnih sredstava sufinancirao projekte mladih poduzetnika do 29 godina		2010. i kontinuirano
<i>NOSITELJ:</i>	Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva	
<i>SURADNICI U PROVEDBI:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Hrvatski zavod za zapošljavanje Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske Hrvatska gospodarska komora Hrvatska obrtnička komora Hrvatska udruga poslodavaca HAMAG Jedinice lokalne samouprava: Zagreb, Rijeka, Split i Osijek	
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva	
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave	
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	<ul style="list-style-type: none"> - obuhvat aktivnosti promocije i informiranja poslodavaca - broj zainteresiranih institucija i tvrtki za volonterski rad mladih i broj zainteresiranih mladih za volontiranje u institucijama i tvrtkama - broj novozaposlenih osoba do 29 godina - izrađen projekt makroregionalnih poduzetničkih inkubatora za mlade - broj novoootvorenih obrta/poduzeća i broj zaposlenih - broj sufinanciranih projekata 	

3. SOCIJALNA POLITIKA

3.1. Analiza stanja socijalne politike za mlade

Pod socijalnom politikom prema mladima podrazumijevamo sustav usmjerenih društvenih intervencija (kako privremenih tako i trajnih mehanizama i službi za potporu) u funkciji prevladavanja socijalnih rizika, ublažavanja socijalnih nejednakosti, ujednačavanja životnih šansi te poticanja društvene solidarnosti i integracije. Ciljevi tih intervencija su pozitivan razvoj i socijalno uključivanje svih mladih, a posebice skupina koje trebaju dodatnu pozornost i potporu.

Hrvatska dijeli neke od europskih trendova vezanih uz položaj mladih u društvu. U zemljama srednje i istočne Europe mladi su tijekom 90-ih postali najsiromašnija skupina stanovništva, što se najčešće očituje u tome da mladi ne raspolažu imovinom (nekretninama, ušteđevinom i dionicama), teško se zapošljavaju i dolaze do stana te ovise o pomoći roditelja. Osnovne determinante socijalnog položaja najvećeg dijela mladih i stupnja njihove uključenosti su: uključenost u obrazovni ili radni proces, obiteljska podrška, lokalna zajednica i vršnjačke skupine. U teškom su položaju mladi koji napuštaju obrazovanje prije stjecanja kvalifikacije. Oni često ne mogu naći posao ili se zapošljavaju u nesigurnim, loše plaćenim pa i rizičnim poslovima. Uostalom, postoji čvrsta veza između stupnja društvene uključenosti, obrazovanja i zaposlenja. Mladi koji su socijalni isključeni nemaju odgovarajući pristup obrazovanju, zbog toga im je još nesigurnije zapošljavanje što često vodi do životne ovisnosti, siromaštva i daljnjeg isključivanja.

Posebno ugrožene skupine su i mladi bez obiteljske podrške te mladi bez doma – beskućnici. Kvalitetan život, uključivanje u društvene tokove i kumulacija kapitala dodatno su otežani mladima koji žive u krajevima udaljenim od većih središta (na otocima, u selima i manjim gradovima) gdje su vrlo male mogućnosti izbora obrazovanja i zapošljavanja te dostupnost informacija, organiziranih sadržaja i službi prilagođenih potrebama mladih. Socijalno nepovoljni položaj mladih povezan je i s problemom otežanog stambenog osamostaljivanja. Otežanom osamostaljivanju su uzrok skupi stanovi privatnih najmodavaca, problem neregistriranih ugovora o najmu, nedostupnost subvencija za troškove stanovanja, skroman obim socijalne stanogradnje, nedostupnost poticane stanogradnje zbog kreditne nesposobnosti mladih, te ukupne visine troškova stanogradnje.

Zahvaljujući visokom stupnju obiteljske solidarnosti i dugotrajnoj podršci roditelja, najveći dio mladih nije prepušten sam sebi što uvelike ublažava socijalne rizike. No, nisu ni sve obitelji u stanju podržati svoje mlade članove. Procjenjuje se, naime, da oko 10% stanovništva Hrvatske živi ispod nacionalnog praga siromaštva. Mladi iz siromašnih i disfunkcionalnih obitelji trebaju veću društvenu pomoć kako bi se izjednačile njihove šanse u obrazovanju, zapošljavanju te zadovoljavajućem osobnom i obiteljskom životu.

Socioekonomska situacija je osobito teška u ratom pogođenim područjima. U istraživanju mladih s područja posebne državne skrbi (Raboteg–Šarić i Rogić, 2002.) utvrđeno je kako čak 29.1% mladih često ili gotovo stalno brine hoće li njihova obitelj imati dovoljno sredstava za život. Na područjima izravno pogođenim ratom došlo je do dezintegracije zajednice i osjećaja gubitka njezina smisla, pa mladi ljudi žive u okruženju podijeljenosti i tenzija. Pitanja povratka prognanih i izbjeglih, obnove i povrata imovine, njihova zapošljavanja, reintegracije u društvo te izgradnje suživota svakodnevni su izazovi za mlade na tim područjima gdje je gospodarska aktivnost još uvijek niskoga intenziteta. Programi koje provode strane i domaće nevladine organizacije, usmjereni na ekonomsku revitalizaciju i socijalnu integraciju, samo donekle ublažavaju posljedice rata. U tim područjima preko polovice mladih (55.6%) je nezadovoljno svojim životom, te bi čak 50.2% njih zbog boljih prilika za školovanje, zaposlenje i život napustilo svoju domovinu (Raboteg–Šarić i Rogić, 2002.). Nažalost, mladi

iz svih dijelova Hrvatske uvelike izražavaju da su razmišljali o emigriranju ukoliko im se ukaže prilika (67% prema istraživanju Lugomer–Armano, Kamenov i Ljubotina, 2001.).

Navedeni činitelji povećavaju socijalnu ranjivost mladih, a vjerojatno utječu i na sve kasnije zasnivanje obitelji i roditeljstvo. Socijalni standard i proces modernizacije zahtijevaju zaposlenost oba roditelja, a ne postoje zadovoljavajući prateći društveni servisi koji bi to omogućili. Nedostaje edukacija i potpora mladim roditeljima, osobito onima bez pozitivne obiteljske povijesti i potpore, u razvijanju adekvatnih roditeljskih vještina i načina nošenja s ekonomskim, radnim i roditeljskim stresom. Obiteljski centri kao ustanove koje osniva Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti te savjetovališta koje organiziraju različite organizacije civilnog društva, ustanove i jedinice lokalne samouprave, trebaju značajnije pridonijeti razvoju servisa podrške mladim obiteljima. Međutim, problem je, s jedne strane, međusobna suradnja svih ustanova i institucija, a s druge, odgovarajuće informiranje građana o postojanju i dostupnosti ovih servisa.

Uz sve navedeno, neke skupine mladih u većoj su mjeri socijalno isključene zbog predrasuda ili prekida veza s obitelji i zajednicom. Pri određivanju socijalno isključenih skupina javlja se problem njihovog prepoznavanja. Samo za neke skupine postoji šire prihvaćeno priznavanje njihove veće ranjivosti i socijalnih rizika kojima su izloženi, dok o marginaliziranosti drugih postoji svijest samo kod malog dijela javnosti. O nekim specifičnim skupinama postoje u javnosti izraziti stereotipi, izbjegavanje i/ili strah, što dodatno pojačava njihovu socijalnu isključenost (npr. osobe manjinskih seksualnih orijentacija, žrtve komercijalne seksualne eksploatacije, oboljeli od AIDS–a, duševnih ili drugih rijetkih bolesti i dr.). Mladi percipiraju socijalnu nepravdu i u nejednakoj brizi društva za siromašne, kao i nejednakim prilikama mladih u manjim mjestima i većim gradovima (Lugomer–Armano, Kamenov i Ljubotina, 2001.). Također, oko četvrtine mladih ističe problem nepotizma koji onima bez pravih „veza i poznanstava“ usprkos sposobnosti i stručnosti otežava socijalnu promociju, pa čak i samu egzistenciju (Ilišin, 2007). Zato oko 60% mladih očekuje od društva osiguravanje jednakih šansi u obrazovanju i zapošljavanju za sve (Ilišin, 2007).

Od svih nacionalnih manjina i etničkih skupina u Hrvatskoj, Romi nedvojbeno imaju najteži socijalni položaj, uvjetovan visokim stupnjem socijalne isključenosti. Studije dosljedno pokazuju da su Romi 'prezastupljeni' u svim kategorijama kojima je potrebna društvena zaštita: vrlo siromašni, dugoročno nezaposleni, bez stručne spreme, neobrazovani, članovi velikih obitelji, osobe bez boravka, državljanstva itd. Stoga Romi, pogotovo mladi moraju dobiti priliku da izbjegnu krug siromaštva, diskriminacije i marginalizacije.

U cilju poboljšanja uvjeta života pripadnika romske nacionalne manjine Vlada Republike Hrvatske donijela je Nacionalni program za Rome i Akcijski plan Desetljeća za uključivanje Roma 2005. – 2015. godine, kojima se na sustavan način želi pomoći Romima, osobito djeci i mladima, u poboljšanju uvjeta života te njihovu uključivanju u društveni život i procese odlučivanja uz očuvanje identiteta, tradicije i kulture. Nacionalni program za Rome obuhvaća područje obrazovanja, očuvanje tradicijske kulture, uključivanje Roma, osobito mladih i djece, u društveni i politički život, statusna pitanja, suzbijanje diskriminacije, zdravstvenu zaštitu, zapošljavanje, socijalnu skrb, zaštitu obitelji, materinstva i mladeži, te prostorno uređenje. Mjere predviđene u Akcijskom planu pridonijet će uklanjanju dugogodišnje marginalizacije i diskriminacije romske manjine, te iskorjenjivanju siromaštva, a shodno gospodarskom razvoju i osiguravanje višeg životnog standarda.

Zbog svega navedenog postoji jasna potreba za iscrpnom studijom temeljenom na pouzdanom istraživanju o mladima koji su marginalizirani i stigmatizirani u Hrvatskoj. Bez pouzdane informacije, strategije i politike usmjerene na ove skupine često su neodgovarajuće i ne ispunjavaju njihove stvarne potrebe.

Smjer u kojem će se realizirati društvena uloga svake mlade osobe koja se kreće na kontinuumu od najvrednijeg potencijala do najvećeg problema, ovisi o sposobnosti svake

zajednice da putem formalnih i neformalnih izvora pruži podršku mladoj osobi i ojača njezine potencijale za uspješno suočavanje sa životnim izazovima (Blažeka, Janković, Berc, 2003.). Stoga o dobro usmjerenim i sveobuhvatnim mjerama socijalne politike prema mladima uvelike ovisi položaj i budućnost mladih kao i njihov sadašnji i budući stupanj uključenosti te doprinos zajednici.

3.2. Mladi koji ne završavaju srednju školu

U Hrvatskoj danas oko 98% djece sudjeluje u obveznom osnovnom obrazovanju, a podaci o sudjelovanju mladih u srednjoškolskom obrazovanju su nedostadni i nepouzdati te se kreću u rasponu od 61.5–65% . Što se tiče visokog obrazovanja u njemu mladi sudjeluju s oko 31.3% (Ilišin, Mendeš i Potočnik, 2003).

Među mladima, posebice adolescentima, osobito zabrinjava skupina onih koji ne pohađaju ili nisu završili osnovnu ili srednju školu. Među mladima do 29 godina njih 16.5% nema nikakve kvalifikacije (Ilišin, Mendeš i Potočnik, 2003). Ova skupina je izrazito socijalno ranjiva jer je izložena rizicima siromaštva (ograničena mogućnost zapošljavanja, rad u slabije plaćenim poslovima, češća razdoblja nezaposlenosti) i razvoja društveno neprihvatljivog ponašanja.

O uzrocima zbog kojih mladi ne završavaju školu ili ne upisuju srednju školu u Hrvatskoj ne zna se puno, te im se ne posvećuje dovoljna pozornost. Prema iskustvima i podacima iz drugih zemalja mogu se identificirati tri skupine razloga: osobni razlozi, institucionalni i socijalno–ekonomski. U osobne razloge ubrajaju se loš školski uspjeh, nisko akademsko i opće samopoštovanje te otuđenost od škole i školskog života pri čemu učenik nakon nekog vremena jednostavno odustane od škole ili „ispadne“ iz školskog sustava. Institucionalnim razlozima drže se značajke škole, školske klime, postupaka discipliniranja i interakcija učenika i nastavnika, te studijskih programa. Svi oni oblikuju školsko iskustvo koje može umanjiti mogućnost uspjeha učenika i postupno ga „izgurati“ iz škole. Treća skupina čimbenika odnosi se na loše socijalno–ekonomske prilike obitelji nekih učenika koje ne mogu podnijeti troškove školovanja djeteta ili situacije u kojima je potrebno da se mlada osoba zaposli zbog skrbi za članove svoje primarne obitelji ili vlastite djece. U našoj zemlji se, osobito u nekim krajevima kao što su otoci i druga udaljenija područja, kao uzroci često spominju skup prijevoz do škole i loša prometna povezanost. Dio mladih koji se suočava s teškoćama odrastanja ne dobiva dovoljnu podršku u školi, obitelji ni lokalnoj zajednici na njima prihvatljiv način, te odustaje od daljnjeg školovanja zbog dojma da nikome nije stalo do njih i njihovog školovanja. Treba naglasiti kako su rizici napuštanja škole još veći za mlade s teškoćama u razvoju, osobito s onima s poteškoćama učenja i emocionalnim ili ponašajnim problemima.

Prema tome, čini se kako su među podskupinama mladih koje su u većoj opasnosti od preranog napuštanja obrazovnog sustava i ostajanja bez stručnih kvalifikacija mladi sa slabijim školskim uspjehom i drugim teškoćama razvoja, oni lošijeg socioekonomskog statusa što uključuje posebno ratom pogođena područja izrazito niske stope zaposlenosti, koji nemaju adekvatnu obiteljsku i institucionalnu podršku, te mladi Romi. Prema nekim podacima samo oko 5% mladih Roma u Hrvatskoj pohađa srednju školu (Denied a Future, 2003). No, prave razloge i uzroke, kao i rizične podskupine potrebno je tek otkriti bilježenjem adekvatnih pokazatelja.

Ne treba zanemariti niti mogućnost kako odustajanje od škole može biti i rezultat sve proširenijeg gledište među mladima prema kojemu obrazovanje nije dovoljno cijenjeno u društvu (43.4%) i kako u društvu bolje uspijevaju oni koji su snalažljivi, bogati i politički podobni (47%), te kako je sve teže dobiti posao za koji su se obrazovali (55.8%) (Baranović, 2002).

U smanjivanju posljedica ovoga problema značajne su programi usmjereni mladima koji se provode u okviru Hrvatskog zavoda za zapošljavanje koji provodi i profesionalno

usmjeravanje učenika završnih razreda osnovnih i srednjih škola, osobito učenika s utvrđenim teškoćama u razvoju, kroničnim zdravstvenim teškoćama i drugim učenicima koji iz različitih razloga postižu slab školski uspjeh. Važećom Odlukom Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa o upisu učenika u srednju školu, ovim je učenicima, temeljem mišljenja stručnog tima za profesionalno usmjeravanje Hrvatskog zavoda za zapošljavanje omogućen olakšan upis u programe koji se nalaze primjerenima njihovim utvrđenim psihofizičkim mogućnostima. Time se velikim dijelom prevenira pojava napuštanja obrazovanja zbog teškoća ili neprilagođenosti programa mogućnostima učenika.

Nadalje, Hrvatski zavod za zapošljavanje sudjeluje u provedbi programa Opismenjavanje, osnovno obrazovanje i osposobljavanje, kroz projekt: „Za Hrvatsku pismenosti: put do poželjne budućnosti - Desetljeće pismenosti 2002. – 2013.“ Uloga Zavoda u ovom Programu je identificiranje i uključivanje nezaposlenih mladih osoba u evidenciji Zavoda koje su napustile školovanje da završe program osnovne škole i steknu osposobljavanje za početno zanimanje, kako bi se unaprijedila mogućnost njihove lakše integracije u svijet rada i prevenirala daljnja socijalna isključenost. Također, Zavod provodi radionice usmjerene unapređenju kompetencija za aktivno traženje zaposlenja, kako bi se spriječila dugotrajna nezaposlenost, a time i prevenirala socijalna isključenost mladih.

Poseban je problem, ipak, neadekvatna uključenost socijalnih službi i lokalnih zajednica u stvaranju mehanizama socijalne podrške mladima i njihovim obiteljima u ustrajanju na obrazovanju, informiranju i organiziranju pristupačnih alternativnih, izvaninstitucionalnih oblika obrazovanja i stjecanja kvalifikacija.

Treba naglasiti da je obrazovanje ustavna i zakonska obveza te kao takvo mora biti dostupno svakoj osobi, pogotovo djeci i mladima koji su socijalno isključeni i nisu u mogućnosti iskoristiti svoje pravo bez dodatne podrške.

3.3. Mlade osobe s invaliditetom

Sve društvene intervencije prema osobama s invaliditetom moraju imati za cilj postizanje najveće moguće samostalnosti svake osobe, ekonomske nezavisnosti i pune integracije u društvo. Za to je potrebna suglasnost i koordinirana akcija svih sektora i različitih političkih razina, ali se stvarna integracija mora i jedino može dogoditi na razini lokalne zajednice. U tu svrhu Vlada Republike Hrvatske donijela je Nacionalnu strategiju izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine.

Međutim, osobe s invaliditetom su heterogena skupina, s različitim vrstama i stupnjevima ograničenja te različitim sposobnostima. Heterogena su skupina i mlade osobe s invaliditetom te je mnogima od njih zbog njihovih osnovnih teškoća, istodobno potrebna zdravstvena, socijalna i drugi oblici skrbi. Međutim, ne treba smetnuti s uma ni potrebe i interese mladih s invaliditetom koje proizlaze iz njihove dobi i životnog razdoblja u kojem se trenutno nalaze.

Prema Hrvatskom registru osoba s invaliditetom u dobnoj skupini od 15 do 29 godina u 2008. ima 16 036 osoba s invaliditetom, od čega su 9 838 muškog spola (61%), a 6 198 ženskog (39%). Od tog broja najveći postotak (45,7%) osoba je u dobnoj skupini od 15 do 19 godina. S obzirom na prebivalište najveći postotak osoba s invaliditetom i većim teškoćama u razvoju u dobnoj skupini od 15 do 19 godina u odnosu na ukupni broj stanovnika živi u Međimurskoj, Krapinsko-zagorskoj te Požeško-slavonskoj županiji. Podaci ukazuju da najveći broj mladih s invaliditetom na tim područjima pripada marginaliziranim društvenim skupinama (Romima) te se invaliditet i teškoće tih osoba mogu povezati sa socioekonomskim uvjetima, odnosno siromaštvom u kojem žive. Prema Hrvatskom registru osoba s invaliditetom, osobe s invaliditetom u najvećem broju žive u obitelji, dok ih 215 živi samo, 480 živi u ustanovi a 188 je u udomiteljskoj obitelji, što ukazuje na njihovu nesamostalnost. Alarmantno je da 1 674 osoba žive u nezadovoljavajućim uvjetima stanovanja.

Kroz sustav socijalne skrbi različita prava na pomoć (uključujući novčanu pomoć, institucijski i udomiteljski smještaj) ostvaruje oko 15 000 mladih. Određeni je broj učenika s teškoćama zakinit za pojedina prava iz sustava socijalne skrbi, uglavnom zbog nedovoljne povezanosti sustava, ali i zbog toga što same osobe s invaliditetom, njihovi roditelji i skrbnici ne poznaju dovoljno prava osoba s invaliditetom niti načine njihova ostvarenja. Važno je stoga osigurati obitelji mladih s invaliditetom informiranje o njihovim pravima te osigurati besplatnu pravnu i druge oblike pomoći kako bi se ta prava i ishodila.

Područje koje je ključno svim mladim osobama, pa tako i mladima s invaliditetom je obrazovanje. Osigurati pristup mladima s invaliditetom obrazovanju je ustavna i zakonska obveza tijela državne vlasti te je kao takvu trebaju pratiti i omogućiti svi sustavi, a osobito sustav obrazovanja, zdravstva, socijalne skrbi i tijela državne uprave zadužena za prostorno planiranje. Prema podacima iz sustava obrazovanja 3 471 osoba (47%) u dobnoj skupini od 15 do 19 godina je u nekom obliku prilagođenog školovanja, što je najčešće potpuna odgojno-obrazovna integracija s prilagođenim nastavnim postupcima. Nadalje, sustav socijalne skrbi (podaci za 11 859 osoba) pokazuje da 1 256 osoba ima specijalno obrazovanje, 689 osoba nema završenu osnovnu školu, 1 467 ima osnovno školsko obrazovanje, 1 229 osoba je srednje stručne spreme, dok ih je 37 visoke ili više stručne spreme (izvor: Hrvatski registar osoba s invaliditetom). Kod osoba s nezavršenom osnovnom školom radi se u 93 slučaja o višestrukim oštećenjima, a ostali su osobe s mentalnom retardacijom (471), cerebralnom paralizom (11), slijepi (10), hidrocefalus (4), Down sindrom (4), Laurence MOOn Bildov sindrom (1), Turner sindrom (1), ahondrodisplazije (2), teški oblici epilepsije (12), mišićne distrofije (11), Charco-Merie-Tooth (2), neoplazme (19), psihoze (36), gluhoonijemost (4), autizam (4), cistična fibroza (1), spinalna mišićna atrofija (2) i atrofija mozga (1). Obrazovanje mladih s većim teškoćama u razvoju (koji ne mogu nastaviti srednjoškolsko obrazovanje odnosno osposobiti se za rad) provodi se u skladu s Pravilnikom o osnovnoškolskom obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju (Narodne novine, broj 23/01). U svakom slučaju, osobe s invaliditetom i većim teškoćama u razvoju nisu dovoljno zastupljene u obrazovanju što ima izrazito negativne učinke na njihovo zapošljavanje i daljnji stupanj društvene uključenosti.

Prema dostupnim podacima iz Hrvatskog zavoda za zapošljavanje u 2008. evidentirano je 2038 nezaposlenih osoba između 15. i 29. godine života, čime u ukupnom broju nezaposlenih osoba s invaliditetom mladi sudjeluju s 35,4 %. Paradoksalno je da prema podacima sustava socijalne skrbi sposobnost za osposobljavanje za samostalan rad postoji kod 3 497 osoba (29%) i djelomična sposobnost za osposobljavanje za samostalan rad kod 647 osoba (5,4%), a zaposlen ih je tako mali broj. Slab pristup obrazovanju i zapošljavanju osoba s invaliditetom vodi njihovoj doživotnoj ovisnosti o drugima, siromaštvu i socijalnoj isključenosti. Bez obrazovanja ili formalne kvalifikacije teže je doći do zaposlenja, a zaposlenje je važan aspekt stjecanja društvenog statusa i poštovanja te važan put za socijalno uključivanje. Istraživanja pokazuju da prihod i samostalnost pridonose pozitivnijoj samopercepciji i većem životnom zadovoljstvu osoba s invaliditetom bez obzira na stupanj invaliditeta.

Veliki su problem brojne fizičke barijere koje onemogućuju pristup i sudjelovanje mladih s invaliditetom u aktivnostima u zajednici, školovanje u redovnim obrazovnim ustanovama te samostalno izvođenje osnovnih svakodnevnih aktivnosti. Međutim, ne treba zaboraviti da fizičke barijere također onemogućavaju mladima s invaliditetom ulazak u prostore u kojima se okupljaju mladi te uključivanje u aktivnosti za mlade čime se dodatno pojačava njihova isključenost i onemogućava povezivanje s vršnjacima. Iako su poduzete mjere i postignut određen napredak na otklanjanju fizičkih zapreka i omogućavanju većeg uključivanja osoba s invaliditetom te njihovog što aktivnijeg sudjelovanja u društvu, situacija je još uvijek daleko od zadovoljavajuće.

Dodatni je problem što unutar različitih organizacija osoba s invaliditetom (udruženja i saveza) mladi ponekad imaju marginalnu poziciju, pa njihove potrebe ostanu nedovoljno

artikulirane i nedovoljno sudjeluju u odlučivanju. Ipak, kada se radi o problematici mladih osoba s invaliditetom, treba ponajprije kontaktirati udruge i saveze osoba s invaliditetom koji bi trebali biti najbolji zagovornici specifičnih potreba i interesa i mladih osoba s invaliditetom.

3.4. Mladi s poremećajima u ponašanju

U poremećaje u ponašanju uključujemo sva ponašanja koja štete društvenoj dobrobiti kao što su maloljetnička delinkvencija, osobito agresivno i nasilničko ponašanje, oštećenja imovine, kršenje propisa o prometnoj sigurnosti, ali i sva ona ponašanja koja su štetna za samu mladu osobu, a koja se također u konačnici negativno odražavaju na njenu društvenu uključenost. Primjeri takvih ponašanja su: pretjerana povučenost, potištenost, autoagresivna ponašanja kao što su samoozljeđivanje, suicidalnost, rizična seksualna aktivnost, nedostatak brige o vlastitoj zaštiti i sigurnosti, napuštanje škole ili konzumiranje psihoaktivnih sredstava i drugo.

Vežano uz samoubojstva i autodestruktivna ponašanja treba naglasiti da je 2000. godine zaustavljen izrazit porast u broju samoubojstava u skupini mladih od 15–19 godina, ali je 2006. godine taj oblik autodestruktivnog ponašanja u toj dobnoj podskupini počeo rasti i zato zaslužuje posebnu pozornost. Osobito su rizična podskupina mladići, jer omjer izvršenih samoubojstava mladića naprema djevojkama iznosi i do 3.5:1 (Hrvatski zdravstveno-statistički ljetopis, 2006.).

Podaci o poremećajima u ponašanju i kriminalitetu mladih u velikoj mjeri su određeni definicijom, načinom registriranja i efikasnošću službi (policije, pravosuđa i socijalne skrbi). Nasilničko ponašanje u školama prepoznato je kao ozbiljan društveni problem na prelasku tisućljeća te je Vlada Republike Hrvatske donijela program mjera za njegovo suzbijanje. Posljednjih nekoliko godina je, posebno u velikim gradovima i to prvenstveno Zagrebu i Splitu, zabilježeno sve više slučajeva vandalizma i nasilništva na športskim manifestacijama s većim brojem ozlijeđenih i materijalnom štetom. Bilježe se i slučajevi rasističkih napada te dijela koja po svojim obilježjima odgovaraju obilježjima kaznenih dijela koje je zakon prepoznao kao zločine iz mržnje. Neke društvene skupine, pa tako i pojedine skupine mladih, otvoreno zastupaju rasističke i post-nacističke ideje te su sklone nasilju prema pripadnicima nacionalnih manjina, homoseksualcima i političkim neistomišljenicima. Što se tiče zlouporabe sredstava ovisnosti (Bouillet, 2007.) istraživanjima su dobiveni podaci da mladi najčešće koriste duhan i alkohol (što čini više od 40% mladih). Po učestalosti slijede hašiš i marihuana, tablete za smirenje i koncentraciju, a na posljednjem su mjestu ecstasy, heroin i kokain. Značajno je utvrditi da prema različitim istraživanjima, između 65% i 76% mladih nikada nije probalo marihuanu te da se u zadnjih nekoliko godina povećava broj mladih koji nisu probali psihoaktivne supstance (Bouillet, 2007.).

Prema izvješću *Državnog zavoda za statistiku* o maloljetnim počiniteljima kaznenih dijela objavljenom 2007. godine vidljivo je da u razdoblju od 1998. do 2003. godine kontinuirano raste ukupan broj prijavljenih, optuženih i osuđenih maloljetnih počinitelja kaznenih dijela s 1896 u 1998. godini na 2909 u 2003. godini. U 2004. i 2005. godini primjećujemo neznatan pad ukupnog broja prijavljenih, optuženih i osuđenih maloljetnih počinitelja u odnosu na prethodnu godinu, a u 2006. godini neznatan porast, ali je vidljivo da se ukupan broj kreće u rasponu od 2630 do 2830. U ukupnom promatranom razdoblju od 1998. do 2006. godine maloljetnici su u najvećem broju slučajeva činili kaznena djela protiv imovine, zatim protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom i to prvenstveno zlouporabu opojnih droga, nakon toga slijede kaznena djela protiv života i tijela pri čemu najveći udio otpada na tjelesne ozljede, te protiv opće sigurnosti ljudi i imovine i sigurnosti prometa. Od ukupnog broja prijavljenih maloljetnih osoba u cjelokupnom promatranom razdoblju udio počiniteljica se kreće između 3% i 8%.

Saznavši više o kriminalitetu maloljetnih osoba, postavlja se pitanje što je s onima koji su navršili 18. godina, ali još uvijek po dobnoj klasifikaciji spadaju u skupini mladih osoba. Na primjerima podataka *Državnog zavoda za statistiku* iz 2007. godine možemo analizirati ukupni udio kriminaliteta mladih osoba između 15 i 29 godine života. U 2007. godini je za počinjenje kaznenih djela osuđeno 974 maloljetnika i još 11143 osoba između 18. i 29. godine života. Dakle ukupno je osuđeno 12117 mladih osoba, od ukupnog broja od 25190 osuđenih osoba. Dakle, dobna skupina mladih od 15 do 29 godina čini gotovo polovicu od svih počinjenih kaznenih djela.

Odgovor društva na kršenje propisa kada su počinitelji maloljetni ili starosti do 21 godine, razlikuje se u odnosu na reakciju prema odraslima. Najčešća sankcija za punoljetne počinitelje kaznenih djela je uvjetna kazna zatvora. Kod maloljetnih ili mladih punoljetnih počinitelja nositelji mjera su centri za socijalnu skrb, ali ključna je partnerska uloga odgojno-obrazovnih i drugih ustanova te organizacija civilnog društva. Za maloljetne počinitelje je Zakonom o sudovima za mladež predviđeno izricanje izvaninstitucionalnih mjera kao što su mjere upozorenja i mjere pojačanog nadzora, kojima se nastoji postići resocijalizacija mladih i njihova reintegracija u društvo, uz naglasak na izbjegavanje lišavanja slobode. Za počinjena kaznena djela maloljetnim prijestupnicima su u preko 40% slučajeva izrečene mjere upozorenja (i to sudski ukor koji je češće izrican u devedesetim godinama prošlog stoljeća i posebne obveze koje se češće izriču od 2000. godine). Slijedeća skupina mjera približno jednake učestalosti izricanja su mjere pojačanog nadzora. Za uspješno provođenje izvaninstitucionalnih mjera potrebno je ostvariti brojne pretpostavke, kao što su primjerena mjesta i programi za odrađivanje društveno korisnog rada, poticanje osnivanja savjetovališta za mlade za izvršavanje posebne obveze uključivanja u rad savjetovališta, dovoljan broj stručnjaka za provođenje mjera pojačane brige i nadzora, osposobljeni posrednici (medijatori) za provođenje izvansudske nagodbe i slično. Također je ključno da se uvjeti za provođenje predviđenih mjera osiguraju na području cijele Republike Hrvatske budući da su do sada djelomično osigurani uglavnom oko većih gradskih centara i to uz pomoć organizacija civilnog društva.

Ostale, uglavnom institucionalne mjere se izriču puno rjeđe i smatraju se osobito upitne učinkovitosti. Neučinkovitosti institucionalizacije doprinosi nedostatna opremljenost ustanova, nedovoljni broj stručnjaka te drugi čimbenici zbog kojih se ne uspijeva osigurati okruženje potrebno za pozitivnu promjenu u ponašanju. Dodatni je problem što mladima nakon izlaska iz ustanove uglavnom nedostaje podrška pri ponovnom integriranju u zajednicu i obitelj. Izostanak takve podrške može voditi ponovnom izvršenju kaznenih djela.

U društvu se često neprimjereno mnogo očekuje od mjera kazneno pravne reakcije pa u nedopustivoj mjeri izostaje rad na prevenciji poremećaja u ponašanju mladih poduzimanjem mjera zdravstvene, odgojno-obrazovane, obiteljsko-pravne i socijalno-zaštitne intervencije, radi osiguranja odgoja i pravilnog razvitka mladih kao i rad na pravodobnom identificiranju rizika. Stoga je vrlo bitno osnažiti društvene mehanizme prevencije i pravovremenoga identificiranja takvih pojava kako bi se što ranije i što djelotvornije reagiralo.

Poremećaji u ponašanju definirani upravo kao dugotrajna odstupanja u ponašanju koja su štetna za osobu ili okolinu predstavljaju poseban društveni problem stoga je, ne samo u interesu mlade osobe nego i zajednice, da uloži značajni napor u njihovu prevenciju ili u pomoć mladima koji su poremećaje u ponašanju već iskazali. Boljim poznavanjem razvoja i tijeka bilo koje pojave, pa tako i pojave poremećaja u ponašanju, možemo djelovati na njeno uspješnije preveniranje. Preveniranjem smatramo primjerene intervencije, postupke i kontinuirano sustavno djelovanje kojima se nastoji otkloniti, poništiti ili kompenzirati djelovanje rizičnih činitelja i implementirati, razviti i osnažiti zaštitne činitelje kako bi se spriječio nastanak i razvoj poremećaja u ponašanju ili drugih nepoželjnih pojava (Bašić, 2001.).

Jedan od načina na koji zajednica može pristupiti problemu je da prethodno prepozna rizične činitelje, odnosno one koji povećavaju mogućnost pojave, pogoršanja ili održavanja nekog problemskog stanja, a zatim usmjeri svoju pozornost na prepoznavanje i osnaživanje zaštitnih činitelja, odnosno snaga u mladoj osobi ili njenoj okolini koje će joj pomoći da se odupre faktorima rizika. Brojna istraživanja su potvrdila da upravo postojanje zaštitnih činitelja pridonosi otpornosti mladih na sve oblike rizika.

Intervencije zajednice kojima želimo umanjiti rizike možemo podijeliti na: 1) univerzalne – usmjerene prema općoj populaciji; 2) selektivne – usmjerene prema ciljanim pojedincima identificiranim temeljem izloženosti rizičnim činiteljima i 3) indicirane intervencije koje su usmjerene prema pojedincima s već iskazanim poremećajima u ponašanju (Bašić, 2001.).

Okolina ima važno mjesto u pojavi i razvoju različitih oblika poremećaja pa je logična pretpostavka da okruženje treba imati isto tako nezaobilazno mjesto u njihovu prevladavanju. Stoga je nužno razvijati djelotvorni i sveobuhvatni sustav prevencije poremećaja u ponašanju usmjeren na višestruka područja razvoja mladih kao jedan od osnovnih preduvjeta za smanjenje kriminaliteta (Bašić, 2001.).

Mladi nisu samo počinitelji kaznenih djela, nego su i njihove žrtve. Podaci Ministarstva unutarnjih poslova pokazuju da su u posljednjih pet godina udvostručena kaznena djela protiv imovine u kojima su oštećene mlade osobe, a zabilježen je i porast kaznenih djela spolnog zlostavljanja mladih. Posebno zabrinjava zabilježeni porast kaznenih djela zapuštanja i zlostavljanja djece i maloljetnika te izloženost mladih nasilničkom ponašanju u obitelji. Navedeni trend rasta pokazuje da je društvo u većoj mjeri senzibilizirano te spremnije reagirati na zlostavljanje djece i mladih u obitelji, ali zabrinjava što mladi prijeke potrebne uvjete za primjeren razvitak i zaštitu često nemaju niti od strane roditelja, iako se to upravo od njih najviše očekuje. Ovi podaci ukazuju na potrebu razvijanja programa za učinkovitiju samozaštitu i prevenciju kaznenih djela kojima su žrtve mlade osobe te potrebu donošenja zaštitnih mjera u društvu koje bi omogućile prevladavanje brojnih rizičnih činitelja kojima su mlade osobe izložene.

Lokalna zajednica dovoljno je široka da bi svim potrebnim mjerama mogla obuhvatiti sve rizične činitelje u okruženju, kao i one zaštitne koji mogu, ako se na pravi način uključe u sustav preventivnog djelovanja, izuzetno mnogo pomoći u otklanjanju neželjenih pojava kao što su razvoj poremećaja u ponašanju mladih (Bašić, 2001.). Brojni čimbenici razvoja mladih te razvoja kvalitete života, nalaze se u resursima zajednice: od načina i kulture stanovanja, preko kvalitete odgojno-obrazovnih ustanova i drugih javnih službi (zdravstvo, socijalna skrb, policija i druge) pa do organizacijskih, zabavnih, kulturno-umjetničkih, športskih i drugih aktivnosti. Funkcija lokalne zajednice jest, ne samo prostor za socijalizaciju mladih već im ona treba ponuditi perspektivu – proširiti njihova očekivanja i dati mladima status i ulogu u društvu (Bouillet, 2006). Time lokalna zajednica priprema mlade za preuzimanje uloga koje ih svrstavaju u pozitivne resurse. Takvi mladi su tada potencijal o kojima ovisi daljnji razvoj određene zajednice i društva u cjelini. Nedovoljnim interesom zajednice za mladu osobu u problemu ta mlada osoba gubi perspektivu budućeg uspješnog i društveno produktivnog života, a zajednica gubi resurse za budućnost.

U svrhu djelotvornog i sveobuhvatnijeg djelovanja na području prevencije poremećaja u ponašanju djece i mladih Vlada Republike Hrvatske osnovala je Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za prevenciju poremećaja u ponašanju djece i mladih, savjetodavno tijelo Vlade Republike Hrvatske koje čine predstavnici nadležnih tijela državne uprave, znanstvenih institucija i izvršnih tijela, te se opredjelila za zasebno strateško djelovanje na ovom području putem Nacionalne strategije.

3.5. Mladi bez odgovarajuće podrške obitelji

Skupina mladih koji su iz različitih razloga ostali bez podrške obitelji bročano je mala ali zahtijeva veliku odgovornost društva u pogledu izjednačavanja životnih šansi. Javne službe postaju „institucionalni roditelj“ djeci i mladima o kojima ne može brinuti njihova obitelj te imaju odgovornost podržavanja mladih do njihova osamostaljivanja. Prema podacima *Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi* od za 2006. godinu u državnim i nedržavnim domovima za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi nalazilo se 536 mladih u dobi od 14. do 21. godine, dok je u udomiteljskim obiteljima smješteno 887 mladih u dobi od 15 do 30 godina. Usto, 498 mladih nalazilo se 2006. godine u domovima za djecu i mlade s poremećajima u ponašanju, dok ih je oko 2000 živjelo u specijaliziranim odgojnim institucijama za djecu s teškoćama u razvoju i koja teško ili nikako ne mogu računati na podršku obitelji nakon završetka smještaja.

Institucije ne pružaju mladima životne vještine potrebne za dobru socijalnu integraciju. Po završetku srednje škole mladi moraju napustiti dom, a da pri tom često nemaju gdje ni kome otići. Unatoč naporima centara za socijalnu skrb i samog doma, smještaj, zapošljavanje i integracija vrlo se teško ostvaruju. Višegodišnji boravak u domu zbog nepostojanja posebnih domova za izvršavanje mjera prema mladima s poremećajima u ponašanju, pa time i nepremostivih teškoća u provedbi diferenciranog tretmana, u okolnostima zajedničkog života, nepovoljno djeluju na razvitak mladih koji su u ovakve domove smješteni radi postizanja zaštite od rizičnih i ugrožavajućih okolnosti kojima su bili izloženi u svojoj obitelji.

U okviru sustava socijalne skrbi, veliki je napredak ostvaren jačanjem sustava udomiteljstva kao kvalitetnijeg oblika skrbi za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi i podrške te uspostavljanjem malih stambenih zajednica u kojima se mlade osobe osposobljavaju za samostalan život. U 2005. godini djelovale su 22 stambene zajednice (kapaciteta 64 mjesta) kojima je osnivač Republika Hrvatska i 4 stambene zajednice pri domovima za djecu drugih osnivača (kapacitet 56 mjesta), dok je u 2008. godini djelovalo 35 stambenih zajednica za mlade koji se pripremaju za izlazak iz domova za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi, ukupnog kapaciteta 163 mjesta. Neke od navedenih stambenih zajednica djeluju u stanovima u vlasništvu lokalne samouprave. No, kako te zajednice ne predstavlja trajno stambeno rješenje, potrebno je razvijati sustave za osamostaljivanje kroz pogodniji najam i poticajnu stanogradnju. Odgovornost društva za obrazovanje mladih bez roditeljske skrbi prema propisima završava sa stjecanjem zvanja u srednjoj školi, a bilo bi poželjno poticati i daljnje obrazovanje te djece kako bi se poboljšao njihov socijalni status. Sukladno Zakonu o socijalnoj skrbi (Narodne novine, 73/97, 27/01, 59/01, 82/01, 103/03, 44/06 i 79/07) skrb izvan vlastite obitelji obuhvaća i financijsku potporu studentima – korisnicima skrbi izvan vlastite obitelji kojima je prestao stalni smještaj. Odnosno, korisniku stalnoga smještaja koji upiše studij kao redovit student, centar za socijalnu skrb priznaje pravo na mjesečnu financijsku potporu u visini četverostrukog iznosa proračunske osnovice. Pravo na financijsku potporu traje do završetka redovnoga studiranja u skladu s programom studija koji pohađa. Korisniku se može odobriti financijska potpora i tijekom ponavljanja godine u slučaju bolesti ili drugoga opravdanoga razloga, uz suglasnost ministarstva nadležnog za poslove socijalne skrbi.

Mladima bez odgovarajuće podrške obitelji potrebna je pomoć i podrška prilikom osnivanja vlastitih obitelji jer im nedostaje odgovarajućih iskustava i modela na temelju kojih bi gradili pozitivne i trajne partnerske i roditeljske odnose.

3.6. Ciljevi

- Poticajnim mjerama osiguravati uvjete mladima za obrazovanje, zapošljavanje, stanovanje, osnivanje obitelji, odnosno za osamostaljivanje.

- Osigurati ujednačavanje životnih šansi i reduciranje rizika od socijalne isključenosti, diskriminacije i preranog prekida školovanja za mlade koji žive u osobito teškim prilikama, mlade s invaliditetom i one koji su na drugi način u nepovoljnijem položaju.
- Na području cijele Republike Hrvatske ravnomjerno osigurati provođenje preventivnih, edukativnih, socijalizacijskih i tretmanskih programa kojima se pruža podrška svim mladima, a osobito onima koji su u riziku kao što su: mladi s invaliditetom, mladi sa poremećajima u ponašanju, mladi koji nisu završili osnovnu ili srednju školu i oni koji nemaju podršku obitelji.
- Poticati i podržavati provođenje sustavnih istraživanja o mladima pridajući posebnu pozornost rizičnim skupinama mladih sa svrhom osiguranja stručne podloge za koncipiranje i provođenje odgovarajuće socijalne politike prema mladima.

3.7. Mjere i aktivnosti

Mjera 1. Prevenirati nepohađanje i napuštanje škole poticanjem nastavka obrazovanja

<i>PROVEDBENE AKTIVNOSTI:</i>		<i>ROK PROVEDBE:</i>
1.1. Uvesti evidenciju i pratiti statističke pokazatelje nepohađanja osnovne i srednje škole kao i prekida obrazovanja.		2009.
1.2. Provesti istraživanje kojim će se utvrditi objektivni, subjektivni i institucionalni uzroci nepohađanja i napuštanja škole među mladima u Republici Hrvatskoj. Utvrditi rizične skupine, rane znakove i rizične čimbenike za napuštanje škole. Utvrditi mladima prihvatljivije oblike stjecanja kvalifikacija za one koji su prekinuli školovanje.		2009. – 2010.
1.3. Temeljem istraživanja razviti nacionalne preventivne strategije, s naglaskom na strategije posebno usmjerene na rizične skupine i rizične čimbenike za pomoć mladima da ne napuste školu, da upišu srednju školu i za podršku tijekom školovanja.		2009. – 2010.
1.4. Sufinancirati projekte organizacija civilnog društva koji razvijaju sustav programa za podršku mladima rizičnim za napuštanje škole koji uključuju individualne tutore, mentore i uzore starije/umirovljene osobe i osobe iz Romske zajednice.		Kontinuirano
<i>NOSITELJ:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa	
<i>SURADNICI U PROVEDBI:</i>	Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi Agencija za odgoj i obrazovanje Hrvatski zavod za zapošljavanje Državni zavod za statistiku Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske Organizacije civilnog društva usmjerene radu s mladima	
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa	
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave	
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	- godišnja statistička izvješća o nepohađanju osnovne škole, broju mladih koji nisu upisali srednju školu ili koji su prekinuli srednjoškolsko obrazovanje - provedeno istraživanje o uzrocima nepohađanja škole i prekida školovanja, utvrđeni rizični čimbenici i rani znakovi te mladima	

	<p>prihvatljiviji oblici stjecanja kvalifikacija</p> <ul style="list-style-type: none"> - razvijena nacionalna preventivna strategija, s osobitim naglaskom na rizične skupine - razvijen sustav mentorskih programa dostupan svima koji su u potrebi
--	---

Mjera 2. Razvijati sustav stipendiranja i kreditiranja učenika i studenata, kao i sustavno informiranje o stipendijama i kreditima.

<i>PROVEDBENE AKTIVNOSTI:</i>		<i>ROK PROVEDBE:</i>
2.1. Razviti sustav stipendiranja učenika koji uspješno pohađaju srednju školu i pratiti uspješnost tog sustava.		Kontinuirano
2.2. Razviti sustav stipendiranja i kreditiranja osoba na stručnim i sveučilišnim te poslijediplomskim studijima i pratiti uspješnost tog sustava.		Kontinuirano
2.3. Razviti programe stipendiranja učenika i studenata iz socijalno isključenih skupina, onih s invaliditetom te onih koji žive u izoliranim područjima te pratiti njihovu provedbu.		Kontinuirano
2.4. Upućivanje uputa stručno-pedagoškoj službi odgojno-obrazovnih ustanova o važnosti razvijanja dodatnih aktivnosti savjetovanja i pružanja posebne podrške učenicima i studentima iz socijalno isključenih skupina onih s invaliditetom te onih koji žive u izoliranim područjima. Izvještavanje nadležnih tijela državne uprave o takvim aktivnostima.		Kontinuirano
2.5. Osigurati materijalnu potporu za visokoškolsko obrazovanje mladima koji su, uslijed nedovoljne podrške obitelji, smješteni u institucije ili kod udomitelja.		Kontinuirano
2.6. Potaknuti i financijski poduprijeti aktivnosti i projekte informiranja o mogućnostima obrazovanja i doškoloovanja mladih iz socijalno isključenih skupina do kojih teže dopiru informacije.		Kontinuirano
<i>NOSITELJ:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa	
<i>SURADNICI U PROVEDBI:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Hrvatski zavod za zapošljavanje Strukovne udruge i udruge poslodavaca.	
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa	
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave	
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	<ul style="list-style-type: none"> - postojanje efikasnih programa stipendiranja i kreditiranja studenata na dodiplomskim i poslije diplomskim studijima - izrađene evaluacije uspješnosti programa stipendiranja - izrađena web stranica i broj posjeta na stranice kao i zadovoljstvo korisnika njome - izrađene brošure/letci/oglasi o mogućnostima stipendiranja i kreditiranja obrazovanja mladih 	

Mjera 3. Istražiti učinke postojećih i razviti nove programe poticajnog zapošljavanja mladih s invaliditetom, mladih s teškoćama, mladih iz socijalno isključenih skupina i mladih koji žive u manjim i izoliranim mjestima.

<i>PROVEDBENE AKTIVNOSTI:</i>		<i>ROK PROVEDBE:</i>
3.1. Provesti istraživanje/analizu prednosti i nedostataka, kao i učinkovitost postojećih programa zapošljavanja mladih iz socijalno isključenih skupina i mladih koji žive u manjim i izoliranim mjestima.		2009
3.2. Osmisliti i provoditi programe poticajnog zapošljavanja, osobito one usmjerene na mlade iz socijalno isključenih skupina, mlade iz ratom pogođenih područja i mlade koji žive u manjim i izoliranim mjestima.		2009. i kontinuirano
3.3. Organizirati edukacije koje će poticati poduzetništvo i samozapošljavanje mladih iz socijalno isključenih skupina i mladih koji žive u manjim i izoliranim mjestima.		2010. i kontinuirano
<i>NOSITELJ:</i>	Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva	
<i>SURADNICI U PROVEDBI:</i>	Hrvatski zavod za zapošljavanje Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi Organizacije civilnog društva usmjerene radu s mladima ka o i s mladima s invaliditetom te zapošljavanju mladih	
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva	
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave	
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	- provedena analiza - izrađen program poticajnog zapošljavanja - broj provedenih edukacija	

Mjera 4. Poticati inicijative usmjerene na uvažavanje različitosti i jačanje socijalne integracije mladih iz socijalno marginaliziranih skupina, mladih s invaliditetom i teškoćama u razvoju, mladih u područjima pogođenim ratom, u ruralnim područjima, otocima i malim mjestima.

<i>PROVEDBENE AKTIVNOSTI:</i>		<i>ROK PROVEDBE:</i>
4.1. Provođenje sustavnih istraživanja o mladima iz socijalno marginaliziranih skupina, mladih s invaliditetom i teškoćama u razvoju, sa svrhom osiguranja stručne podloge za koncipiranje i provođenje odgovarajuće socijalne politike prema mladima.		2010. i kontinuirano
4.2. Putem natječaja financirati projekte udruga mladih s invaliditetom.		2009. i kontinuirano
4.3. U natječajima za financiranje projekata usmjerenih mladima prednost pružiti onima koji uključuju mlade iz socijalno marginaliziranih skupina, mladih u područjima pogođenim ratom, u ruralnim područjima, otocima i malim mjestima.		2009. i kontinuirano
<i>NOSITELJ:</i>	Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti	

<i>SURADNICI U PROVEDBI:</i>	Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti; Organizacije civilnog društva usmjerene radu s mladima Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske Ured za nacionalne manjine Vlade Republike Hrvatske
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	- broj i rezultati provedenih istraživanja - broj i iznos financiranih projekata - broj i iznos financiranih projekata koje su samoorganizirano osmislile i provode mlade osobe s invaliditetom

Mjera 5. Poticati stambeno osamostaljivanje i samostalni život mladih.

<i>PROVEDBENE AKTIVNOSTI:</i>		<i>ROK PROVEDBE:</i>
5.1. Donošenje strategije stanovanja koja će uključivati sveobuhvatno rješavanje pitanja stambenog zbrinjavanja mladih temeljem objektivnih pokazateljima o potrebama i najboljim mogućim modelima stambenog zbrinjavanja mladih		2009.
5.2. Nastaviti s razvojem programa stambenog zbrinjavanja mladih koji napuštaju institucionalni smještaj za djecu bez roditeljske skrbi i povećati broj tih stambenih zajednica		2009. i kontinuirano
<i>NOSITELJ:</i>	5.1. Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva 5.2. Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi	
<i>SURADNICI U PROVEDBI:</i>	Lokalna samouprava	
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	5.1. Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva 5.2. Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi	
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave	
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	- donesena strategija socijalnog stanovanja - broj stambenih zajednica za mlade i broj njihovih korisnika	

Mjera 6. Razvijanje i organiziranje provedbe izvansudske nagodbe i alternativnih sankcija za maloljetne počinitelje kaznenih djela

<i>PROVEDBENE AKTIVNOSTI:</i>		<i>ROK PROVEDBE:</i>
6.1. Sustavno pratiti i podržavati razvoj i djelotvornu organizaciju službe za izvansudsku nagodbu za maloljetne počinitelje kaznenih djela dostupnu na području cijele Republike Hrvatske.		2009. i kontinuirano
6.2. Sustavno pratiti i podržavati razvoj i djelotvornu provedbu izvaninstitucionalnih mjera prema maloljetnim počiniteljima kaznenih djela na području cijele Republike Hrvatske.		2009. i kontinuirano
6.3. Osigurati uvjete za izvođenje posebnih obveza iz Zakona o sudovima za mladež, uključivanjem istih u komunalni rad i pohađanjem programa savjetovališta za mlade.		2009. i kontinuirano

<i>NOSITELJ:</i>	6.1. Ministarstvo pravosuđa 6.2. Ministarstvo pravosuđa i Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi 6.3. Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi
<i>SURADNICI U PROVEDBI:</i>	Centri za socijalnu skrb Organizacije civilnog društva i ustanove usmjerene radu s mladima
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	6.1. Ministarstvo pravosuđa 6.2. Ministarstvo pravosuđa i Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi 6.3. Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	- razvijen sustav službi za izvansudsku nagodbu - broj izrečenih izvaninstitucionalnih mjera

4. ZDRAVSTVENA ZAŠTITA I REPRODUKTIVNO ZDRAVLJE

4.1. Analiza zdravstvenog stanja mladih

Društvene promjene koje značajno utječu na zdravlje cjelokupnog stanovništva, utječu i na mijenjanje „zdravstvene slike“ populacije mladih. Sve značajnije mjesto među zdravstvenim poteškoćama mladih danas zauzimaju poremećaji i bolesti povezane s određenim ponašanjima, navikama i stilovima življenja (prekomjerno konzumiranje alkohola, pušenje duhana, uživanje psihoaktivnih droga, rizično seksualno ponašanje i spolno prenosive bolesti, neadekvatna tjelesna aktivnost, kvaliteta prehrane, poremećaji uzimanja hrane i posljedice prometnih nesreća), te psihosocijalni problemi (samoubojstva i duševni poremećaji), dok je, za razliku od mnogih europskih zemalja, znatno manje izražen problem „dječjih“ zaraznih bolesti (zahvaljujući dugogodišnjoj i ustrajnoj imunizaciji). No, kod nas su značajan problem ozljede i smrti uzrokovane lako dostupnim vatrenim oružjem i zaostalim minsko eksplozivnim sredstvima nakon rata.

S gledišta zdravstvene službe skupine mladih u dobi od 15 do 19 i od 20 do 29 godina bitno se razlikuju po svojim biološkim i sociološkim obilježjima. Mladi od 15 do 19 godina su skupina koja se još nalazi u razdoblju rasta i razvoja, kako tjelesnog tako i psihičkog. Velika većina je u procesu organiziranog sustava odgoja i obrazovanja i vezana je uz obitelj. Skupina mladih od 20–29 godina je u procesu daljnjega obrazovanja, rada ili traženja posla, ekonomskog osamostaljivanja i osnivanja vlastitih obitelji. Na razlike u ovim skupinama upućuju i podaci koji su dio zdravstvenih pokazatelja o zdravstvenom stanju stanovništva u Hrvatskoj.

Mladi se danas susreću s problemima i zahtjevima koji se razlikuju od onih zbog kojih su nekada osnivane posebne službe koje su se skrbile o učenicima. Zdravstvene službe, roditelji, škola, obitelji i zajednica danas se suočavaju s kroničnim bolestima, rizičnim ponašanjima i poremećajima u ponašanju, nepravilnim prehranbene navikama i poremećajima hranjenja, tjelesnom (ne)aktivnošću, problemima učenja, školovanja, zapošljavanja, poremećajima mentalnog zdravlja, rizičnim seksualnim ponašanjima, zanemarivanjem i zlostavljanjem, pitanjima sigurnosti i ozljeda kao i s mladima s posebnim potrebama.

Među bolestima i poremećajima zbog kojih mladi najčešće traže pomoć u ambulancama primarne zdravstvene zaštite prevladavaju bolesti dišnog sustava (oko 580.000 oboljenja godišnje u dobi 7–19 godina). Zastupljenost ovih bolesti dovoljno naglašava činjenica kako se svatko u prosjeku od njih razboli nekoliko puta godišnje. Među njima su najčešće obične prehlade, bronhitis, gripa te pneumonije. Slijede zarazne i parazitarne bolesti, a među njima su najučestalije zarazne bolesti probavnog sustava, osobito u ljetnim mjesecima. Pojava alergijskih bolesti koje se očituju kao alergije dišnoga sustava ili kožne alergije je sve učestalija u posljednjim godinama.

Bolničko liječenje mladih školske dobi najčešće je potrebno zbog bolesti dišnog sustava, a među njima zbog kroničnih bolesti tonzila i adenoida. Slijede, a kako se povećava dob sve su učestalije (osobito kod mladića) hospitalizacije zbog ozljeda. Među njima su najzastupljenije frakture udova te ozljede glave, često nastale zbog prometnih nesreća.

Smrtnost je među mladima niska. U dobi 15–34 godine vodeći su uzroci smrti cestovne prometne nesreće, samoubojstva i zloćudne bolesti.

Preventivnu zdravstvenu zaštitu mladih i redovitih studenata osiguravaju Službe školske medicine koje djeluju u sklopu županijskih Zavoda za javno zdravstvo. Na taj je način preventivna i kurativna zaštita osigurana svakom učeniku, čineći cjeloviti sustav dostupnim, raspoloživim, usmjerenim na okruženja koje čine i škola i obitelj te osiguravajući i populacijski i individualni pristup.

U školskoj godini 2006./2007. sistematskim pregledima obuhvaćeno je 164 540 učenika osnovnih i srednjih škola te 18 034 studenta. Prema nalazima sistematskih pregleda 22% učenika osnovnih i 28% srednjih škola ima nepravilno držanje, a učestalost jače izraženih deformacija stopala je 36% za muški i 32% za ženski spol u osnovnoj školi. Strukturalne deformacije kralježnice su češće utvrđene u djevojaka. U osnovnim školama skolioza se registrira u 2,7% mladića i 4,6% djevojaka, u srednjim školama u 5,2% mladića i 9,3% djevojaka. Smetnje refrakcije nađene su u 14% učenika osnovnih škola i u 19% učenika srednjih škola. Povišene vrijednosti krvnog tlaka ima 3% učenika i 1% učenica srednjih škola. U osnovnim školama nalazimo 7% mladića i 3% djevojaka s dislalijom.

Specifični dijelovi programa preventivne zdravstvene zaštite učenika, kojima se posvećuje osobita pozornost su zdravstveni odgoj i savjetovani rad. Savjetovaništa za djecu i mladež u kojima roditelji i profesori mogu zatražiti pomoć pri rješavanju najčešćih problema vezanih uz odrastanje i zdravlje, organizirana su kao poseban oblik rada i broj posjeta savjetovaništu neprekidno se povećava. U srednjoj školi zabilježeno je povećanje posjeta savjetovaništu od 18 196 koliko je bilo posjeta 1998. godine na 43 450 posjeta u ovoj školskoj godini. Navedeno pokazuje da je upravo takav oblik rada potreban i da je u sustavu nedostajao. U savjetovaništima za djecu i mladež pri službama za školsku medicinu kod populacije srednjoškolaca posjeti se odnose na kronične bolesti (34%) te su češće zastupljeni problemi i zahtjevi za savjetom zbog reproduktivnog zdravlja i spolno prenosivih infekcija (23%), učenja (16%) te rizičnog ponašanja (13%) i mentalnog zdravlja (15%).

U Hrvatskoj postoji duga i uspješna organizacija zdravstvene zaštite školske djece, studenata i mladih. Osnove promjena za pružanje kvalitetnije zdravstvene zaštite za mlade trebaju se temeljiti na odgovarajućim normativima i standardima, razvoju multidisciplinarnih timova, stručnom radu, edukaciji, razvoju referalnih centara i usklađivanju programa mjera za potrebe studenata i mladih, te kontinuiranom stručnom radu, edukaciji profesionalaca i ostalih suradnika.

4.2. Prehrambene navike i ovisnička ponašanja mladih

Iako je Hrvatska tek na pragu epidemije prekomjerne tjelesne težine o kojoj se s velikom zabrinutošću govori u Sjevernoj Americi i zemljama zapadne Europe, naši podaci pokazuju nestajanje pothranjenosti kao javno–zdravstvenog problema s kojim smo se susretali u prošlom stoljeću te o sve većem udjelu mladih koja imaju tako rizične navike da se može očekivati da će prijeći prag poželjne težine ili već imaju prekomjernu težinu.

Prema podacima *Hrvatskoga zavoda za javno zdravstvo* o praćenju stanja uhranjenosti školske djece za razdoblje od 2000.– 2005. godine, u Hrvatskoj je pravilno uhranjeno 66,8 % djece. U skupinu mršavih spada 14%, a pothranjenih je svega 0,5%. Povećanu tjelesnu težinu ima 11,9 % djece, a pretilo je 6,9%. Prema nalazima sistematskih pregleda i centilnoj distribuciji indeksa težine za visinu, iznad devedesete centile je 1999. godine bilo 8,8% dječaka i 8,4% djevojčica, a 2006. godine 10,9% dječaka i 10,6% djevojčica. Ti pomaci ukazuju da je sve veći udio djece s prekomjernom tjelesnom težinom, iako iz njih nije moguće razlučiti pretilost. Analiza prehrambenih navika školske djece ukazuje da djeca neredovito uzimaju obroke, sve manji broj ih se hrani u školskim kuhinjama, osobito učenici viših razreda, a gotovo polovica anketirane djece koja imaju nastavu u jutarnjoj smjeni ne jede prije polaska u školu.

Prema podacima međunarodnog istraživanja *Ponašanje u vezi sa zdravljem u djece školske dobi* iz 2006. godine (Health behaviour in school–aged children, HBSC), koje provedeno 2002. i 2006. godine na reprezentativnom uzorku učenika u dobi od 11, 13 i 15 godina, nikada u radnom tjednu ne doručkuje 14,7% djece, a 5% djece to ne čini niti vikendom. Dok je 2002. godine redovito doručkovalo 72% dječaka i 68% djevojčica, četiri godine kasnije to čini 60,2% dječaka i 53,7% djevojčica. Iako smo zemlja u kojoj se uzgaja voće i povrće, voće

svakodnevno konzumira 49,4% djece u dobi od 11 godina, a svega 29,0% 15-godišnjaka. Povrće svakodnevno jede 32,3% djece u dobi od 11 godina, a u dobi od 15 godina samo 24,1%. Utjecaj na stvaranje prehrambenih navika djece imaju obitelj, škola, zdravstvene službe, društvene organizacije, mediji, ali i državna politika – izvori koji bi trebali biti trajan zagovarač pravilnih prehrambenih smjernica.

Prema aktualnim preporukama Svjetske zdravstvene organizacije poželjna razina tjelesne aktivnosti je barem sat umjerene tjelesne aktivnosti dnevno. Prema podacima istraživanja (HBSC) u dobi od 11 godina većinu dana u tjednu (5 ili više dana u tjednu) barem jedan sat umjerenim tempom kreće se ili vježba 59,2% dječaka, a u dobi od 15 godina 53,5% dječaka. S djevojčicama je situacija slična – one mlađe su tjelesno aktivnije (59,2% s 11 godina), no s početkom srednje škole taj se udio smanjuje na samo 25,2%.

Način života mladih kojeg nazivamo „sjedilačkim“, opisuje vrijeme provedeno pred televizijskim i kompjutorskim ekranom. Četiri sata i više, radnim danom televiziju gleda 33,1% dječaka i 29,4% djevojčica, a ako se tome doda da 37,8% dječaka i 15,8% djevojčica provede tri i više sati uz kompjuter igrajući igrice, surfajući ili se dopisujući, potpuno je jasno da ne preostaje vremena za spontano druženje ili igru oko kuće.

Danas nalazimo sve više ljudi koji se žele odviknuti od pušenja, a još uvijek puno mladih misle da je pušenje svakako nužan znak odraslosti. U Hrvatskoj djevojke pušenjem dostižu mladiće. Prema podacima *Europskog istraživanja o pušenju, pijenju i uzimanju droga* (European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs, ESPAD) iz 2007. godine 65% mladića i 69% djevojaka su barem jednom zapalili cigaretu. U posljednjih mjesec dana je pušilo 39% mladića i 38% djevojaka, a redovitim se svakodnevnim pušačima smatra 29% mladića i 27% djevojaka. Eksperimentiranje s duhanom započinje u ranoj dobi te je 39% mladića i 31% djevojaka svoju prvu cigaretu popušilo u dobi od 13 godina ili ranije.

Posljedice prekomjerne uporabe alkohola u mladih su mnogostruke i iznimno složene. Prema podacima ESPAD istraživanja alkohol je, barem jednom u životu, pio gotovo svaki učenik ili učenica (93% djece oba spola), najčešće u vlastitom domu, na nagovor roditelja ili rođaka. No 40 ili više puta u životu, što se tumači kao učestalije pijenje, pilo je 37% mladića i 21% djevojaka. Ako se promatra posljednjih 30 dana, 10 puta ili više (što bi značilo svaki treći dan) alkohol je pilo 17% mladića i 9% djevojaka. Također, u posljednjih mjesec dana 29% mladića i 20% djevojaka pilo je tri puta ili više pet pića u jednoj epizodi pijenja („binge drinking“). Da se više od 10 puta u opilo u posljednjih 12 mjeseci izjavilo je 7% mladića i 3% djevojaka (15–16 godina). Među dječacima pivo je najpopularnije piće te ga je u posljednjih mjesec dana 3 puta pilo 38% mladića i 17% djevojaka. Djevojke češće piju žestoka pića (tri ili više puta u posljednjih mjesec dana, 26% djevojaka i 24% mladića). O dostupnosti alkohola govori podatak da je svaki treći učenik (30%) u posljednjih 30 dana u dućanu za sebe kupio pivo, a gotovo svaki četvrti (23%) vino ili žestoko piće.

Zloupotreba droga je kompleksan medicinsko–društveni fenomen sa brojnim zdravstvenim, društvenim i ekonomskim posljedicama za pojedinca, obitelji i zajednicu, a smrtnost je među ovisnicima o psihoaktivnim drogama značajno, nekoliko puta viša no u općoj populaciji iste dobi. Prvo uzimanje bilo koje droge zbiva se sa oko 16 godina, prvo uzimanje heroina sa 20 godina. Prije trinaeste godine je 4% mladića i 3% djevojaka iskušalo marihuanu. Prosječna dob prvog dolaska na liječenje heroinskih ovisnika u 2006. godini je 26 godina. Broj liječenih ovisnika se tijekom posljednjih desetak godina usedmerostručio i stopa u 2006. godini iznosi 248/100.000 odraslih osoba. Najviše je osoba liječeno zbog heroina, zatim zbog zloupotrebe marihuane. Uočava se povećanje zahtjeva za liječenjem zbog stimulativnih sredstava. Vezano uz navedenu problematiku Vlada Republike Hrvatske usvojila je *Nacionalnu strategiju suzbijanja zloupotrebe opojnih droga za 2006.-2012. kao i Akcijski plan suzbijanja zloupotrebe opojnih droga 2009. – 2012.* u skladu s kojima tijela državne uprave provode niz preventivnih mjera.

4.3. Spolni život mladih

Jedno od najosjetljivijih područja adolescentnog razvoja je usvajanje spolnog identiteta te odgovornog spolnog ponašanja. Rizično seksualno ponašanje u adolescenciji može imati neposredne i dugoročne posljedice – od neposrednih kao neželjena (maloljetnička) trudnoća te spolno prenosive infekcije, do dugoročnih djelovanja na reproduktivno zdravlje pa i na trajanje života koje uključuju kronične upalne bolesti, problemi plodnosti te zloćudne i životno ugrožavajuće bolesti. Rizični čimbenici koji mogu pridonositi razvoju posljedica i komplikacija su rano započinjanje seksualnog života, veći broj partnera te nepotpuno poznavanje činjenica vezanih uz načine zaštite od neželjene trudnoće i spolno prenosivih bolesti. Prosječna dob stupanja u spolne odnose, prema nizu istraživanja, u Hrvatskoj je oko 17 godina za djevojke i oko 16 godina za dječake. Rane spolne odnose (u dobi od 15 godina ili ranije) prema HBSC istraživanju u Hrvatskoj u 2006. godini, imalo je 28,6% mladića i 16,5% djevojaka. Kod posljednjeg spolnog odnosa kondom je koristilo 76% mladića i 77% djevojaka. Rizične metode kao što je metoda *oginoknauss* ili prekinuti snošaj koristi 8% djevojaka i 6% mladića, odnosno 8% djevojaka i 12% mladića. Oralna kontracepcijska sredstva koristi 8% djevojaka a 7% mladića izjavljuje da njihove partnerice uzimaju oralnu kontracepciju. Kako 15% mladića i 11% djevojaka izjavljuje da prilikom posljednjeg spolnog odnosa nisu koristili nikakvu zaštitu, ta činjenica kao i korištenje nesigurnih sredstava kontracepcije može za spolno zdravlje mladih imati dalekosežne posljedice. Prema nalazima sistematskih pregleda studenata prve godine studija, spolne odnose je imalo 64% studenata i 53% studentica. Od onih djevojaka koje su započele spolni život njih 49% nije nikada bilo na ginekološkom pregledu. Prosječna dob stupanja u seksualne odnose je 16,2 godine za studente i 17,2 godine za studentice. Kondom redovito ili povremeno koristi 73% studenata i 63% studentica, a ne koristi ga nikada 21% studenata i 29% studentica.

Trend smanjenja rađanja u mlađim dobnim skupinama (dob ispod 20 godina) i porasta rađanja u dobi iznad 35 godina karakterističan za razvijene zemlje nalazimo i u Hrvatskoj. Broj živorođene djece na 1000 djevojaka u dobi od 15 do 19 godina je u postupnom padu (2001. godine 14,7/1000; 2006. godine 13,8/1000). U Hrvatskoj je u 2006. godini registrirano 414 legalno induciranih pobačaja u dobi do 20 godine života (8,8% od ukupnog broja). Iako se o broju prekida trudnoće ne može s pouzdanošću govoriti kao preciznom, broj legalno induciranih pobačaja na 1000 adolescentica u dobi od 15 do 19 godina u posljednjih pet godina relativno je stabilan (2,9 u 2001. godini; 3,3. u 2002 godini; 3,4 u 2003; 2,7 u 2004. i 2,4 u 2005. godini). Zbog medicinske i pravne osjetljivosti adolescentne trudnoće, registracija je vjerojatno preciznija no kod prekida trudnoće općenito.

Iz ovog kratkog prikaza posve je jasno da se s obzirom na očekivanja, zahtjeve i potrebe različitih dobnih skupina mladih očekuje i specifičan pristup zdravstva i zdravstvene zaštite za ovu populaciju. U Republici Hrvatskoj, kao i u nekim zemljama, izdvojena je i sa školom i školovanjem povezana zdravstvena zaštita, kao služba za školsku medicinu sa školskim timovima nadležnim za škole ili fakultete.

4.4. Ciljevi

- provoditi preventivne i zdravstveno-edukativne i odgojne programe koji će mlade poticati na odgovornost za vlastito zdravlje
- organizirati zdravstvenu zaštitu uz mjesta gdje mladi žive, školuju se i rade i time službu učiniti dostupnom, te ujedno koristiti sve prednosti i mogućnosti djelovanja s mladima i za mlade koji su vezani uz dotično okruženje
- uključivati mlade u izvođenje zdravstvenih programa

- unaprjeđivati razvoj specifične zdravstvene zaštite i specifične edukacije liječnika
- poticati osnivanje i rada višenamjenskih zdravstvenih centara s multidisciplinarnim timovima
- pravodobno otkrivati vodeće i prepoznatljive poremećaje, bolesti i probleme mladih
- pratiti zdravstvene pokazatelje i evaluaciju učinjenog

4.5. Mjere i aktivnosti

Mjera 1. Unapređivanje tjelesnog i mentalnog zdravlja mladeži

<i>PROVEDBENA AKTIVNOST:</i>		<i>ROK PROVEDBE:</i>
1.1. Izrada Smjernica za postupanje u svezi reproduktivnog zdravlja mladih (specificirano za djevojke i mladiće), s osobitim naglaskom na rano otkrivanje i pravovremeno liječenje spolno prenosivih bolesti i raka vrata maternice.		2010.
1.2. Proglašavanje Smjernica za postupanje kao obveznog za djelatnost službe školske medicine i ginekoloških ambulanti koje se bave adolescentima. Uspostavljanje sustava kontinuiranog i redovnog statističkog praćenja podataka iz navedene djelatnosti u Zavodu za javno zdravstvo.		2011.
1.3. Provoditi program prevencije i suzbijanja HIV/AIDS-a, hepatitisa i drugih zaraznih i spolno prenosivih bolesti.		2009. i kontinuirano
1.4. Ustrojiti mobilne savjetodavne timove stručnjaka na ruralnim i teško dostupnim područjima.		2011.
1.5. Ustrojavanje sustava praćenja pokušaja samoubojstava i samoubojstava (ustrojavanje jedinstvene baze podataka) u sustavu zdravstva.		2010.
1.6. Donošenje Programa prevencije samoubojstava.		2011.
1.7. Donošenje zakonskog ili provedbenog propisa o provođenju mjere psihijatrijskoga čuvanja i liječenja za mlade za koje je nužna privremena institucionalizacija temeljem Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama i Zakona o sudovima za mladež.		2011.
1.8. Ustrojavanje specijaliziranih ustanova (ili posebnih odjela u postojećim ustanovama) za provođenje mjere psihijatrijskoga čuvanja i liječenja za mlade u makroregionalnim središtima.		2012.
<i>NOSITELJ:</i>	Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi	
<i>SURADNICI U PROVEDBI:</i>	Ministarstvo unutarnjih poslova Ministarstvo pravosuđa Hrvatski zavod za javno zdravstvo Državni zavod za statistiku Hrvatski zavod za mentalno zdravlje Hrvatsko društvo za školsku i sveučilišnu medicinu HLZ-a, Županijski zavodi za javno zdravstvo Jedince lokalne i područne (regionalne) samouprave	
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi Jedince lokalne i područne (regionalne) samouprave	
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave	

<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	<ul style="list-style-type: none"> - usvojene Smjernice o postupanju u svezi reproduktivnog zdravlja mladih - broj mobilnih savjetodavnih timova stručnjaka na ruralnim i teško dostupnim područjima - ustrojavanje jedinstvene baze podataka praćenja pokušaja samoubojstava i samoubojstava - donošenje zakonskog ili provedbenog propisa o provođenju mjere psihijatrijskoga čuvanja i liječenja za mlade za koje je nužna privremena institucionalizacija
----------------------------------	---

Mjera 2. Osigurati rad višenamjenskih savjetovaništa unutar zdravstvenog sustava, pri službama školske medicine, uz podršku obrazovnog sustava i kompetentnih organizacija civilnog društva. U svakoj županiji potrebno je odrediti jedinicu koja će biti centar podrške pružanja informacija, provođenja kvalitetnih programa u svezi spolnih bolesti, bolesti ovisnosti, pomoći u kriznim situacijama, rizičnim ponašanjima, problematike spola, seksualnosti i reproduktivnog zdravlja.

<i>PROVEDBENA AKTIVNOST:</i>	<i>ROK PROVEDBE:</i>
2.1. Unaprijediti znanje i vještine liječnika školske medicine za rad u savjetovaništu za reproduktivno zdravlje s učenicima osnovnih i srednjih škola i studentima.	2009. i kontinuirano
2.2. Osposobiti školske liječnike za učinkovitije uočavanje problema i rješavanje problema u vezi s reproduktivnim zdravljem i mjerama prevencije u skladu s Nacionalnim programom prevencije raka vrata maternice.	2009. i kontinuirano
2.3. Izrada stručnih kriterija i postupaka za rad s mladima u vezi sa spolno prenosivim infekcijama i kontracepcijom u Savjetovaništima za reproduktivno zdravlje pri Službama za školsku medicinu.	2009.
2.4. Nastaviti s osnivanjem Savjetovaništa za reproduktivno zdravlje pri Službama za školsku medicinu.	2009. i kontinuirano
<i>NOSITELJ:</i>	Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi
<i>SURADNICI U PROVEDBI:</i>	Hrvatski zavod za javno zdravstvo Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	<ul style="list-style-type: none"> - donošenje Kriterija postupanja - uspostava sustava statističkog praćenja reproduktivnog zdravlja mladih u Hrvatskoj
<i>POKAZATELJI USPJEŠNOSTI:</i>	<ul style="list-style-type: none"> - veća dostupnost preventivnih zdravstvenih programa mladima - veći broj mladih obuhvaćenih preventivnim aktivnostima u prevenciji ovisnosti, spolnih bolesti, maloljetničkih trudnoća, poremećaja u ponašanju i sl.

Mjera 3. Inicirati pokretanje kontinuiranih edukacijskih programa i kampanja u javnim medijima, radi promicanja i unapređivanja zdravlja i zdravih stilova života mladih

<i>PROVEDBENA AKTIVNOST:</i>		<i>ROK PROVEDBE:</i>
3.1. Planiranje i provođenje medijske kampanje o promicanju i unapređivanju zdravlja i zdravih stilova života mladih, u obliku serije tematskih emisija po modelu kontakt emisija i parlamenta te poticanje projekata zdravstvenog odgoja kroz tiskane medije za mlade.		2009. i kontinuirano
3.2. Provođenje kampanje suzbijanja ovisnosti: pušenje, alkohol i droga s osobitim naglaskom na obilježavanje međunarodnih dana i/ili mjeseca posvećenih suzbijanju različitih oblika ovisnosti.		kontinuirano
<i>NOSITELJ:</i>	Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Ured za suzbijanje zlorabe opojnih droga	
<i>SURADNICI U PROVEDBI:</i>	Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Hrvatski zavod za javno zdravstvo Agencija za odgoj i obrazovanje Ured za suzbijanje zlorabe opojnih droga Organizacije civilnog društva usmjerene unapređivanja zdravlja i zdravih stilova života	
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Ured za suzbijanje zlorabe opojnih droga	
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave	
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	- broj provedenih medijskih aktivnosti	

Mjera 4. Kontinuirano provoditi programe razvijanja prometne kulture i veće sigurnosti u prometu za mlade kroz posebne školske aktivnosti i kampanje radi smanjenja broja ozljeda i smrtnosti u prometu te programe za osvješćivanje mladih u pogledu opasnosti rukovanja oružjem i zaostalim minsko-eksplozivnim sredstvima

<i>PROVEDBENA AKTIVNOST:</i>		<i>ROK PROVEDBE:</i>
4.1. U srednjim školama organizirati predavanja (najmanje u trajanju jednog školskog sata) na kojem bi se učenicima skrenula pozornost na posljedice neodgovornog ponašanja u prometu.		2009. i kontinuirano
4.2. U auto školama na zadnjem satu nastavnog predmeta „Prometni propisi i sigurna pravila“ policijski službenik će održati predavanje na temu upoznavanja budućih vozača s posljedicama nepoštivanja prometnih propisa i s metodologijom rada policije u domeni prometa.		2009. i kontinuirano

4.3. U sklopu provedbe preventivno-promidžbenih kampanja (<i>Brzina, Mopedisti i motociklisti, Alkohol i droga, Pojas</i> i sl.) posebna pozornost će se posvetiti mladim vozačima i mladim sudionicima u prometu.	2009. i kontinuirano
4.4. Provesti program edukacije mladih o opasnostima rukovanja oružjem.	
<i>NOSITELJ:</i>	Ministarstvo unutarnjih poslova
<i>SURADNICI U PROVEDBI:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi Hrvatski zavod za javno zdravstvo
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	Ministarstvo unutarnjih poslova
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	- broj održanih predavanja u srednjim školama i u auto školama - trajanje i učestalost kampanja - provedba edukacije mladih o opasnostima rukovanja oružjem

Mjera 5. Unaprijediti i primijeniti programe pravilne prehrane u javnim ustanovama u skladu s nacionalnim strateškim dokumentima. Pristupiti izradi programa postupnog cjelovitog uvođenja pravilne prehrane u svim odgojnim, obrazovnim i zdravstvenim ustanovama za mlade

<i>PROVEDBENA AKTIVNOST:</i>	<i>ROK PROVEDBE:</i>
5.1. Izraditi normative za hranu u jelima, obrocima i jelovnicima u srednjim školama.	2009.
5.2. Utvrditi i primijeniti kriterije za postavljanje automata za hranu i piće u prostore odgojno-obrazovnih ustanova, športskih objekata i drugih ustanova u kojima borave mladi.	2009.
5.3. Izraditi i usvojiti smjernica za oglašavanje zdrave prehrane i pića usmjerene mladima.	2009.
<i>NOSITELJ:</i>	5.1. i 5.2. Ministarstvo znanosti obrazovanja i športa 5.3. Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi
<i>SURADNICI U PROVEDBI:</i>	Hrvatski zavod za javno zdravstvo Agencija za odgoj i obrazovanje
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	- broj srednjih škola u kojima se promjenjuju normativi za hranu u jelima, obrocima i jelovnicima u osnovnim školama - izrađeni normativi za hranu u jelima, obrocima i jelovnicima u srednjim školama - utvrđeni i primijenjeni kriteriji za namirnice i pića u automatima - postotak odgojno-obrazovnih i drugih ustanova za mlade u kojima su postavljeni automati na odgovarajući način i s odgovarajućim namirnicama - Usvojene smjernica za oglašavanje zdrave prehrane i pića usmjerene prema mladima

Mjera 6. Razvijati i poticati redovite i posebne obrazovne programe usmjerene očuvanju zdravlja te promicanju zdravijeg načina življenja.

<i>PROVEDBENA AKTIVNOST:</i>		<i>ROK PROVEDBE:</i>
6.1. Preporuka Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa svim odgojno-obrazovnim institucijama za korištenje dodatnih sadržaja u promoviranju zdravijeg načina življenja.		kontinuirano
6.2 Podržati provedbu projekata udruga koje se bave promoviranjem zdravih načina življenja te propisati uvjete koje projekti moraju zadovoljiti kako bi se mogli provoditi u školama.		2010.
6.3 Pružanje financijske potpore projektima udruga koji pridonose promoviranju zdravih načina življenja putem redovnih natječaja za potporu projekata Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa te Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi.		2010.
6.4. Pružanje financijske potpore projektima udruga koji pridonose borbi protiv droga i svih oblika ovisnosti putem redovnih natječaja za potporu projekata.		2009. i kontinuirano
<i>NOSITELJI:</i>	6.1. – 6.3. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa 6.1. – 6.3. Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi 6.4. Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi i Ured za suzbijanje zlouporabe opojnih droga	
<i>SURADNICI U PROVEDBI:</i>	Hrvatski zavod za javno zdravstvo Organizacije civilnog društva usmjerene unapređivanja zdravlja i zdravih stilova života	
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	6.1. – 6.3. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa 6.1. – 6.3. Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi 6.4. Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi i Ured za suzbijanje zlouporabe opojnih droga	
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave	
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	- preporuke za korištenje sadržaja u nastavi usmjerenih promoviranju zdravijeg načina življenja - broj odobrenih i financiranih projekata godišnje - broj provedenih projekata u školama	

Mjera 7. Senzibilizacija mladih za zdravlje zajednice - doniranje organa i darivanje krvi.

<i>PROVEDBENA AKTIVNOST:</i>		<i>ROK PROVEDBE:</i>
7.1. Izraditi program kampanje za senzibilizaciju za doniranje organa i darivanje krvi, posebno usmjerenu na populaciju mladih.		2009.
7.2. Provođenje kampanje.		2010. i kontinuirano
<i>NOSITELJI:</i>	Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi	

<i>SURADNICI U PROVEDBI:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Hrvatski zavod za javno zdravstvo Organizacije civilnog društva usmjerene unapređivanja zdravlja i zdravih stilova života
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	- izrađen program kampanje - provedba, obuhvat i evaluacija kampanje

Mjera 8. Poticati vršnjačku edukaciju („peer education“) u programima suzbijanja ovisnosti te programima spolnog obrazovanja

<i>PROVEDBENA AKTIVNOST:</i>		<i>ROK PROVEDBE:</i>
8.1. Provoditi program edukacije za buduće vršnjačke edukatore u programima suzbijanja ovisnosti te programima spolnog obrazovanja.		Kontinuirano
8.2. Provoditi program vršnjačke edukacije za suzbijanje ovisnosti o drogama i spolno obrazovanje u srednjim školama.		2010. i kontinuirano
<i>NOSITELJ:</i>	Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi	
<i>SURADNICI U PROVEDBI:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Ured za suzbijanje zlouporabe opojnih droga Vlade Republike Hrvatske Hrvatski zavod za javno zdravstvo Organizacije civilnog društva usmjerene radu s mladima i unapređivanju zdravlja i zdravih stilova života	
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi	
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave	
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	- broj educiranih vršnjačkih edukatora - broj održanih radionica vršnjačke edukacije - broj učenika koji su sudjelovali na radionicama vršnjačke edukacije	

5. AKTIVNO SUDJELOVANJE MLADIH U DRUŠTVU

5.1. Analiza stanja

Aktivno sudjelovanje mladih u društvu podrazumijeva sve one aktivnosti na različitim područjima svakodnevnog života koje doprinose društvenoj integraciji mladih (Ilišin, 2003 [1]). Mladima se pristupa na dva međusobno komplementarna načina, a to su doživljavanje „mladih kao resursa“ i „mladih kao problema“. Mladi kao resurs percipirani su kao svojevrsan društveni kapital kojem se moraju osigurati uvjeti za optimalan razvoj. Njih se stoga ne tretira samo kao buduću, već i kao sadašnju snagu, upravo zbog njihove mladosti. U stabilnim društvima s ekonomskim rastom mladi se primarno doživljavaju kao resurs (Ilišin, 2003). Tradicija doživljavanja mladih kao problema naglašava njihov osjetljiv stadij razvoja zbog čega je društvo dužno uvesti brojne zaštitne mjere (Ilišin, 2003), no bez obzira na prevladavajući način doživljavanja mladih, oni trebaju biti doživljeni kao aktivni članovi društva. Mlade je potrebno konstantno osnaživati za ljudska prava i za demokratsko građanstvo, što je u Europi prepoznato i potiče se kroz tzv. active citizenship.

Postojeći Županijski programi djelovanja za mlade, kada se radi o aktivnoj participaciji mladih u društvu, upravljanju i procesima donošenja odluka, navode kao temeljne probleme:

- nepovjerenje mladih prema političkom sustavu i institucijama vlasti
- nepovjerenje političkih institucija i društva prema mladima
- nepovezanost i nedovoljna suradnja udruga i inicijativa mladih
- nedovoljna uključenost u procese donošenja odluka
- nedovoljno poticanje aktivizma mladih
- nedovoljno poticanje volonterskog rada i uključivanja mladih u rad udruga i inicijativa te razvoja civilnog društva.

Važno je ustrajati na promjeni javne svijesti o važnosti aktivnog sudjelovanja mladih, te na otvaranju društvenog i političkog prostora za djelovanje mladih, informiranju i obrazovanju mladih za sudjelovanje u demokratskom društvu i poboljšanju suradnje između javnog i civilnog sektora. Sudjelovanje mladih potrebno je poticati bez izuzetaka, što podrazumijeva omogućavanje sudjelovanja svim mladim osobama.

Prema istraživanju Vlaste Ilišin o sudjelovanju mladih u institucijama lokalne i regionalne vlasti (2006.), u Hrvatskoj postoji značajna podzastupljenost mladih u tijelima formalnog političkog odlučivanja. S jedne strane, mladi (18–29 godina) čine oko 21% biračkog tijela u Republici Hrvatskoj, a s druge tek je 6,3% članova lokalnih i regionalnih predstavničkih i izvršnih tijela mlade od 29 godina. Hrvatska situacija po pitanju zastupljenosti mladih u tijelima vlasti nije bitno različita od one u drugim europskim zemljama. Ipak, takva situacija dodatno smanjuje vjerojatnost dolaska pitanja i problema od interesa za mlade na dnevni red javnih politika.

Uz navedeni problem podzastupljenosti, u istraživanju se navodi još nekoliko podproblema. Slabija zastupljenost mladih u tijelima izvršne vlasti (županijska i gradska poglavarstva) u odnosu na predstavnička tijela (gradska vijeća, županijske skupštine). Naime, 84,6% svih mladih u lokalnim vlastima su članovi/članice predstavničkih tijela, a tek 15,4% u izvršne vlasti. Ovo upućuje na zaključak da čak i kada su uključeni u rad tijela vlasti, mladi sudjeluju u onim institucijama koje imaju manje moći/utjecaja. Slabija zastupljenost mladih ispod 25 godina starosti (tek 18,8% od svih mladih u lokalnim vlastima je mlade od 25). Slabija zastupljenost mladih žena (27,3% od svih mladih u lokalnim vlastima čine žene). Značajan doprinos povećanju zastupljenosti mladih u formalnim institucijama vlasti mogu dati političke stranke uvođenjem internih stranačkih kvota mladih na izbornim listama te stranački pomladci snažnijim pozicioniranjem u strankama.

Europske zemlje svjesne su nedovoljne političke participacije mladih te je nastoje na nekoliko različitih načina potaknuti. Glavni oblik sudjelovanja mladih na lokalnim, regionalnim i nacionalnim razinama su vijeća mladih, a u nekim zemljama i parlamenti mladih (Ilišin, 2003). Također su osnovana i koordinacijska tijela. Uz to, sistematiziraju se i šire bitne informacije od mladih i za mlade te se provode različite kampanje za povećanje političke participacije mladih, a nastoji se stimulirati i njihovo sudjelovanje u javnim raspravama. U istraživanju hrvatske stranačke elite koje je provela Ilišin (1999, prema Ilišin, 2003) hrvatski političari najčešće su kao razlog za nisku zastupljenost mladih političara navodili da stariji ne žele mladima prepustiti svoja mjesta, osobito na kandidacijskim izbornim listama te da u strankama najčešće djeluje načelo senioriteta i stranačkih zasluga.

Zanimljivo je da među brojnim nejednakostima u društvu, mladi generacijsku nejednakost vide kao najmanje izraženu, dok ih, s druge strane, tri petine smatra da su mladi politički marginalizirani, što ukazuje na to da politički status ne smatraju integralnim dijelom ukupnoga generacijskog društvenog statusa (Ilišin, 2003). Kao glavna prepreka političkoj participaciji mladih navodi se obostrano nepovjerenje u odnosu mladih i političkih institucija te je potrebno prije svega pronaći razloge takvog nepovjerenja i načine da se ono umanjí.

Vezano uz područje prava izlaska na izbore u dobi od 16 godina, istraživanje provedeno u Velikoj Britaniji [10] pokazalo je da i sami mladi imaju podijeljena mišljenja oko toga u kojoj dobi trebaju dobiti pravo glasa na izborima. U sklopu istraživanja su postavljena pitanja o tome treba li se eventualna promjena odnositi na različite razine izbora i trebaju li svi mladi u određenoj dobnoj skupini imati pravo glasa. Primjerice, u Njemačkoj mladi u dobi od 16 godina u nekoliko pokrajina imaju pravo izlaska na lokalne izbore, no ne i na izbore na regionalnoj i državnoj razini, dok u Sloveniji mladi u istoj dobi mogu izaći na izbore samo ako su zaposleni. U Austriji je dobna granica za glasanje 16 godina, a u Italiji se za Senat može glasati u dobi od 25 godina. Navedeno britansko istraživanje pokazuje da su mladi (18–25) jednako skloni volontiranju i neformalnome društvenom djelovanju kao i stariji građani, oni najčešće nisu zainteresirani za politiku, jednim dijelom zbog toga što smatraju da su političari premalo zainteresirani za probleme mladih, ali i za neke druge društvene probleme, te zbog toga što ne vide značajnije ideološke razlike među pripadnicima različitih stranaka. Zabrinjavajuća je činjenica da najveći pad u stopi izlaska na izbore najčešće pokazuju mlade osobe kojima bi to bio drugi izlazak na izbore, vjerojatno stoga što su nakon prvog glasovanja zaključili da njihov glas nije imao utjecaja na politiku. Podaci o zemljama ili regijama u kojima je pomaknuta granica mogućnosti izlaska na izbore još uvijek nisu dostatni za donošenje općenitijih zaključaka.

Mladima je potrebno pružiti primjereniju naobrazbu o političkim procesima i ispitati njihovo znanje te motiviranost za participaciju na izborima i za druge oblike političke participacije. Također je potrebno i njihovo uključivanje u rješavanje konkretnih i za njih relevantnih društvenih problema. U sklopu tog procesa mlade bi se trebalo upoznati s političkim djelovanjem kao jednim od načina za rješavanje problema s kojima su upoznati.

Gledajući kroz različite prizme „mladih kao resursa“ i „mladih kao problema“, vezano uz tematiku volontiranja, vidljivo je da se volontiranje može percipirati kao aktivnost kojom mladi mogu doprinijeti društvu, no s druge strane, to je aktivnost kojom društvo može zaštititi mlade razvijajući njihov osjećaj vlastite vrijednosti te spoznaju o mogućnosti vlastitog utjecaja na društvo. Jedan od organiziranih načina takvih aktivnosti jest rad u udrugama.

U literaturi [12] (1992) se navode načini na koje bi se mogle stvoriti duboko ukorijenjene mreže organizacija i institucija koje posreduju između građana i države. Takve organizacije imaju nekoliko uloga. Jedna od njih je osiguravanje sredstava za izražavanje i aktivno usmjeravanje na različite i složene potrebe društva. Druga njihova uloga jest motiviranje pojedinaca da se ponašaju kao aktivni građani u svim aspektima društva radije nego da ovisе o državnoj moći i povlasticama. Također je potrebno promovirati pluralizam i različitost u društvu. To se može činiti kroz zaštitu i jačanje kulturnih, etničkih, religijskih, lingvističkih i

drugih identiteta. Uz to, potrebno je stvoriti alternative centraliziranim državnim agencijama kako bi se osigurala službe s većom nezavisnošću i fleksibilnošću. Članstvo u nekoj organizaciji daje ljudima priliku da sudjeluju u širem društvu te ono može u značajnoj mjeri doprinijeti razvoju osobnog identiteta što je posebice pogodno u razvoju mladih.

Istraživanje „Stavovi javnosti o nevladinim organizacijama“ (AED, 2005.) pokazuje da mladi ispitanici (84,7%) češće navode da su udruge izrazito ili donekle korisne, za razliku od ispitanika u dvjema starijim dobnim skupinama, kojih približno 75% smatra da su udruge izrazito ili donekle korisne. Mladi ispitanici (61,3%) također najčešće smatraju da su udruge danas u svome radu mnogo djelotvornije nego prije pet godina, dok ispitanici srednje dobi (55,6%) to smatraju nešto rjeđe, a najstariji ispitanici (40,8%) najrjeđe. Uz to, mladi (61,3%) daju najveću važnost ulozi koju udruge imaju u isticanju i rješavanju društvenih problema, dok ispitanici srednje (55,7%) i starije dobi (48,4%) smatraju njihovu ulogu nešto manjom.

Iako je iz prethodnih navoda vidljivo da mladi iskazuju najpozitivniji stav prema udrugama, oni su rjeđe članovi udruga (5,7%) od ispitanika srednje dobi (11,5%), a jednako često kao i stariji ispitanici (5,5%). Ono što je također uočljivo jest da bi mladi ispitanici (41,1%) bili skloniji uključiti se u rad udruge od ispitanika srednje (34,0%) i starije dobi (25,4%). Vezano uz to što bi motiviralo mlade ispitanike da se uključe u rad neke nevladine udruge dobiveno je da bi ih u najvećoj mjeri motivirale vlastite vrijednosti ($M=3,09$, na skali od 1 do 4) te mogućnost stjecanja znanja ($M=3,03$). Nešto manje motivirala bi ih mogućnost da se time samounaprijede ($M=2,81$), a još manje mogućnost da na taj način unaprijede svoju karijeru ($M=2,27$) ili odnose s drugima ($M=2,17$). Motivacija zbog samozaštite (npr. zbog osjećaja krivnje što im je bolje nego drugima) motivirala bi ih u najmanjoj mjeri ($M=1,90$). Pri navođenju ovih rezultata moramo imati na umu da se radi o punoljetnoj populaciji u dobi do 30 godina, tj. da na temelju ovih nalaza ne možemo zaključivati o stavovima maloljetnika.

U istraživanju „Stavovi javnosti o volonterstvu“^[3] (Centar za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek, Udruga MI, Udruga MoSt, Udruga za razvoj civilnog društva SMART i Centar za mirovne studije, 2006.), 23,1% ispitanika koji imaju volontersko iskustvo čine osobe mlađe od 20 godina, a 41,7% osobe u dobi od 21 do 35 godina.

U Hrvatskoj je usvojen *Zakon o volonterstvu* prema kojemu je uspostavljen sustav izdavanja potvrde o volontiranju te državna nagrada za volontiranje. Ipak, mladi nisu dovoljno informirani o mjestima za volontiranje i ponekad iskazuju nedostatnost uspostavljenim mehanizmima vrednovanja volonterskog rada te je još uvijek otvoren prostor za bolje informiranje mladih i njihovu senzibilizaciju za volonterski rad.

Kako bi se izbjegla isprika „ne mogu utjecati na sve pa neću ni na što“ važno je motivirati mlade da pronađu jedno područje koje im je privlačno i zanimljivo te daju svoj doprinos u tome području (Staub, 2005., prema Albernaz, 2005) ^[11]. I djeca i odrasli postaju skloniji pomaganju na temelju svog ranijeg pomaganja stoga se, za poticanje volontiranja mladih, predlažu programi koji na početku nude kratkoročne, no omogućuju i dugoročne volonterske aktivnosti te nuđenje različitih područja kako bi mladi s različitim preferencijama mogli pronaći svoje područje. Stoga je važno osnivati i promovirati udruge različitih profila, od kojih bi se neke prvenstveno bave problemima koje mladi poimaju važnima.

Kada govorimo o europskoj praksi aktivnog sudjelovanja mladih, Vijeća mladih (Youth Councils), Savjeti mladih (Youth Advisory Boards) i parlamenti mladih (Youth Parliaments) predstavljaju različite strukturirane oblike aktivnog sudjelovanja mladih u društvu, koji mogu biti osnovani putem izbora, imenovanjem unutar organizacija mladih i/ili na dobrovoljnoj osnovi. Njihovi zajednički ciljevi su: osigurati mladima slobodno izražavanje interesa i prijedloga lokalnoj i regionalnoj samoupravi, omogućiti strukturama vlasti savjetovanje s mladima o određenim temama, osigurati provođenje, procjenu i praćenje projekata mladih i olakšati sudjelovanje mladih u raznim savjetodavnim tijelima lokalne i regionalne samouprave ^[9].

5.2. Vijeća mladih

Vijeće mladih predstavlja oblik samoorganiziranja mladih na dobrovoljnoj osnovi kroz povezivanje odnosno umrežavanje različitih organizacija mladih i za mlade koje postoje na lokalnoj (gradskoj, županijskoj) razini. Osnovna uloga vijeća mladih je predstavljanje interesa organizacija mladih prema lokalnim vlastima i sudjelovanje u procesu donošenja, provedbe, praćenja politike za mlade te njezinog vrednovanja. Legitimitet vijeća u predstavljanju interesa proizlazi iz njegovog članstva. Stoga je posebno važno da u njemu sudjeluje što veći broj organizacija mladih koje postoje na određenom području. U Hrvatskoj je posljednjih nekoliko godina razvijena praksa osnivanja vijeća mladih od strane Mreže mladih Hrvatske. Ona okupljaju organizacije mladih na regionalnoj ili lokalnoj razini (udruge mladih i za mlade, klubove mladih, studentske zborove i studentske udruge, neformalne inicijative te pomlatke političkih stranaka) koje su se udružile neovisno o svome programskome određenju i organizacijskome ustrojstvu. Do sada je prema tom modelu osnovano 6 županijskih i jedno gradsko vijeće mladih. Problem s kojim se postojeća vijeća suočavaju jest činjenica da ih prema važećim zakonima nije moguće registrirati kao pravne osobe, budući da (prema Zakonu o udrugama) u članstvu saveza udruga mogu biti druge udruge, a pomlaci političkih stranaka nemaju pravni status udruge niti samostalnu pravnu osobnost.

5.3. Parlamenti mladih

Parlamenti mladih su nevladine organizacije ili projekti nevladinih organizacija, škola ili lokalnih vlasti čija je osnovna svrha edukacija mladih osoba o demokratskom građanstvu i povećanje razine njihovog sudjelovanja u društvu kroz članstvo u tijelima ustrojenim po uzoru na parlament. U Republici Hrvatskoj djeluje nekoliko organizacija koje nose naziv parlament mladih: Nacionalni savez parlamenata mladih koji okuplja petnaestak lokalnih parlamenata mladih i gradskih vijeća učenika (projekt Europskog doma Slavonski Brod); Europski parlament mladih (organizacija koja djeluje u okviru projekta „European Youth Parliament“ njemačke Zaklade Heinz Schwarzkopf). Ovaj oblik je iznimno koristan jer omogućuje da mladi već u ranoj dobi vježbaju dijalog i demokratske procedure. Međutim prema samoj svojoj strukturi i programu parlamenti mladih u Hrvatskoj ni na koji način nisu oblik predstavljanja mladih.

5.4. Savjeti mladih

U veljači 2007. *Hrvatski sabor* je donio *Zakon o savjetima mladih*. Riječ je o tijelima koja djeluju pri lokalnoj i područnoj samoupravi sastavljenim od mladih osoba. Njihove članove, na prijedlog registriranih organizacija mladih bira predstavničko tijelo lokalne odnosno područne samouprave. Primarna uloga savjeta mladih je savjetovanje lokalnih i područnih predstavničkih tijela o pitanjima od interesa za mlade. U tome smislu, savjeti mladih su savjetodavno tijelo pri lokalnoj odnosno područnoj vlasti. Provedba Zakona o savjetima mladih je obveza lokalne i područne samouprave. Međutim kako s jedne strane u Zakonu nisu određene sankcije za neprovođenje, a s druge nije dovoljno preciziran način izbora članova, brojne lokalne i područne jedinice do sada još nisu osnovale Savjete mladih.

5.5. Udruge mladih i za mlade i nacionalne udruge

Već duže vrijeme mladi iskazuju nepovjerenje prema društvenim i političkim institucijama, nepovjerenje u društvenom i političkom sektoru prema mladima te međusobno nepovjerenje udruga mladih i političkih institucija te se ističe važnost uključivanja mladih u civilne udruge i volonterski rad[5]. I dalje se upozorava na potrebu pokretanje aktivnosti koje bi omogućile mladima i potakle ih na sudjelovanje u društvenim procesima i institucijama te na potrebu poboljšanja suradnje vladinog i nevladinog sektora na području aktivnog djelovanja mladih.

Na državnoj razini nositelj i koordinator politike za mlade je Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti. Od donošenja Nacionalnog programa djelovanja za mlade 2003. godine unutar ministarstava imenovani su povjerenici za mlade čija je nadležnost koordinacija aktivnosti u okviru provođenja politike za mlade i suradnja s udrugama mladih i za mlade. Također, od 2003. godine do sada, u kontinuitetu djeluje i Savjet za mlade Vlade Republike Hrvatske koji je osnovan kao savjetodavno tijelo Vlade u sastavu predstavnika nadležnih ministarstava, znanstvenika i stručnjaka za mlade te predstavnika organizacija mladih, s osnovnom zadaćom praćenja provedbe Nacionalnog programa za mlade.

Udruge mladih i za mlade nisu formalno definirane te se na taj način ne razlikuju od drugih udruga registriranih sukladno Zakonu o udrugama. Međutim, u planiranju i provođenju politike prema mladima kao i programa, projekata i aktivnosti usmjerenih mladima, udrugama mladih općenito se smatraju one čije je članstvo većim dijelom mlade od 29 godina, a udrugama za mlade one kojima su ciljevi osnivanja ili značajni dio programa rada usmjereni na programe i projekte za mlade do 29 godina. Nacionalnim udrugama mladih općenito se smatraju one udruge koje djeluju na razini države, imaju podružnice na većem području ili predstavljaju savez udruga istog usmjerenja (primjerice Savez izviđača Hrvatske, Hrvatski ferijalni i hostelski savez, Hrvatska glazbena mladež, Hrvatska akademska zajednica, Savez udruga *Klubture*, Zajednica informativnih centara za mlade i dr.).

Istovremeno, posljednjih je desetak godina vidljivo ojačalo djelovanje mladih na razini udruga koje se vežu uz katoličku crkvu ili druge vjerske organizacije te je zapaženo i njihovo umrežavanje i potreba za njihovim uvažavanjem kao partnera u raspravama o pitanjima koja se tiču mladih.

U svakom slučaju, pozitivna je činjenica da mladi mogu djelovati u razvoju šire društvene zajednice kroz rad nevladinih organizacija i grupa mladih na lokalnoj razini, kroz volonterski rad u tim organizacijama te socijalnim i humanitarnim ustanovama. No, istraživanja pokazuju da mladi ne pokazuju interes za takvo djelovanje, a ako i odluče pristupiti nekoj organizaciji, udruzi, ili volonterskom projektu čine to najviše zbog ostvarivanja vlastitih interesa ili razvoja novih vještina (Ilišin, 2006). Isto to istraživanje pokazuje i da studenti (kao posebna skupina) veliku važnost pridaju društvenim intervencijama koje mogu poboljšati konkurentnost mladih na tržištu rada i omogućiti da mladi svoju kreativnost i inovativnost iskažu kroz društveno potaknute inicijative i projekte. Stoga, veliki je značaj usmjeravanja politike prema mladima upravo na poticanje mladih na što aktivnije sudjelovanje u društvu kroz različite dostupne strukture.

5.6. Ciljevi:

- potaknuti mlade na aktivno sudjelovanje u društveno-političkim procesima
- podržati uključivanje mladih u programe Europske zajednice
- pružanje potpore radu udruga mladih i za mlade
- učinkovita provedbe nacionalnog programa za mlade
- provoditi istraživanja interesa mladih za društvenu i političku participaciju

5.7. Mjere i aktivnosti

Mjera 1. Provesti stručnu i javnu raspravu o interesu mladih za različite oblike političke participacije te, specifično, za glasovanje na lokalnim izborima sa 16 godina

<i>PROVEDBENA AKTIVNOST:</i>		<i>ROK PROVEDBE:</i>
1.1. Ispitati interes mladih za uvođenje aktivnog prava glasa na lokalnim izborima s navršenih 16 godina.		2011.
1.2. Izraditi prijedloge različitih mogućnosti poticanja političke participacije mladih kao i program edukacije/senzibilizacije mladih za političko sudjelovanje.		2012.
<i>NOSITELJ:</i>	Ministarstvo obitelji branitelja i međugeneracijske solidarnosti	
<i>SURADNICI U PROVEDBI:</i>	Središnji državni ured za upravu Znanstvene ustanove Savjeti mladih Organizacije civilnog društva usmjerene radu s mladima	
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	Ministarstvo obitelji branitelja i međugeneracijske solidarnosti	
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave	
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	<ul style="list-style-type: none"> - broj provedenih širih stručnih javnih rasprava - broj sudionika na raspravama - prikupljene preporuke na održanim javnim raspravama 	

Mjera 2. Poticanje mladih na aktivno sudjelovanje u društvu

<i>PROVEDBENA AKTIVNOST:</i>		<i>ROK PROVEDBE:</i>
2.1. Poticanje provedbe Zakon o savjetima mladih		
2.1.1. Vođenje evidencije osnovanih Savjeta mladih.		2.1.1. 2009.
2.1.2. Izrada prijedloga potrebnih izmjena i dopuna Zakona.		2.1.2. 2010.
2.1.3. Izrada tumačenja Zakona u odnosu na osnivanje, izbor članova i djelovanje Savjeta mladih i izrada naputka za provedbu Zakon o savjetima mladih.		2.1.3. 2010.
6.2. Poticanje izrade regionalnih i lokalnih programa za mlade i osiguravanje dostupnosti regionalnih i lokalnih programa za mlade široj javnosti putem web stranice.		2009. i kontinuirano
6.3. U ministarstvima i uredima Vlade odrediti odgovornu operativnu osobu, koja će imati zaduženje povjerenika za rad s mladima i suradnju s organizacijama civilnog društva mladih i za mlade		2009. i kontinuirano
6.4. Poticanje provedbe edukacije povjerenika za mlade.		2009. i kontinuirano
6.5. Poticanje obilježavanja Međunarodnog dana mladih.		
<i>NOSITELJ:</i>	Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti	

<i>SURADNICI U PROVEDBI:</i>	Povjerenici za mlade u tijelima državne uprave Lokalna i regionalna (područna) samouprava, Organizacije civilnog društva usmjerene radu s mladima Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	<ul style="list-style-type: none"> - provođenje Zakona o savjetima mladih u svim jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave - broj izrađenih regionalnih i lokalnih programa djelovanja za mlade - imenovanje i provedena edukacija povjerenika za mlade

Mjera 3. Punopravno uključivanje Republike Hrvatske u provedbu programa Europske zajednice „Mladi na djelu“

<i>PROVEDBENA AKTIVNOST:</i>	<i>ROK PROVEDBE:</i>
3.1. Zapošljavanje i osposobljavanje djelatnika u Agenciji za mobilnost i programe EU koji će raditi na Programu „Mladi na djelu“.	2009./2010.
3.2. Organiziranje i sudjelovanje na seminarima, konferencijama i sastancima na kojima će udrugama, institucijama i ostalim potencijalnim korisnicima predstaviti Program i njegove specifične aktivnost	2009. i kontinuirano
3.3. Raspisivanje i provedba Natječaja za pilot projekte	2009.
3.4. Izdavanje Deklaracije o jamstvu	2010.
3.5. Odluka o pokretanju postupka za sklapanje Memoranduma o razumijevanju 3.5.1. Prijedlog Zakona o potvrđivanju MoU-a između Republike Hrvatske i Europske zajednice o sudjelovanju Republike Hrvatske u programu Zajednice, s nacrtom konačnog prijedloga zakona 3.5.2. Potpisivanje i ratifikacija Memoranduma o razumijevanju	2010.
3.6. Punopravno pristupanje Republike Hrvatske Programu „Mladi na djelu“	2011.
<i>NOSITELJ:</i>	Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti Agencija za mobilnost i programe EU
<i>SURADNICI U PROVEDBI:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	Državni proračun – razdjel Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti Agencija za mobilnost i programe EU Europska komisija – IPA sredstva
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave

<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	<ul style="list-style-type: none"> - broj zaposlenih i educiranih djelatnika u Agenciji za mobilnost i programe EU - broj održanih seminara i broj korisnika sredstava iz dostupnih aktivnosti Programa „Mladi na djelu“ - izdana Deklaracija o jamstvu - potpisan i ratificiran Memorandum o razumijevanju - punopravno pristupanje Republike Hrvatske Programu „Mladi na djelu“
----------------------------------	--

Mjera 4. Podupirati rad udruga mladih i za mlade u Republici Hrvatskoj

<i>PROVEDBENA AKTIVNOST:</i>		<i>ROK PROVEDBE:</i>
4.1. Osigurati financijsku potporu programima udruga mladih i za mlade usmjerenih međunarodnoj suradnji, aktivnom sudjelovanju, mobilnosti i programskom umrežavanju, organizaciji regionalnih i nacionalnih konferencija mladih, neformalnom obrazovanju mladih i za mlade (osposobljavanje voditelja za rad s mladima (izviđačkih voditelja i instruktora, animatora vjerskih zajednica mladih i sl.), strategijsko planiranje, osnaživanje za sudjelovanje u zajednici, osposobljavanje za poduzetništvo i samozapošljavanje, razvoj tolerancije i uključivanje mladih u humanitarne akcije), izdavanju omladinskih studentskih i informativnih glasila.		2010. i kontinuirano
<i>NOSITELJ:</i>	Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti	
<i>SURADNICI U PROVEDBI:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva, Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske Savjet za razvoj civilnog društva	
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva	
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave	
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	- broj financiranih projekata	

Mjera 5. Potaknuti dodjelu prostora za korištenje udrugama mladih i za mlade

<i>PROVEDBENA AKTIVNOST:</i>		<i>ROK PROVEDBE:</i>
5.1. Izraditi kriterije za dodjelu prostora u vlasništvu središnje države na korištenje udrugama mladih i za mlade.		2009.
5.2. Odrediti konkretne prostore u državnom vlasništvu koji su adekvatni za programe mladih i za mlade.		2009.
5.3. Provesti javni natječaj za dodjelu prostora prema utvrđenim kriterijima.		2010.
5.4. Svim lokalnim i područnim (regionalnim) samoupravama dostaviti preporuku da podrže programe mladih i za mlade te u preporuci posebno istaknuti potrebu za dodjelom adekvatnih prostora.		2009.

<i>NOSITELJ:</i>	Središnji državni ured za upravljanje državnom imovinom
<i>SURADNICI U PROVEDBI:</i>	Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti Ministarstvo kulture Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske Savjet za razvoj civilnog društva Lokalna i regionalna samouprava Organizacije civilnog društva usmjerene radu s mladima
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	Središnji državni ured za upravljanje državnom imovinom
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	- doneseni kriteriji za dodjelu prostora - objava popisa slobodnih prostora i raspisivanje godišnjih natječaja za dodjelu prostora za korištenje udrugama mladih i za mlade

Mjera 6. Potpora znanstvenim istraživanjima o mladima

<i>PROVEDBENA AKTIVNOST:</i>		<i>ROK PROVEDBE:</i>
6.1. Provoditi istraživanja potreba i interesa mladih za različite društvene probleme i njihove motivacije za uključivanje u konkretne oblike rješavanja tih problema.		2009. i kontinuirano
<i>NOSITELJ:</i>	Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti	
<i>SURADNICI U PROVEDBI:</i>	Znanstvene institucije Organizacije civilnog društva usmjerene radu s mladima	
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti	
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave	
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	- broj provedenih znanstvenih istraživanja	

Mjera 7. Poticanje volonterstva među mladima

<i>PROVEDBENA AKTIVNOST:</i>		<i>ROK PROVEDBE:</i>
7.1. U natječajima za projekte udruga usmjerene mladima prednost dati onim projektima koji uključuju mlade volontere.		2009. i kontinuirano
7.2 U suradnji s postojećim volonterskim centrima i udrugama mladih promicati volonterstvo među mladima na državnoj, županijskoj i lokalnoj razini te informirati mlade o mogućnostima i pravima koja proizlaze iz Zakona o volonterstvu.		2009. i kontinuirano
<i>NOSITELJ:</i>	Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti	

<i>SURADNICI U PROVEDBI:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske Nacionalni odbor za razvoj volonterstva Organizacije civilnog društva usmjerene volonterstvu i/ili radu s mladima
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	- broj/postotak mladih volontera uključenih u financirane projekte - broj aktivnosti usmjerenih promicanju volonterstva

- [1] Ilišin, V. (2003). Politička participacija mladih i politika prema mladima: Hrvatska u europskom kontekstu. Politička misao, 40 (3), 37–57.
- [2] Franc, R., Šakić, V., Šalaj, B., Lalić, D. i Kunac, S. (2006). Udruge u očima javnosti; istraživanje javnog mnijenja s osvrtima. Zagreb: Academy for Educational Development
- [3] Ledić, J. (2007). Zašto (ne) volontiramo? Stavovi javnosti o volonterstvu. Zagreb: Academy for Educational Development
- [4] Mendeš, I. (2006). Pristup informacijama i mobilnost mladih. U Ilišin, V. (ur.) Mladi između želja i mogućnosti: položaj, problemi i potrebe mladih Zagrebačke županije. (str. 331–374) Zagreb: Institut za društvena istraživanja.
- [5] Ilišin, V. Aktivno sudjelovanje mladih u društvu: pretpostavke, problemi i potencijali. // Mladi između želja i mogućnosti: položaj, problemi i potrebe mladih Zagrebačke županije / uredila Vlasta Ilišin. Zagreb: Institut za društvena istraživanja, 2006. Str. 235–276.
- [6] Hrvatski studenti nemaju povjerenja u domaći obrazovni sustav. 2006. URL: <http://www.moj-posao.net/>(04.03.2007).
- [9] Politika i strukture za mlade u Vijeću Europe. Zagreb: Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži, 2003.
- [10] How old is old enough? The minimum age of voting and candidacy in UK elections. Consultation paper (2003), London: The Electoral Commission.
- [11] Albernaz, A. (2005). The psychology of giving. New England psychologist, 16 (1), preuzeto 24.2.2007. sa stranice http://www.masspsy.com/leading/0503_ne_psychgiving.html
- [12] Policy Options for Civil Society through Complementary Contrasts (1995) to a Seminar on State and Society at the Russian Public Policy Center (Moscow, 6–8 December 1994) under the auspices of the Council of Europe. Published in Transnational Associations, 47 (3), 156–180

6. KULTURA MLADIH I SLOBODNO VRIJEME

6.1. Analiza stanja

Slobodno vrijeme kao pojam nastaje s procesima industrijalizacije i ubrzanog tehnološkog razvoja uslijed kojih dolazi do masovnog zapošljavanja te do skraćivanja radnog vremena. Tako se pojam slobodnog vremena promatra u relaciji naspram društveno obaveznog rada. Pojam u užem smislu označava one aktivnosti pojedinca/ke koje su odabrane isključivo njegovom/njezinom slobodnom voljom te se često označuje i pojmom „dokolica“. U širem smislu, slobodno vrijeme pored dokolice obuhvaća i tzv. poluslobodno vrijeme, odnosno ono koje nije dio obaveznog društvenog rada, ali su aktivnosti koje se unutar njega provode rezultat određene socijalne obaveze ili nužnosti (npr. obiteljske obveze, društvene obveze, dodatni rad. i sl.).

S obzirom na važnu ulogu slobodnog vremena u formiranju ličnosti mladih, naglasak ovdje stavljamo na one aspekte dokolice koji mogu imati bitne pozitivne učinke na socijalizaciju, osobnu formaciju i društvenu afirmaciju mladih. Ovdje ćemo, dakle, pažnju usmjeriti na one oblike slobodnog vremena koje možemo nazvati „kultiviranim slobodnim vremenom“ i „organiziranim slobodnim vremenom“. Pri tom, uvažavajući opći cilj poticanja aktivne društvene participacije mladih, osobitu pažnju obraćamo na one oblike organiziranog slobodnog vremena u kojima mladi nastupaju (pro)aktivno, kroz koje se mladi samoorganiziraju, odnosno tamo gdje mladi djeluju kao samostalni akteri u proizvodnji kulturnih i drugih sadržaja važnih za domenu slobodnog vremena, i to onih koji su dostupni i drugim mladima – odnosno onima koji su javni, odnosno koji predstavljaju javni interes. No, nećemo zanemariti i one sadržaje, oblike i formate koji možda nisu izravni proizvod određene grupacije mladih, ali su usmjereni upravo mladima i potiču njihovu aktivnu participaciju.

Takve oblike organiziranog slobodnog vremena najčešće nalazimo u civilnom društvu. Naime, prije svega na području kulture i kreativnog (umjetničkog) izražavanja mladih, u posljednjih nekoliko godina organizacije civilnog društva (ovim pojmom ovdje želimo obuhvatiti i formalizirane organizacije, odnosno udruge, ali i neformalne inicijative, odnosno grupe) bitno su doprinijele afirmaciji mladih i njihovom aktivnom uključivanju u kulturni i širi društveni život. Govorimo o najrazličitijim oblicima kulture mladih (one aktivnosti koje osmišljavaju, organiziraju i provode mladi za mlade), ali i kulture za mlade (one aktivnosti koje doduše nisu isključivi rezultat samoorganiziranja mladih, ali koje aspektiraju mlade kao ključnu ciljnu skupinu i koje, često, afirmiraju aktivnost uključivanje mladih) – od klubova mladih i za mlade, širokog spektra umjetničkih, kulturnih i šire društvenih aktivnosti, preko niza manifestacija, festivala i pojedinih događaja najrazličitijih žanrova do permanentnih programa koji obuhvaćaju najrazličitije oblike. Upravo je ovo područje ono koje je donekle postalo protuteža, ili barem nadopuna, visoko komercijaliziranoj ponudi kulture pukog konzumerizma ili je često, osobito u manjim sredinama, jedini prostor organiziranog slobodnog vremena mladih. Pored toga, važno je istaknuti da je, zahvaljujući dinamici rada i načinu organizacije rada (uglavnom se radi o horizontalnim, a ne vertikalnim hijerarhijskim strukturama), upravo ovaj sektor taj koji je u stanju pratiti i adekvatno odgovoriti na dinamiku promjena naglasaka u specifičnim potrebama i interesima mladih, ali istovremeno kreirati i nove trendove i tendencije. Tako ova kulturna scena može imati značajan (pozitivan) utjecaj na osobnu formaciju i društvenu afirmaciju mladih. Nadalje, upravo takva otvorena struktura omogućuje uključivanje i sudjelovanje velikog broja mladih, odnosno može potaknuti mlade da se iz pozicije konzumenta postave u poziciju proizvođača. Poticanje raznolikih civilno–društvenih organizacija i neformalnih grupa upravo stoga treba biti ključni prioritet nacionalne politike u ovom području.

Kao ključne probleme na području kulture mladih i za mlade te kreativnog izražavanja mladih, možemo izdvojiti sljedeće:

Kulturne i umjetničke aktivnosti koje proizvode mladi i/ili koje su primarno namijenjen mladima nalaze se na margini šireg društvenog interesa. Posljedica toga je da se potrebe mladih u ovom području nalaze i na margini političkog interesa te tamo ostaju i u praksi nadležnih tijela javne uprave (kao državne tako i lokalne).

Mladi su u svojem slobodnom vremenu primarno izloženi utjecaju medija i industrije zabave te su tako u društvu tretirani kao konzumenti komercijalnih proizvoda. Istovremeno javne institucije u kulturi ne pružaju dovoljno adekvatnih sadržaja koji su privlačni mladima i koji mogu pružiti alternativu konzumerističkoj kulturi.

Civilni sektor (organizacije civilnog društva kao i pojedine neformalne grupacije) razvile su niz programa i pojedinih aktivnosti koje mladima omogućuju kvalitetnu i „kultiviranu“ dokolicu i to tako da osiguravaju sadržaje koji se poklapaju s interesima mladih, koji odgovaraju njihovim kulturnim obrascima i/ili čak proizvode nove te one koji nastaju kroz samoorganizaciju mladih te tako izravno utječu na izgradnju ličnosti i uspješnu, aktivnu socijalizaciju mladih. Međutim, taj sektor podliježe negativnim utjecajima u našem društvu koje još nije u potpunosti provelo tranziciju, nestabilan je i nije adekvatno prepoznat (pa onda ni podržan) od strane javnog sektora. Također, on je slabo institucionaliziran te je u gotovo permanentnoj krizi resursa. Uslijed kroničnog i sad već alarmantnog nedostatka resursa, a prije svega onih prostornih, ne samo da je nemoguć daljnji razvoj nego je čitavo ovo izuzetno potentno područje dovedeno pred pitanje opstanka. Pored toga, ne postoje adekvatne poticajne mjere za kreiranje i afirmaciju novih organizacija i inicijativa.

Edukacija i profesionalni razvoj kako mladih umjetnika, tako i mladih kulturnih menadžera u potpunosti je zanemarena. Postojeći veliki entuzijazam i kreativni potencijal stoga ne mogu biti u potpunosti iskorišteni, niti se može postići izvrsnost i konkurentnost u europskom kontekstu. Pored toga, nemogućnost profesionalnog napredovanja te nemogućnost ostvarivanja obrazovnih ambicija koje izlaze iz obuhvata formalnog obrazovnog programa rezultira frustracijom, nezadovoljstvom i predstavlja realnu opasnost za odustajanje od djelovanja. Tako se gubi onaj potencijal koji je ključan za razvoj svakog pa i ovog područja – ljudski kapital.

Iako postoje određene uspješne forme suradnje među organizacijama koje djeluju na ovom području nastale upravo u civilnom društvu, ta je suradnja nedovoljno razvijena, a osobito na međunarodnoj, prije svega europskoj razini.

Kako na nacionalnoj, tako i na lokalnim razinama, ne postoje važeće strategije kulturnog razvitka opisane u obvezujućim dokumentima. Takva situacija ima dalekosežne posljedice na opći kulturni razvitak u Hrvatskoj, a svakako osobito nepovoljno djeluje na fragilne sektore kao što je to kultura mladih.

U cilju pragmatičnosti pri rješavanju detektiranih problema i odgovaranju na prepoznate potrebe, izdvajamo tri okvirna podpodručja:

- Kultura mladih i za mlade¹⁸
- Kreativno izražavanja mladih¹⁹
- Rekreativni / amaterski šport

Prva dva podpodručja u mnogočemu se isprepliću te im se može naći nekoliko ključnih zajedničkih točaka i elemenata. Prije svega, sličnosti i ekvivalencije nalazimo u načinu organiziranja i institucionalnim formama koje se primarno razvijaju u civilnom sektoru.

¹⁸ U ovom kontekstu pojam kultura vidimo kao splet niza raznolikih aktivnosti koje imaju javnu dimenziju, odnosno koji su usmjereni širokoj populaciji mladih, bilo da su nastale kao proizvod samoorganiziranja mladih (tzv. kultura mladih) ili su pak primarno usmjerene mladima (tzv. kultura za mlade).

¹⁹ Ovdje mislimo prije svega na afirmaciju mladih umjetnika, ali i na različite oblike organiziranog slobodnog vremena kroz koje se mladi potiču na kreativno izražavanje, bez obzira smatraju li sami sebe umjetnicima, odnosno bez obzira na njihov formalni status kao umjetnika ili ne-umjetnika.

Zatim, oba pripadaju domeni umjetnosti i kulture u širem smislu, odnosno one su dio ukupnog kulturnog sustava, pa tako i administrativno pripadaju, odnosno nalaze se u nadležnosti i odgovornost su Ministarstva kulture. Konačno, oba ta segmenta, generalno govoreći, nalaze se u sličnim fazama razvoja i sadrže komplementarne razvojne potencijale.

S druge strane, područje športa nalazi se u odvojenom sustavu (na administrativnoj, ali i na drugim razinama) te ga karakteriziraju iznimno složeni problemi koji se ne daju objediniti s onima koje nalazimo na području kulture, odnosno kreativnog izražavanja mladih. Za nekoga tko prati sociološka istraživanja o ovoj temi, mjesto koje šport zauzima u slobodnom vremenu mladih jasno je definirano, čak se na temelju športa stvaraju životni stilovi, prepoznati na reprezentativnom uzorku kao širi životni stilovi mladih vezani uz šport. Također u manjim, kvalitativnom metodologijom rađenim istraživanjima, šport zauzima značajno mjesto kao faktor posredovanja subkulturnih stilova života i specifičnih identiteta. Od šireg životnog stila do užeg određenja subkulturnih grupa, preko razlikovanja tjelesnog vježbanja, rekreacije, amaterskog športa, do vrhunskog športa koji također može biti bez novaca i marginalan, ali i moćan, politički posredovan poput nogometa, lepeza značenja športa prilično je široka. Međutim, u široj javnosti postoji šport kao skoro jednoznačan pojam, što samo govori o tome kako je jedna dimenzija športa monopolizirala druge, odnosno kako je vrhunski šport potisnuo amaterske i rekreacijske oblike bavljenja športom. Tjelesno vježbanje se jednostavno podrazumijeva pod pojmom športa i prosječan roditelj koji želi omogućiti svom djetetu uvjete za zdraviji život neće moći razmišljati o športu izvan postojećih športskih klubova.

Veliki broj znanstvenih istraživanja iz cijelog svijeta u posljednjem desetljeću ukazuju na povezanost tjelesne neaktivnosti s razvojem različitih bolesti; kardiovaskularnih, pretilosti, bolesti hipertenzije, dijabetesa tipa 2, osteoporoze i drugih. Uz tjelesnu neaktivnost, nezdrava prehrana i stres u vezi su s mortalitetom, a zdravstvena zaštita i tretman navedenih bolesti državu i sve građane koštaju jako puno novaca, pa je nedovoljna briga o tjelesnoj aktivnosti zapravo zapanjujuća. Umjesto snažnog i organiziranog podržavanja širokog pokreta za zdravlje pojedinca/pojedinke i društva (poput onog „sport za sve”) troši se neusporedivo više na vrhunski šport koji se odnosi na statistički zanemariv broj mladih. Zbog uspjeha hrvatskih vrhunskih športasa i medijskog diskursa o tome, stvara se dojam kako smo „sportska nacija“, kako tih rezultata ne bi ni bilo da se kod nas ljudi masovno ne bave športom, pa bi moglo slijediti i kako smo zdrava nacija tjelesno aktivnih ljudi. Međutim, ne želeći umanjiti simbolički kapital ili na bilo koji način podcijeniti velike uspjehe hrvatskih nogometaša, košarkaša, rukometaša, vaterpolista, niti onih koji se natječu u individualnim športovima, moramo ustvrditi kako je riječ o fenomenu koji nema nikakve veze sa masovnošću, tjelesnom aktivnošću većine građana, pa tako ni pretpostavljenim zdravljem.

Rezultati istraživanja proizašli iz znanstvenog projekta „Regionalizam kardiovaskularnih i bihevioralnih rizika – model intervencije” objavljeni pod naslovom „Tjelesna neaktivnost u Republici Hrvatskoj“ pokazuju sasvim drugu sliku stanja od one stvorenu površnim medijskim diskursom o športu. Autori (Marjeta Mišigoj–Duraković, Stjepan Heimer, Marijan Gredelj, Željko Heimer i Maroje Sorić) govore o dramatičnoj tjelesnoj neaktivnosti zbog čega predlažu stvaranje infrastrukture za podizanje razine tjelesne aktivnosti (Acta Med Croatica 61 (2007) 253–258).

Znanstveno istraživanje koje je provela Sanja Ćurković (2005) o športskom angažmanu ovisnika o heroinu i neovisnika, pokazalo je šokantne rezultate koji pokazuju da 70% ovisnika o heroinu izjavljuje da su se aktivno bavili športom između desete i sedamnaeste godine života, dok među neovisnicima skoro isti visoki postotak izjavljuje da se nisu nikad bavili športom osim onog obaveznog u školi. To je moguće razumjeti, između ostalog, i zbog orijentacije većine klubova na vrhunski šport u kojeg su mnogi mladi bili prisiljeni ući zbog nedostatka sličnih športskih sadržaja, pri čemu im nitko nije objasnio što će se događati s njihovim tijelom, slobodnim vremenom i barijerom prelaska iz juniora u seniore, što rezultira stresom i razočaranjem, uz ostale posljedice.

Postoji velika potreba za obuhvatnim i reprezentativnim istraživanjem tjelesne (ne)aktivnosti mladih u Hrvatskoj, jer koliko god istraživanje Marjete Mišigoj–Duraković i suradnika bilo značajno, tjelesna neaktivnost nije mjerena isključivo na mladoj populaciji i koristila se manjim brojem pitanja, iako je i to bilo dovoljno za upozoravajuće zaključke. Trenutno se odvija istraživanje kojeg vodi Danijel Jurakić sa Kineziološkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, koje je jedinstveno u Hrvatskoj po obuhvatnosti mjerenja tjelesne aktivnosti našeg stanovništva, te bi bilo od velike važnosti kada bi se mogli dobiti relevantni podaci koji se odnose isključivo na populaciju mladih.

Također, s obzirom na oblike djelovanja za mlade i ponudu koju društvo pokušava proširiti u sferi športa i tjelesne aktivnosti uopće, moramo naznačiti da bi bilo primjereno uskladiti društveno djelovanje sa željama i potrebama koje su artikulirali mladih. Istraživanje koje je 2006. provela Vlasta Ilišin među mladima Zagrebačke županije, posebno apostrofira preferencije i želje u svezi sa športskom aktivnošću. Istraživanje bi moglo služiti kao dobar predložak, s tim da se obuhvati reprezentativan uzorak mladih s cijelog područja Republike Hrvatske. Tek kad budemo znali stvarno stanje sa tjelesnom (ne)aktivnošću mladih i njihovim aspiracijama, motivacijama i percepcijama u vezi športa, moći ćemo odrediti smjernice društvenog djelovanja koje će biti primjereno stvarnosti, a ne tek dio političkog voluntarizma ili novinarskog senzacionalizma.

Ključni problemi športa, iz perspektive mladih, zdravlja i oblika provođenja slobodnog vremena su slijedeći:

Pod pojmom športa podrazumijeva svo tjelesno vježbanje, a vrhunski šport dominira nad rekreacijskim. Kada mladi čovjek, zbog želje za tjelesnom aktivnošću, zbog svijesti o zdravlju, sam ili uz pomoć roditelja, poželi biti tjelesno aktivan, uglavnom su mu na raspolaganju isključivo športski klubovi koji su svi natjecateljski orijentirani i u kojima je svaki šport intencionalno vrhunski.

Već dulje vrijeme je prisutan monopol vrhunskog športa što rezultira nedostatkom prostora i infrastrukture za tjelesno vježbanje u slobodnom vremenu mladih, odnosno za rekreacijske, amaterske i srodne oblike adolescentskog „bavljenja športom“.

Ne postoje istraživanja na razini Hrvatske koja bi pokazala sa kojim i kakvim športovima se mladi žele baviti, nego im se nudi prostore i sadržaje neovisno o njihovim potrebama i željama.

Onima koji se žele baviti vrhunskim športom treba to i omogućiti, no neusporedivo veći broj mladih ostaje potpuno po strani ako se koncentriramo samo na manjinu vrhunskih koji postaju profesionalci, zato je važno prepoznati tip društvenog djelovanja koji je ovdje potreban i koji je usmjeren na masovnost, stvaranje infrastrukture i stvarnu podršku rekreacijskim oblicima tjelesne aktivnosti koji služe zdravlju pojedinaca a time i društva.

6.2. Ciljevi:

- Doprinijeti razvoju kulturno obrazovanih mladih ljudi, njihovoj senzibilizaciji za kreativnost te njihovom osposobljavanju za aktivno sudjelovanje u kulturnom razvitku
- Doprinijeti jačanju kapaciteta organizacija civilnog društva koje djeluju na području kulture mladih i za mlade te poticanja kreativnog izražavanja mladih
- Poticati samoorganiziranje mladih u programe kulture, športa i drugih oblika organiziranog slobodnog vremena
- Poticati suradnju, umrežavanje i programsku razmjenu organizacija civilnog društva koje se bave kulturom mladih na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini
- Osigurati adekvatne prostorne resurse za organizacije civilnog društva koje provode programe kulture mladih i za mlade, programe koji potiču kreativno izražavanje mladih i programe rekreativnog športa mladih

- Poticati obrazovanje, produkciju i javnu afirmaciju mladih umjetnika u zemlji i inozemstvu, te pratiti i poticati njihov razvoj i nakon školovanja
- Uključiti mlade u procese odlučivanja u kulturi
- Provesti obuhvatna istraživanja o tjelesnoj aktivnosti i potrebama mladih za rekreativnim bavljenjem športom
- Poticati razvoj rekreativnog športa uz osiguravanje potrebne infrastrukture
- Poticati razvoj športa kroz cjeloviti sustav obrazovanja za rekreativni šport

6.3. Mjere i aktivnosti

Mjera 1. Promoviranje neformalnog obrazovanja mladih u području kulture i umjetnosti

<i>PROVEDBENA AKTIVNOST:</i>		<i>ROK PROVEDBE:</i>
1.1. Osnivanje zaklade za neovisnu kulturu (radni prijedlog „Kultura Nova“).		2010.
1.2. Definiranje prioriteta za financiranje projekata neformalnog obrazovanja mladih u području izvaninstitucionalne kulture i umjetnosti.		2011.
1.3. Financiranje projekata i programa neformalnog obrazovanja mladih u području izvaninstitucionalne kulture i umjetnosti.		2011. i kontinuirano
1.4. Financiranje neprofitnih kulturnih programa mladih i za mlade koje provode organizacije civilnog društva.		2011. i kontinuirano
1.5. Višegodišnje institucionalne potpore za udruge mladih koje djeluju na području izvaninstitucionalne kulture i umjetnosti.		2011. i kontinuirano
<i>NOSITELJ:</i>	Ministarstvo kulture	
<i>SURADNICI U PROVEDBI:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Organizacije civilnog društva (koje djeluju na području kulture mladih)	
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	Ministarstvo kulture	
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave	
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	<ul style="list-style-type: none"> - osnovana zaklada za neovisnu kulturu - definirani prioriteti za financiranje - broj i iznos dodijeljenih sredstava projektima i programima neformalnog obrazovanja mladih u području izvaninstitucionalne kulture i umjetnosti - broj i iznos dodijeljenih sredstava za neprofitne kulturne programe mladih i za mlade - broj i iznos dodijeljenih višegodišnjih institucionalnih potpora udrugama mladih koje djeluju na području izvaninstitucionalne kulture i umjetnosti 	

Mjera 2. Osigurati sredstva za međunarodnu kulturnu suradnju organizacija civilnog društva s područja kulture mladih i za mlade, osobito sa zemljama regije i zemljama EU

<i>PROVEDBENA AKTIVNOST:</i>		<i>ROK PROVEDBE:</i>
2.1. U kriterije za dodjelu sredstava na području međunarodne kulturne suradnje uvrstite one koji posebno potiču programe mladih i za mlade. Uvrstiti u natječaj za sufinanciranje javnih potreba u kulturi.		2009.
2.2. Osigurati sredstva za članstvo i rad organizacija koje djeluju na ovom području u međunarodnim mrežama. Uvrstiti u natječaj za sufinanciranje javnih potreba u kulturi. Utvrditi kriterije i unutar sredstava namijenjenih za financiranje međunarodne kulturne suradnje osigurati sredstva za sufinanciranje troškova članarina, kotizacija, sudjelovanja u skupovima i drugim aktivnostima međunarodnih mreža.		2009.
<i>NOSITELJ:</i>	Ministarstvo kulture	
<i>SURADNICI U PROVEDBI:</i>	Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske Organizacije civilnog društva s područja kulture usmjerene radu s mladima	
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	Ministarstvo kulture	
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave	
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	- broj financiranih projekata međunarodne kulturne suradnje s područja kulture mladih i za mlade	
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	- formirana radna skupina - izrađena analiza stanja i izrađen model - proveden pilot projekt osnivanja multifunkcijskih centara za mlade	

Mjera 3. Osigurati sufinanciranje rada postojećih klubova za mlade, te poticati osnivanje novih klubova

<i>PROVEDBENA AKTIVNOST:</i>		<i>ROK PROVEDBE:</i>
3.1. Nastaviti s financiranjem rada klubove za mlade. Natječaj redovito provoditi na godišnjoj razini i sufinancirati klubove tijekom cijele godine.		2009. i kontinuirano
3.2. Izraditi preporuke za osnivanje i upravljanje klubovima mladih i za mlade i objaviti ga na web stranicama Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti.		2011.
3.3. Kontinuirana supervizija i godišnja evaluacija rada klubova mladih.		2010. i kontinuirano
<i>NOSITELJ:</i>	Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti	
<i>SURADNICI U PROVEDBI:</i>	Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske Organizacije civilnog društva usmjerene radu s mladima Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave	

<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	- broj financiranih klubova - provedena evaluacija i supervizija

Mjera 4. Omogućiti sudjelovanje mladih umjetnika u nacionalnim i međunarodnim kulturnim projektima te u međunarodnim kulturnim razmjenama

<i>PROVEDBENA AKTIVNOST:</i>		<i>ROK PROVEDBE:</i>
4.1. Razmotriti mogućnost definiranja kriterija i prioriteta za financiranje sudjelovanja mladih umjetnika u nacionalnim i međunarodnim kulturnim projektima		2009.
4.2. Nastaviti s financiranjem sudjelovanja mladih umjetnika na međunarodnim natjecanjima i manifestacijama		2009. i kontinuirano
<i>NOSITELJ:</i>	Ministarstvo kulture	
<i>SURADNICI U PROVEDBI:</i>	Organizacije civilnog društva s područja kulture usmjerene radu s mladima	
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	Ministarstvo kulture	
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave	
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	- definirani kriteriji i prioriteti - broj ostvarenih financijskih potpora	

Mjera 5. Uključiti predstavnike udruga mladih koje djeluju u kulturi u rad kulturnih vijeća (na nacionalnoj, regionalnim i lokalnim razinama).

<i>PROVEDBENA AKTIVNOST:</i>		<i>ROK PROVEDBE:</i>
5.1. Razmotriti mogućnost za izmjenama i dopunama Zakona o kulturnim vijećima kojima bi se omogućilo sudjelovanje predstavnika udruga mladih i za mlade koje djeluju u kulturi u rad kulturnih vijeća.		2009.
<i>NOSITELJ:</i>	Ministarstvo kulture	
<i>SURADNICI U PROVEDBI:</i>	Kulturna vijeća Organizacije mladih i za mlade koje djeluju u kulturi i sumjerene su radu s mladima Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave	
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	Ministarstvo kulture	
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave	
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	- izmjena i dopuna Zakona o kulturnim vijećima	

Mjera 6. Nastaviti razvijati i dodatno osnažiti školski i sveučilišni šport u skladu s interesima učenika i studenata.

<i>PROVEDBENA AKTIVNOST:</i>		<i>ROK PROVEDBE:</i>
6.1. Provedba evaluacije rezultata rada institucionalnih aktera školskog i sveučilišnog športa u razdoblju u protekle 4 godine.		2009.
6.2. Objavljivanje rezultata evaluacije na web stranicama ministarstva.		2009.
6.3. Na temelju rezultata evaluacije izraditi preporuke i mjera za osnaživanje i razvoj sveučilišnog i školskog športa.		2010. i kontinuirano
6.4. Financirati projekte nabave športske opreme i športskih rekvizita školama za školska športska društva u kojima se potiče masovno bavljenje športom kroz športska društva.		
<i>NOSITELJ:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa	
<i>SURADNICI U PROVEDBI:</i>	Hrvatski školski športski savez Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske Hrvatski sveučilišni športski savez Županijski školski športski savezi Školski športski savez Grada Zagreba, Uredi državne uprave nadležni za šport Organizacije civilnog društva s područja športa usmjerene radu s mladima	
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa	
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave	
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	<ul style="list-style-type: none"> - povećanje broja učenika i studenata koji se uključuju u športske aktivnosti - županijski školski športski savezi i školski športski savez Grada Zagreba u suradnji s uredima u čijem je djelokrugu školstvo i sport, trebaju dostaviti Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa podatke o športovima kojima se bave školska športska društva i broju članova tih društava, te organizaciji školskih športskih natjecanja i broju sudionika na natjecanjima, za školske godine 2005/2006, 2006/2007. i 2007/2008. Za školsku godinu 2008/2009. iste podatke treba dostaviti Hrvatski školski športski savez u suradnji s županijskim školskim športskim savezima i školskim športskim savezom Grada Zagreba. Hrvatski sveučilišni športski savez treba Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa dostaviti podatke u vezi studentskog športa (broju športskih udruga, broju članova i natjecanjima) za protekle četiri godine. 	

Mjera 7. Iskoristiti postojeću i stvoriti novu infrastrukturu koja će služiti širokom pokretu „šport za sve“.

<i>PROVEDBENA AKTIVNOST:</i>		<i>ROK PROVEDBE:</i>
7.1. Provesti analizu stanja i potreba u županijama vezanim uz športske rekreacijske objekte.		2010.

7.2. Sukladno provedenoj analizi izraditi plan obnove i izgradnje športsko-rekreacijskih objekata.		2011.
<i>NOSITELJ:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa	
<i>SURADNICI U PROVEDBI:</i>	Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture Lokalna i regionalna samouprava Hrvatski savez športske rekreacije „Šport za sve“	
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa	
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave	
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	<ul style="list-style-type: none"> - provedena analiza stanja i potreba - izrađen plan obnove i izgradnje športsko-rekreacijskih objekata 	

Mjera 8. Promovirati važnost tjelesne aktivnosti mladih

<i>PROVEDBENA AKTIVNOST:</i>		<i>ROK PROVEDBE:</i>
8.1. Poticanje stručnih i znanstvenih projekata koji se bave tjelesnim aktivnostima mladih.		kontinuirano
8.2. Financirati putem javnih natječaja projekte u športu s naglaskom na financiranje športskih udruga koje svojim projektima i djelovanjem potiču na masovno bavljenje rekreativnim športom mladih.		2009. i kontinuirano
<i>NOSITELJ:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa	
<i>SURADNICI U PROVEDBI:</i>	Hrvatski olimpijski odbor Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske Agencija za odgoj i obrazovanje Organizacije civilnog društva s područja športa usmjerene radu s mladima	
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa	
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave	
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	<ul style="list-style-type: none"> - provedeno istraživanje - broj i iznos sredstava financiranih programa - izrađen program sustavnog informiranja - provedena medijska kampanja 	

7. MOBILNOST, INFORMIRANJE I SAVJETOVANJE

7.1. Mobilnost mladih

Mladi čine najmobilniji dio stanovništva. Pod pojmom mobilnosti mladih podrazumijevamo obrazovnu, kulturnu i turističku pokretljivost mladih te njihovo uključivanje u međunarodnu suradnju i razmjenu. Mobilnost omogućuje razmjenu ideja i obogaćivanje iskustava, a osiguravajući otvorenost u komunikaciji s drugim društvima i kulturama razvija kod mladih osjećaj razumijevanja i poštovanja međusobnih različitosti.

Procesi globalizacije i jačanje konkurentnosti na tržištu radne snage utječu na povećanje interesa mladih za boljim razumijevanjem svijeta i različitih kultura te stjecanjem novih iskustava, znanja i vještina. U današnjem suvremenom svijetu sva tri osnovna područja mobilnosti mladih, dakle turistička, obrazovna i kulturna mobilnost, izuzetno se brzo razvijaju kontinuirano proširujući specijalizirane programe kojima se mladima omogućuje kvalitetno učenje o svijetu ali i o njima samima. Isto tako, neposredno iskustvo i doživljaj drugih kultura, običaja i ljudi u najvećoj mjeri utječe na razvoj pozitivnih vrijednosti i osjećaja razumijevanja, tolerancije i poštovanja spram različitosti, a mladima ujedno osigurava preduvjete za protočnost ideja i razvijanje poredbenih standarda.

Problemi s kojima se mladi suočavaju u današnjem kompleksnom društvu više ne mogu biti zadovoljavajuće riješeni samo na lokalnoj ili čak nacionalnoj razini. Suočeni s određenim problemom ili pokazujući poseban interes za određenu tematiku, mladi u sve većem broju tragaju za iskustvima svojih vršnjaka iz drugih zemalja i kultura. Upravo stoga neformalna edukacija čini osnovnu komponentu u razvoju mobilnosti mladih odnosno omladinskog turizmu kao njenog najobuhvatnijeg segmenta unutar kojeg, pored ponuda za individualna i turistička putovanja, sve veći prostor zauzimaju obrazovna (učenje stranih jezika u inozemstvu, sudjelovanje na specijaliziranim tečajevima, treninzima i seminarskim aktivnostima i sl.) i radna putovanja (work & study programi, internship programi, volonterski programi i sl.). Za razliku od područja institucionalnog i formalnog obrazovanja, razvijena infrastruktura omladinskog turizma pruža mladima mogućnost organiziranja vlastitog učenja, osobnog razvoja i stjecanja praktičnog iskustva putem neposrednog i interaktivnog sudjelovanja u različitim aktivnostima, bilo da je riječ o turistički motiviranom putovanju ili osnovni motiv putovanja predstavlja obrazovanje, rad ili sudjelovanje na kulturnim programima i manifestacijama. Stoga je sve izraženija podrška društva vrijednostima omladinskog i studentskog putovanja, a „obrazovne ustanove, potencijalni poslodavci te sami roditelji putovanje prepoznaju kao izuzetno važno iskustvo za osobni razvoj i razumijevanje svijeta u kojem živimo” (Perla Tadej, „Omladinski turizam“, Hrvatski turizam – plavo, bijelo, zeleno, Institut za turizam, Zagreb, 2006.).

U Hrvatskoj se tek posljednje dvije godine može vidjeti pomak i napredak u interesu i brizi društva za razvojem mobilnosti mladih i razvoju infrastrukture omladinskog turizma. Ključni razlog sporog razvoja mobilnosti mladih i omladinskog turizma kombinacija je slabe informiranosti mladih i nedovoljno razvijene infrastrukture omladinskog turizma.

Iako se bilježi povećanje broja hostela koji čine temelj sustava infrastrukture omladinskog turizma, radi se uglavnom o objektima malog kapaciteta s isključivo uslugom smještaja u glavnim urbanim središtima Hrvatske. Razvoj takvih smještajnih kapaciteta koji adekvatnije odgovaraju na platežne mogućnosti mladih jest pohvalan, naročito zbog činjenice da otvaranje tih hostela predstavlja novu poduzetničku inicijativu mladih, međutim ako Hrvatska želi u bliskoj budućnosti imati razvijenu infrastrukturu omladinskog turizma i time bitno povećati razinu mobilnosti mladih, nužni su multifunkcionalni omladinski hosteli većega kapaciteta koji svojom ponudom odgovaraju potrebama mladih individualaca ali i različitih grupa. Hrvatska time postaje dostupnija mladima iz zemlje i inozemstva pružajući, naročito grupama povoljnije uvjete za realizaciju različitih programa namijenjenih mladima (seminarske

aktivnosti, treninzi i druga tematska okupljanja). Od ukupnog broja kategoriziranih hostela u Hrvatskoj (35) takvih multifunkcionalnih omladinskih hostela koji ujedno zadovoljavaju standarde međunarodnog sustava Hostelling International je svega 6. Osim Rijeke, gdje je ostvarena neposredna i kvalitetna suradnja lokalnih vlasti s nacionalnom hostelskom udrugom na projektu otvaranja prvog omladinskog hostela u tom gradu koji je danas najkvalitetniji smještajni objekt za mlade u zemlji, tri ostala najveća sveučilišna i urbana središta (Zagreb, Osijek i Split) ne raspolažu multifunkcionalnim omladinskim hostelima koji bi radili tijekom cijele godine (svojevrsni izuzetak je Zagreb u kojemu je neophodno dovršiti projekt adaptacije omladinskog hostela u visokostandardizirani smještajni i edukacijski centar za mlade). Isto tako, primjerice, na području Plitvičkih jezera, jedinstvene prirodne baštine, nema adekvatnog smještajnog i edukacijskog centra za mlade, a u unutrašnjosti Hrvatske nema niti jednostavnijih oblika hostelskog smještaja. Time se znatno umanjuje individualna mobilnost mladih u Hrvatskoj, otvaranje Hrvatske mladima iz drugih zemalja ali istovremeno otežavaju uvjeti za realizaciju školskih putovanja (izleti, ekskurzije i izvanučionični terenski programi) i upoznavanja školskog uzrasta s različitim regijama Hrvatske.

Putne i popusne međunarodne iskaznice za mlade i studente, među kojima su najvažnije EURO<26 i ISIC iskaznica kojima se potiče mobilnost mladih i dalje ima manje od 5 tisuća mladih. Povećanje broja mladih vlasnika navedenih iskaznica utjecalo bi na povećanje kvalitetnih popusta za mlade, naročito u putničkome prijevozu, a ujedno poboljšalo informiranost mladih i studenata o povoljnim uvjetima putovanja i mogućnostima njihovog sudjelovanja na različitim edukativnim i turističkim programima. Za razliku od većine europskih zemalja, u Hrvatskoj još uvijek nije združena nacionalna studentska iskaznica (IKS), koja nema znatniju uporabnu vrijednost niti međunarodnu verifikaciju, s međunarodnom studentskom identifikacijskom iskaznicom ISIC iako se radi o jednostavnom i povoljnom procesu združivanja.

Na globalnoj razini se, pored velikog povećanja broja mladih i studenata koji putuju i sudjeluju u različitim aktivnostima neformalne edukacije, dramatično povećava akademska mobilnost studenata. U usporedbi s drugim zemljama Hrvatska ima nedopustivo nizak postotak mobilnosti studenata (prema procjeni OECD–a samo oko 0,02% hrvatskih studenata studira u inozemstvu ili je uključeno u programe akademske razmjene (Institut za razvoj obrazovanja: <http://www.iro.hr/hr/publikacije/priručnik-2006/>).

Jedan od ključnih problema jest nepostojanje institucionalnih izvora informacija na sveučilištima ali za adekvatno rješavanje problema niske akademske mobilnosti hrvatskih studenata neophodno je izraditi zasebnu cjelovitu strategiju povećanja akademske mobilnosti u svrhu veće uključenosti Hrvatske u programe mobilnosti EU te za aktivno promicanje šireg značenja i važnosti mobilnosti i međunarodne razmjene u formalnom obrazovanju koje nije predmet Nacionalnog programa djelovanja za mlade fokusiranog primarno na uvjetima za razvoj neformalnog obrazovanju.

7.2. Informiranje mladih

Mladima je nužna primjerena razina informiranosti o njihovim pravima i mogućnostima, te o programima i uslugama koje im se nude. Tu je prije svega riječ o školskim i izvanškolskim aktivnostima, posebnim i dopunskim oblicima obrazovanja, neformalnom obrazovanju, angažiranju na pojedinim projektima, stipendiranju, zapošljavanju i razvoju karijere, socijalnom, zdravstvenom i dopunskom osiguranju, pravnoj zaštiti, financiranju stanovanju, dobrovoljnom radu, športskim i kulturnim aktivnostima, duhovnosti, pomoći u kriznim stanjima, mobilnosti, omladinskom turizmu i drugom.

Mladi su relativno slabo informirani o institucijama i dokumentima politike prema mladima (npr. Savjet za mlade Republike Hrvatske, Nacionalni program djelovanje za mlade,), iz čega

proizlazi potreba promicanja institucija i dokumenata politike prema mladima među populacijom na koju se ta politika odnosi.

Jedan od načina na koji se može prići rješavanju problema informiranosti mladih jest osnivanje tzv. info-centara. Postojanje info-centara bitno utječe na razinu informiranosti mladih i stupanj njihova društvenoga djelovanja. Od 2006. godine počeli su se osnivati takvi centri u okviru provedbe jedne od mjera Nacionalnog programa djelovanja za mlade (četiri regionalna info-centra: u Zagrebu, Rijeci, Splitu i Osijeku).

Osim info-centara za mlade, potrebne su i tiskovine za mlade i o mladima. Postoji „...određeni informacijski vakuum ... kad je riječ o temama koje se tiču mlade populacije“ (Mendeš, 2006.: 347). Inače, *Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti* financira glasila za mlade putem godišnjeg natječaja za projekte usmjerene mladima, *Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa* financira izlaženje informativnih glasila za mlade, osobito onih koji su u procesu srednjoškolskog obrazovanja, te posebno promiče šport i tehničku kulturu, dok *Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija* održava i širi mrežu Euro Info točaka te redovito ažurira sadržaj web stranice <http://europauhrvatskoj.mvpei.hr/>, distribuira svoje publikacije, održava zimske i ljetne škole o europskim integracijama, te provodi natjecanja LOGIN@EUROPE i EUQUIZ.

Iz navedenog se vidi da su postignuti određeni pozitivni pomaci kad je riječ o informiranju mladih, kao i da postoji potreba za daljnjim razvojem i širenjem te aktivnosti putem Nacionalnog programa za mlade. Osobito se to odnosi na mlade osobe koje su ranije ispale iz sustava obrazovanja, mlade koji su završili školovanje i time imaju manje prilika doći do relevantnih i njima zanimljivih i korisnih informacija te mlade iz ruralnih i slabije razvijenih područja Republike Hrvatske, s obzirom da su prethodno navedeni načini informiranja namijenjeni i/ili dostupni uglavnom urbanoj mladoj populaciji unutar sustava obrazovanja.

7.3. Savjetovanje mladih

Još uvijek ne postoje sustavni podaci o broju savjetovališta i tijelima koja su ih osnovala pa ni broju korisnika pojedinih savjetovališta u Republici Hrvatskoj. Stanje nije zadovoljavajuće jer nedostaju empirijski podaci o savjetovalištim za mlade, njihovim korisnicima i područjima djelovanja.

U sustavu školstva ne postoji dovoljno dobro organizirana savjetodavna služba koja bi bila osposobljena za proaktivno i preventivno djelovanje prema učenicima. U svakoj školi u prosjeku su zaposlena jedan do dva stručna djelatnika, kojima je preventivni rad i pružanje usluga savjetovanja dio djelokruga rada. Psihosocijalna savjetovališta za studente osnovana su u nekoliko gradova na inicijativu lokalne vlasti, sveučilišnih djelatnika ili nevladinih udruga. Mladi su također prisiljeni uložiti veliki napor u uspostavljanju odgovarajućih kontakata i pronalaženju potrebnih informacija kako bi iskoristili svoja prava i mogućnosti (primjerice, mladi koje zanimaju mogućnosti daljnjega ili dopunskoga obrazovanja i planiranja karijere).

Organizacije i ustanove koje se bave potporom u kriznim stanjima imaju donekle razvijen sustav savjetovališta, ali on djeluje kurativno, a ne preventivno. I dalje postoji nedostatak zadovoljavajućeg broja timova za krizne intervencije u pojedinim dijelovima zemlje iako su osnovani isti u županijskim središtima.

Postoji potreba za otvaranjem savjetovališta za studente koja proizlazi iz same činjenice da je broj upisanih studenata na fakultete daleko veći od broja studenata koji uspiju završiti studij. Cilj savjetovališta je omogućiti mladima višu razinu kvalitete života kroz radionice s mladima o njihovom osobnom rastu i razvoju, uspješno učenje, suočavanje s teškoćama, razvojem pozitivnih socijalnih vještina, kao i ostalim aspektima razvoja odnosno individualnim i grupnim savjetovanjem, edukativnim radionicama, tribinama i sl. Uz psihološko savjetovanje potrebno je osigurati profesionalno savjetovanje te savjetovanje iz zdravstvene zaštite. Postoji

potreba za sustavnim radom s mladima i podizanjem društvene svijesti za rad s mladima kako bi se potaklo osnivanje savjetovanišnih centara za mlade dostupnih mladima u svim regijama zemlje.

U proteklom razdoblju u sklopu Povjerenstva za prevenciju zlouporabe ovisnosti u pojedinim županijskim središtima otvorena su savjetovaništa za mlade i njihove roditelje. 2006. godine pokrenut je Tempus projekt DUCAS – Razvoj sveučilišnih savjetovanišnih i savjetodavnih službi s ciljem razvijanja strateškog i akcijskog plana za utemeljenje savjetovanišnih i savjetodavnih službi, procjenu studentskih potreba, razvijanja programa za usmjeravanje i podršku u učenju, unaprjeđenje stručnog osoblja za psihološko savjetovanje i savjetodavni rad itd.

U 2007. godini odobreno je 45 radnih mjesta stručnih suradnika u srednjim školama (socijalnih pedagoga, psihologa, pedagoga), a plan za 2008./2009. jest zaposliti još oko 50 stručnih suradnika za srednje škole.

Nema sustavno organiziranih savjetovaništa za mlade, ali je postignut pozitivan pomak osnivanjem obiteljskih centara koji u okviru svoje djelatnosti obavljaju poslove savjetodavnog i preventivnog rada i druge stručne poslove koji se odnose između ostalog na odgoj djece, prevenciju svih oblika ovisnosti kod djece i mladeži, podizanje kvalitete života djece, mladeži i obitelji, organiziranje učenja djeteta, kao i razvoj i unaprjeđenje izvaninstitucijskih oblika potpore obitelji, djeci, mladeži i drugim socijalno osjetljivim skupinama stanovništva. Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti osnovalo je do sada sedamnaest obiteljskih centara, s namjerom da u kraćem roku svaka županija ima svoj obiteljski centar sa podružnicama. U postojeća studentska savjetovaništa odnosno savjetovaništa za mlade najviše se mladih javlja zbog različitih teškoća vezanih za učenje, zatim slijede problemi u socijalnim odnosima te različita tjeskobna i depresivna stanja, problemi nezadovoljstva sobom i psihičke poteškoće koje narušavaju normalno funkcioniranje. Usluge psihološkog savjetovaništa za studente Filozofskog fakulteta u Zagrebu 2007. godine koristilo je preko 200 studenata, a slično je bilo i 2006. U psihološkom centru *Tesa* – psihološkim savjetovaništem mladih želi se podržati socio-emocionalni razvoj mladih što istovremeno predstavlja prevenciju usamljenosti, depresije, anksioznosti te različitih oblika neprihvatljivog ponašanja.

Timovi za krizne intervencije djeluju u županijama te pružaju podršku i pomoć nakon traumatskih kriznih događaja koji uključuju nesreće, ubojstva, samoubojstva i ostala stradavanja kojima su mladi bili izloženi. Imenovani stručnjaci provode krizne intervencije u slučaju kriznih događaja u sustavu odgoja i obrazovanja s ciljem ublažavanja utjecaja kriznih događaja, ubrzavanja procesa oporavka sudionika takvih događaja te sprečavanja dugotrajnih nepovoljnih psiholoških posljedica traumatskog događaja. 2007. godine 152 stručnjaka su službeno imenovana u Timove za krizne intervencije po županijama (u prosvjeti 82 i socijalnoj skrbi 70), što znači u prosjeku 7 stručnjaka za svaku županiju iako oni nisu ravnomjerno raspoređeni po cijeloj zemlji (u sustavu odgoja i obrazovanja u 2 županije nema ni jednog imenovanog stručnjaka, u sustavu socijalne skrbi u 8 županija nema ni jednog imenovanog stručnjaka, odnosno u mnogim županijama ima samo nekoliko stručnjaka). Postoji potreba za sustavnom edukacijom stručnjaka za krizne intervencije, za supervizijskim susretima kao i za tiskanjem informativnih i edukativnih letaka.

7.4. Ciljevi

- povećati kulturnu, turističku i obrazovnu mobilnost mladih koja širi njihove obzore, otvara komunikaciju sa svijetom i omogućuje upoznavanje novih standarda, obrazaca, metoda i načina društvenog djelovanja te umanjuje ksenofobiju
- omogućiti financijsku potporu za izgradnju i otvaranje visokostandardiziranih i multifunkcionalnih omladinskih hostela, naročito u unutrašnjosti Hrvatske

- informirati mlade o dostupnim mogućnostima i promovirati omladinski turizam i omladinske i studentske popuste na domaćem i inozemnom tržištu
- uspostaviti školske stručne timove u srednjim školama u cilju unapređenja rada s mladima na pozitivnim aspektima razvoja na području cijele Republike Hrvatske
- poticati otvaranje savjetovališta za mlade u svim dijelovima Republike Hrvatske u cilju pomoći mladima u njihovom osobnom rastu, razvoju, sazrijevanju i prilagođavanju različitim životnim uvjetima kako bi se mladi osposobili za samostalno rješavanje aktualnih problema i problema u budućnosti
- poticati i provoditi sustavna znanstvena istraživanja o problemima mladih, korisnika savjetovališta, stručnih timova u srednjim školama te timova za krizne intervencije u svrhu osiguranja podataka za otvaranje, razvoj i područja djelovanja savjetovanja za mlade na više razina.
- povećati nazočnost mladih u medijima i ojačati medije mladih podupiranjem osnivanja i praćenjem rada glasila mladih i za mlade.
- povećati broj i kvalitetu informativnih centara mladih
- povećati informiranost i znanje mladih o različitim temama koje su mladima zanimljive odnosno koje ih se tiču

7.5. Mjere i aktivnosti

Mjera 1. Poticati razvoj omladinskog turizma

<i>PROVEDBENA AKTIVNOST:</i>		<i>ROK PROVEDBE:</i>
1.1. Sufinanciranje (u suradnji s lokalnom samoupravom) kapitalnih projekata izgradnje visokostandardiziranih i multifunkcionalnih omladinskih hostela u unutrašnjosti Hrvatske (Osijek, Vukovar, Varaždin, Plitvička jezera) i u Splitu.		2009. i kontinuirano
1.2. Donošenje izmjena Zakona o boravišnoj pristojbi kojim bi se mladima koji koriste usluge omladinskih hostela i izviđačkih centara omogućilo umanjeno plaćanje boravišne pristojbe.		2009.
1.3. Katalogizacija i standardizacija kapaciteta objekata omladinskog turizma i pokretanje informativnih i promotivnih aktivnosti na domaćem i inozemnom tržištu.		2009. i kontinuirano
<i>NOSITELJ:</i>	Ministarstvo turizma	
<i>SURADNICI U PROVEDBI:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Središnji državni ured za upravljanje državnom imovinom Organizacije civilnog društva i institucije čija djelatnost obuhvaća omladinski turizam	
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	Ministarstvo turizma	
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave	
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	<ul style="list-style-type: none"> - broj izgrađenih multifunkcionalnih omladinskih hostela i kapacitet - donošenje izmjena Zakona o boravišnoj pristojbi u svrhu oslobađanja plaćanja boravišne pristojbe za korisnike omladinskih hostela - broj korisnika multifunkcionalnih omladinskih hostela (individualnih posjetitelja i grupa) 	

Mjera 2. Izravno poduprijeti proširenje i standardizaciju povlastica za mlade i studente

<i>PROVEDBENA AKTIVNOST:</i>		<i>ROK PROVEDBE:</i>
2.1. Financijska potpora izradi baze podataka i vodiča/adresara povlastica za mlade i studente.		2010 i kontinuirano
2.2. Kreiranje združene iskaznice ISIC i IKS namijenjena svim redovitim studentima do 33 godina.		2009. i kontinuirano
2.3. Kreiranje učeničke iskaznice EURO<26 za srednjoškolce.		2009. i kontinuirano
<i>NOSITELJ:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa	
<i>SURADNICI U PROVEDBI:</i>	Ministarstvo turizma Organizacije civilnog društva i institucije čija djelatnost obuhvaća omladinski turizam	
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti	
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave	
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	<ul style="list-style-type: none"> - povećanje broja povlastica za mlade i studente - povećanje broja korisnika/vlasnika EURO<26 iskaznice - internacionalizacija studentske iskaznice - informiranost učenika i studenata o povlasticama 	

Mjera 3. Poduprijeti jačanje mreže međunarodnih skautskih/izviđačkih centara.

<i>PROVEDBENA AKTIVNOST:</i>		<i>ROK PROVEDBE:</i>
3.1. Izrada plana razvoja, standarda i kriterija za rad skautskih/izviđačkih centara u Republici Hrvatskoj.		2010.
3.2. Putem natječaja pružati financijsku potporu projektima izviđačkih udruga koji se provode u međunarodnim skautskim/izviđačkim centrima.		2010. i kontinuirano
<i>NOSITELJ:</i>	3.1. Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti 3.2. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa	
<i>SURADNICI U PROVEDBI:</i>	Ministarstvo turizma Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave Savez izviđača Hrvatske i njegove članice	
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa	
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave	
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	<ul style="list-style-type: none"> - broj financiranih projekata skautskih/izviđačkih centara i broj mladih obuhvaćenih projektima skautskih/izviđačkih centara - donošenje plana razvoja, standarda i kriterija za rad skautskih/izviđačkih centara u Hrvatskoj 	

Mjera 4. Podupirati razvoj Info-centara za mlade u Republici Hrvatskoj i kvalitetnog informiranja mladih.

<i>PROVEDBENA AKTIVNOST:</i>		<i>ROK PROVEDBE:</i>
4.1. Sufinanciranje rada četiri regionalna Info-centra za mlade u Zagrebu, Rijeci, Splitu i Osijeku (uključenih u Zajednicu informativnih centara za mlade) u suradnji s jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave.		2009. i kontinuirano
4.2. Donošenje standarda i kriterija za rad Info-centara za mlade.		2010.
4.3. Kontinuirana supervizija i godišnja evaluacija rada Info-centara za mlade.		2009. i kontinuirano
4.4. Pružanje potpore za članstvo u Europskoj agenciji za informiranje i savjetovanje mladih (ERYICA).		2009. i kontinuirano
<i>NOSITELJ:</i>	Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti	
<i>SURADNICI U PROVEDBI:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi Ministarstvo kulture Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija Ured za nacionalne manjine Vlade Republike Hrvatske Lokalna i područna (regionalna) samouprava Organizacije civilnog društva koje se bave informiranjem	
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave	
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave	
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	- broj otvorenih Info-centara, broj korisnika, obuhvat dostupnih informacija - doneseni standardi i kriteriji za rad Info-centara	

Mjera 5. Podupirati omladinska i studentska informativna i obrazovna glasila na nacionalnoj i lokalnoj razini.

<i>PROVEDBENA AKTIVNOST:</i>		<i>ROK PROVEDBE:</i>
5.1. Putem natječaja financirati projekte koji se odnosi na izdavanje omladinskih studentskih i informativnih glasila.		2009. i kontinuirano
<i>NOSITELJ:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa	
<i>SURADNICI U PROVEDBI:</i>	Ministarstvo kulture Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske Organizacije civilnog društva usmjerene informiranju i radu s mladima	
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa	
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave	
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	- broj financiranih projekata - povećavanje broja informativnih glasila za mlade	

Mjera 6. Poticajnim mjerama poduprijeti uspostavljanje školskih stručnih timova (zapošljavanje cijelog stručnog tima u srednjim školama)

<i>PROVEDBENA AKTIVNOST:</i>		<i>ROK PROVEDBE:</i>
6.1. Ekipiranje stručno razvojnih službi u okviru srednjih škola u skladu s Državnim pedagoškim standardom za srednju školu.		2009. i kontinuirano
6.2. Savjetodavni i preventivni rad djelatnika tima u svakoj srednjoj školi.		2009. i kontinuirano
6.3. Donošenje jedinstvenog stručnog programa rada savjetovanja mladih u srednjim školama.		2009.
<i>NOSITELJ:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa	
<i>SURADNICI U PROVEDBI:</i>	Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti Ministarstvo unutarnjih poslova Obiteljski centri Centri za prevenciju ovisnosti Županijski timovi za krizne intervencije Organizacije civilnog društva usmjerene radu s mladima	
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa	
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave	
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	<ul style="list-style-type: none"> - broj zaposlenih stručnih suradnika u srednjim školama - broj korisnika savjetovališta u školama i broj preventivnih akcija u školama 	

Mjera 7. Izravno poduprijeti osnivanje višenamjenskih savjetovališta za mlade pri visokim učilištima.

<i>PROVEDBENA AKTIVNOST:</i>		<i>ROK PROVEDBE:</i>
7.1. Donošenje programa i standarda za otvaranje i rad višenamjenskih savjetovališta za mlade pri visokim učilištima.		2009.
7.2. Osnivanje višenamjenskih savjetovališta za mlade pri visokim učilištima.		2010. i kontinuirano
<i>NOSITELJ:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa	
<i>SURADNICI U PROVEDBI:</i>	Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti Obiteljski centri Organizacije civilnog društva s područja zaštite zdravlja, prevencije ovisnosti, unapređivanju življenja mladih Info-centri za mlade Lokalna i područna samouprava Sveučilišta	
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa	
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave	
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	<ul style="list-style-type: none"> - broj osnovanih savjetovališta 	

Mjera 8. Informiranje mladih Republike Hrvatske o europskim integracijama

<i>PROVEDBENA AKTIVNOST:</i>		<i>ROK PROVEDBE:</i>
8.1. Provođenje programa „Europa u Hrvatskoj: Euro Info točke (Internet kiosk i info police)“		2009.
8.2. Provođenje zimske škole o europskim integracijama.		2010. i kontinuirano
8.3. Provođenje ljetne škola o europskim integracijama.		
8.4. Provođenje programa LOGIN@EUROPE.		
<i>NOSITELJ:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa	
<i>SURADNICI U PROVEDBI:</i>	Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti Obiteljski centri Organizacije civilnog društva s područja zaštite zdravlja, prevencije ovisnosti, unapređivanju življenja mladih Info-centri za mlade Lokalna i područna samouprava Sveučilišta	
<i>IZVORI SREDSTAVA:</i>	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa	
<i>POTREBNA SREDSTVA:</i>	sredstva redovne djelatnosti tijela državne uprave	
<i>POKAZATELJI PROVEDBE:</i>	- broj osnovanih savjetovališta	

8. PREPORUKE JEDINICAMA LOKALNE I PODRUČNE (REGIONALNE) SAMOUPRAVE

Županije, gradovi i općine su pozvani djelovati u partnerstvu s državom i organizacijama civilnog društva u ostvarenju ciljeva i provođenju aktivnosti za dobrobit mladih navedenih Nacionalnim programom za mlade.

Pozivaju se županije, gradovi i općine, one koje to još nisu učinile, na razvijanje i donošenje svojih lokalnih, odnosno regionalnih programa za mlade u suradnji s udrugama mladih i za mlade sukladno specifičnim interesima i potrebama mladih na određenom području. Pritom se mogu koristiti smjernicama ovog dokumenta, ali i primjerima dobre prakse drugih jedinica lokalne i područne samouprave koje imaju iskustvo u donošenju i provođenju lokalnih programa za mlade. Također se posebno potiče uključivanje Savjeta mladih (osnovanih sukladno Zakonu o savjetima mladih, „Narodne novine“, broj 23/2007) u proces predlaganja i donošenja takvih lokalnih programa za mlade.

Posebno se pozivaju županije, gradovi i općine na osiguravanje uvjeta za dostupnost obrazovanja mladima (besplatnim prijevozom, subvencioniranjem školarina i troškova stanovanja i sl.) kao i na razvoj programa stipendiranja studenata sa svojeg područja s ciljem zadržavanja mladih u lokalnoj zajednici.

Potiču se županije, gradovi i općine da sukladno svojim kapacitetima i mogućnostima pronađu načina za osiguravanje odgovarajućih prostora za provođenje aktivnosti udruga mladih i za mlade, športskih, kulturnih obrazovnih i sličnih programa na dobrobit zajednice u kojoj mladi žive.

Također, pozivaju se županije, gradovi i općine da iniciraju, podupiru i sukladno svojim mogućnostima sufinanciraju:

- osnivanje i rad udruga, inicijativa i neformalnih grupa mladih na svojem području;
- nevladine udruge i inicijative mladih koje svojim djelovanjem potiču sudjelovanje mladih u društvenom odlučivanju te im nude informiranje i obrazovanje u tom području;
- uključivanje mladih i njihovih udruga u djelovanje jedinica lokalne samouprave, a osobito uključivanje mladih u donošenje svih odluka koje ih se neposredno tiču;
- programe i projekte udruga mladih i za mlade koji pridonose ciljevima Nacionalnog programa za mlade i pojedinog lokalnog programa za mlade;
- programe i projekte kojima se ostvaruje suradnja s drugim udrugama mladih u Hrvatskoj i inozemstvu;
- omladinska i studentska informativna i obrazovna glasila na lokalnoj razini;
- projekte osnivanja i djelovanja Klubova mladih na lokalnoj razini, Info-centara za mlade na županijskoj i lokalnoj razini, Multifunkcijskih centara za mlade u makroregionalnim središtima, Savjetovališta za mlade u sveučilišnim centrima u suradnji sa sveučilištima i veleučilištima sukladno mjerama i aktivnostima ovog Nacionalnog programa za mlade.

9. ZAVRŠNE ODREDNICE

1. Savjet za mlade Vlade Republike Hrvatske sukladno Odluci o osnivanju Savjeta (Narodne novine, 111/03, 23/04, 120/05 i 21/08) sudjeluje u koordinaciji provedbe i evaluacije Nacionalnog programa za mlade, a sukladno tome usklađivanju i praćenju provedbe Nacionalnog programa za mlade od 2009. do 2013., kao i predlaganju učinkovitog izvršavanja planiranih mjera i aktivnosti.
2. Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti i Savjet za mlade Vlade Republike Hrvatske određuje se koordinatorima provedbe Nacionalnog programa za mlade od 2009. do 2013. godine.
3. Tijela državne uprave na nacionalnoj, te tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave dužna su provoditi mjere iz Nacionalnog programa za mlade od 2009. do 2013. godine.
4. Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave dužne su izraditi lokalne programe za mlade.
5. Sva tijela državne uprave na nacionalnoj razini i tijela na razini jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave dužna su, u roku od 3 (tri) mjeseca nakon usvajanja, imenovati koordinate za provedbu mjera Nacionalnog programa.
6. Središnja tijela državne uprave zadužuju se da, po donošenju ovog Nacionalnog programa, upoznaju tijela i ustanove iz svog djelokruga s činjenicom njezina donošenja i svrhom donošenja, te da osiguraju njezinu dostupnost, kao i da poduzmu sve potrebne mjere radi njezine dosljedne primjene.
7. Sva tijela zadužena za provedbu mjera Nacionalnog programa obavezna su izraditi propise za provedbu mjera iz svoje nadležnosti i objaviti ih na svojim web stranicama.
8. Sva tijela zadužena za provedbu mjera Nacionalnog programa obavezna su do 31. siječnja svake godine dostaviti Ministarstvu obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti izvješća o provedbi mjera iz svoje nadležnosti.
9. Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti će do 1. travnja svake godine Vladi Republike Hrvatske dostaviti objedinjeno izvješće o provedbi mjera zadanih nacionalnim programom.
10. Sva tijela zadužena za provedbu mjera ove nacionalne strategije dužna su ih uvrstiti u svoje godišnje planove, te za svaku godinu osigurati sredstva iz državnog proračuna za njihovu provedbu.
11. Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti će, u roku od 6 (šest) mjeseci nakon usvajanja, tiskati Nacionalni program u crnom tisku, na Braillovu tisku i/ili u audio zapisu, te će se objaviti na web stranicama.
12. U slučaju promjene ustroja i djelokruga ili osnivanja novih državnih tijela koja su nositelji mjera iz ovog Nacionalnog programa, ministarstvo nadležno za obitelj, u roku od 3 (tri) mjeseca, predložiti će Vladi Republike Hrvatske promjenu nositelja odgovarajućih mjera.
13. Nacionalni program za mlade od 2009. do 2013. godine objavit će se u „Narodnim novinama“.